BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXX
B
10
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

NAZ.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRODROMVS ANATOMIÆ PRACTICÆ

SIVE

DE ABDITIS MORBORVM

cauſis, ex cadaverum diſſectione revelatis,

LIBRI PRIMI, PARS PRIMA,

DE DOLORIBVS CAPITIS

ex illius apertione manifeſtis.

OPERA

THEOPHILI BONETI, *Genev.*

SERENISSIMI

PRINCIPIS DE LONGVEVILLE

Medici.

GENEVÆ,

Typis FRANCISCI MIEGE.

M. DC. LXXV.

Digitized by Google

Digitized by Google

Viro Perilluſtri

THOMÆ BARTHOLINO

SERENISSIMI

REGIS DANORVM

ARCHIATRO

ANATOMICORVM PRINCIPI &c.

THEOPHILVS BONETVS

εὖ πράττειν.

CONATIBVS noſtris vlterius patrocinium debes, Excellentiſſime Bartholine, qui enim rudem & informem fœtum promere verebamur, iam Te impellente lucis vſura frui ſinimus, nec

totum ſed capite tenus : Abortitium quippe & eiectitium cenſemus vix quadriennem , quem, ex Satyrici mente, nonum premere in annum debueramus, quo maturior prodiret : Qualemcunque autem adoptitium habeto, ac deperditi vicem , quem numeris omnibus perfectum Tibi orbíque literario mala ſors abſtulit, ſuppleat : Obvia Tibi noſtri effigies prolis chariſſimæ memoriam revocavit : Ita ſcilicet à natura comparatum eſt vt ſi orbo cuipiam occurrat puer vultu, indole , aut quomodocunque defuncto ſimilis , φιλοσοργίας vi illum amplectatur , amicitiæque partem , qua propriam prolem proſequutus eſt , in eum transferat:

ſerat: Id à Te præſtitum Vir Excellentiſſime, lugenti iacturam præſtantiſsimi Operis, Vulcani inclementia, irreparabili damno, abſorpti, ab occurſu ſimilis inſtituti, refricatum quidem vulnus & cordolium renovatum, humanitas verò effecit vt Tibi oblatum arriſerit & benevolentiam demeruerit ob qualemcunque ſimilitudinem: Ex cineribus & favillis revera defuncti, tanquam alter Phœnix reſurgit, verum adhuc implumis nec debito alarum robore fretus: Quas illi aſſuimus pennas, hinc inde exſcerpſimus, ſed plurimas ex alis illis quarum remigio per ora virum volitas; vt iam illis tanquam Graculus alter ſuperbiat:

fœtus proximo exitu indicium habent obſtetrices, cùm is caput exſerere incipit, manibuſq́; ſe infert, Idem de meo eſto iudicium, cuius integrum partum pro virili iuvabo, cæteras partes capiti annexas protinus excluſurus: Nec enim tibi in mentem veniat B. L. quo modo foras prodit, eodem conceptum fuiſſe, ſolamq́; particulam hanc abſolutam eſſe, reliquas maturitatem præſtolari: Pene totum ſimul & ſemel opus coaluit, non quidem inſtar fuſilis ſtatuæ, ſed ædificij, cuius baſis & muri peræque in ambitu aſſurgunt: Vel potius fœtus in vtero, quem partium omnium primordia in ipſa conceptione adipiſci volunt rerum naturalium periti, dierum decurſu diſcriminandarum & acceſſione alimenti augendarum: Hi noſtro operi natales, ex pluribus coagmentato auctoribus, nulli parti perfectio ante alias contigit, omnium ex æquo rudimenta iacta ſunt; è quibus, pro legitimi partus lege, prius prodeat caput, etſi nec pro tempore totum: Enixum noſtrum adiuva B. L. auxiliareſq́; manus præbe, h. e. benevolentiam & ſincerum animum erga eum qui ſpartam ornare ſatagit, Vale.

ANATO-

ANATOMIÆ PRACTICÆ

SIVE

DE ABDITIS MORBORVM CAVSIS

per Cadauerum diſſectionem revelatis,

LIBER PRIMVS

DE AFFECTIBVS CAPITIS

ex eius apertione manifeſtis.

PARS PRIMA

DE DOLORE CAPITIS.

CAPVT I.

§. 1. *Capitis dolor pruriginoſus à pediculorum caterua ſub pericranio & intra cranij diploas latitante.*

MATRONAM in Auvernier (oppidulum eſt Principatus Neocomenſis in Helvetia, quod lacus alluit) pluribus menſibus κινησμώδης Capitis dolor adeo immanis divexavit, vt nullas inducias concedens ab omni conſortio, imo etiam ſacris cœtibus eam ſegregaret, perpetuóque ſcalptu caput dilacerare impelleret, non ſecus ac eos qui id pedibus obſitum habent, vt cum Titinnio loquar, quamuis nulli decuterentur pediculi, Interim nubentis ſororis cæremoniis intereſſe

coacta, doloris inſaniam toto bihorio in Sacris ædibus ſuſtinet, ſemihora in convivio nuptiali, vnde ſe ſubtrahit lecto vltimo ſe traditura, in quo paulo poſt ferociente dolore ſpirituſque exhauriente extinguitur, à denegato ſolito ſolatio & anodyno quod concedebant vngues.

Mortuæ diviſis capitis integumentis, ſub pericranio Pediculorum myriades deprehenſæ: diſſecto vero cranio, eius meditullium iiſdem ſcatens animadverſum, qui viam vi, procul dubio per ſuturas ſibi fecerunt;

SCHOLIA.

TOtum corpus eiuſmodi animalculis in prædam ceſſiſſe novum non eſt,

Quis non paveat Pherecydis fata Tragædi? &c.
Sylla quoque infœlix tali languore pereſus
Corruit, & fœdo ſe vidit ab agmine vinci.

Recentiſſimum vero exemplum ſuppeditavit annus 1673. *exeunte hyeme: E ſexcentis Equitibus, agmen Generoſi. Marchionis de Luſſinge Allobrogis, caſtra Maximi Regum ſequuti, componentibus, vix decima pars ſuperſtes evaſit, plerique non armis cecidere ſed dyſenteria: Reduces vel pedum gangrana confecit, à diutina in paludoſo ſolo mora, indeſinentiq́; ocrearum geſtatione; vel Phtheiriaſis: Adeo ingens Pediculorum numerus corpus occupabat, vt paucis diebus fœde & miſere illi interirent: Ne ipſis thoracibus bubalinis (familiari Equitum veſtimento) pepercerunt, in quibus domicilium quæſierunt, crebriſq́; effoſſis cuniculis perterebrarunt & eroſerunt. Morbi autem Pedicularis ſpeciatim caput invadentis ac ad necem deducentis, nullus quod ſciam meminit, præter*

ter vnum Hartmannum , *qui* Praxeos Chymiatr. *l.* 2. *cap.xvij.de Pediculis cerebri agit: à ſe autem viſos, aut ab alio non memorat: quibus abigendis præſcribit cerebri purgationes, ptarmica, ſuffumigium à candelis ex cera & cinnabari trita confectis accenſiſq;: turundas ex mercurio dulci in pinguedine capi diſtemperato naribus inditas : Tria vero eiuſmodi animalculorum recenſentur genera; primum palpebris, barbæ, ſuperciliis, axillis, inguinibus, pubi infeſtum eſt; cæteris partibus parcit, Italis* Piattola *dictum, Gallis* Morpion, *durum, depreſſum, cuti pertinaciter affixum: Secundum commune partibus omnibus quæ pilis veſtiuntur; Tertium ſub cuticula latitans, præ parvitate viſum pene effugiens, Acari dicuntur & Cirones: Sed verius quatuor ſpecies ſtatuendæ, ſecunda enim diviſionem revera admittit, cum colore, figura & indole diverſi ſint : quandoquidem capillatæ capitis ſedi infeſti nigricant, eius perpetui incolæ, niſi pectine aut aliter deturbentur, Ideo Nigri dicti & Capitis : Alij, excepto capite, vbique oberrant, Albi vocantur, caput nunquam invadentes, circa loca conſtrictæ præſertim hærentes, cruralem faſciolam, maxime circa collum, ob nidulandi commoditatem in induſij rugis, hinc vtriſque limes conſtitui videtur, vt neque Nigri infra tendant, neque Albi capillitium affectent, quos oblongos ait eſſe* Haſenrefferus *Noſodoch. l.*1. *c.*10. *craſſiores in parte poſteriori, deſinentes in acutum verſus caput ; in veſtibus laneis & ſordidis latitantes, interulis gregariorum militum, remigum, mendicorum: Ab his Phthiriaſis inducitur; à prioribus internecio fuit miſellæ mulieris. De generatione vero importuni illius animalculi conſulantur Medici & Philoſophi. Veriſimilis eſt eorum ſententia qui ortum ex ſuccis calidis & humidis deducunt, tertiæ concoctionis reliquiis, modica putredine*

affectis: Pronam vero eſſe hominis carnem & ſuccos vt in eiuſmodi animalculi materiam faceſſant, ſive vivus ſit ſive mortuus (quanquam Rondeletius neget in mortuo fieri, quod cadaver fugiant) oſtendit hiſtoria ſequens, Ante annes circiter x. in pago quodam Ditionis ſupra memorata, Brant dicto, ad fauces vallis Tranſverſa, qua iter eſt in Burgundia Comitatum, Diverſitor erat celebris artocreatum, ob carnis teneritudinem & ſapiditatem inſignium, confectione, vt eo omnes ruſtici è vicinia ea de cauſa confluerent: Quidam advenit empturus ad hilaria celebranda, Diverſitor vnicum ſupereſſe ait ante octiduum factum: ille non abnuit, pretium ſolvit, diſcedit, menſa apponit: operculo cultro remoto, per ſuperficiem oberrantes pediculos animadvertit: convivarum vnus è carne humana confectum ait: coniectura non fallit, in ſectione pergendo digitus humanus reperitur: Res illico ad Iudicem delata, (Maiorem de Rochefort) qui Diverſitorem comprehendi iuſſit, examini & tortura ſubiici, extortaq́ veritate cum cateris omnibus pagi incolis, latrociniȷ quoque reis, inter quos fuit & mulier, rota poſt confracta membra imponi. Novimus praterea iuvenem, calidi & humidi temperamenti, à ſorditie alienum, qui pruritum in pectore ſentiens, eo nudato puſtulam deprehendit, quam digitis comprimens, inde pediculum adultum expreſſit: Porro infeſtum iſtud animal antris & latebris eiuſmodi gaudere mihi compertum eſt, Cum enim aliquando Alcis vngula ſegmen collo puella, ſontico morbo obnoxia, qui illi à ſcabie capitis intempeſtive ſanata ortus fuerat, appendendum dediſſem; iuſſiſſemq́ revocari ſcabiem, ac ſevere nimis arceri pediculos prohibuiſſem, horum quidam poroſo illi ſegmini ſe inſinuarunt; quod cum vxor in propriȷ infantis vſum, ad pracautionem convulſionum, repetiiſſet, hicq́ paucos poſt dies totus pediculis obſitus eſſet, ac eorum nidus inquireretur,

hic in ſegmine illo repertus, cuius nullus non porus pediculis eorumq́; fœtura refertus erat: Sed de hac fœditate ſatis, Plura qui deſiderat adeat m. Donatum l. 1. c. 5. hiſt. mirab. Schenckium p. m. 675. Heurnium de morbis cap. c. 7. & alios. De pediculis alatis vide Diodorum Siculum. l. 4. c. 3.

Integumentis capitis diviſis] *Civis Sedanenſis ante decem circiter annos moleſto, perpetuo & pruriginoſo dolore, parvo loco circumſcripto infeſtabatur; multos in conſilium adhibuit, Irritis omnibus, qua parte dolor torquebat admota novacula, Inventum animalculum cimicis forma, denarij magnitudine, perioſtio in occipitio affixum, quo dempto, conſolidatoque vulnere, dolor omnino deſiit.* Ex relatione Clariſs. & Ven. Dom. Lambermont, Paſtoris Sedanenſis Eccleſiæ.

§. 2. Anno 1674. menſe Auguſto puellæ quatuor menſes natæ, filiæ magiſtri N. du Cros Genevenſis, argenti in fila Ductoris, per matris incuriam ſub cruſta lactea pediculi plurimi innati ſunt, à quibus non cutis ſolum & pericranium, ſed & ipſa calvaria cum meningibus, ad cerebrum vſque exeſa deprehenſa ſunt, quod ab obitu, detracta ea cruſta, ad coronati argentei latitudinem in conſpectum veniebat.

CAPVT. II.

§. 1. *Capitis dolor à nimis arcta Suturarum compage.*

PRovida natura perforatam eſſe voluit Calvariam, variiſque ſuturis diſtinctam, vt purgando à recrementis cerebro nuſquam occaſio deeſſet: Quod

autem Suturæ hunc vſum inter cætera præſtent, præter Galeni & aliorum teſtimonium, nos etiam ipſa experientia docuit: Patavij iuvenem quendam ſecui, qui diutino capitis dolore vexatus nullis remediis ſanari potuerat, In cuius calvaria vix ſuturarum veſtigia apparebant, adeo erant compacta, vt in vnum coacta capitis oſſa viderentur: Quamobrem pro comperto omnes habuerunt non aliunde ingentem, ac fere continuum capitis dolorem profectum eſſe quam ex arctiſſima illa oſſium compoſitione, ex qua nullus exitus patebat fumidis illis craſſiſque vaporibus, qui & perpetui doloris cauſa fuerant, & tandem mortem intulerant.

§. 2. Sed neque ſemel id mihi contigit experiri: complures enim ſecui qui dum viverent in frequentem capitis dolorem incidere ſolebant, in quorum calvariis exiguas ſuturas, & eas coagmentatas invenimus, neque in viris modo, ſed etiam in muliere, quod mirum fuit, vt vix credibile: nudatum enim ac decoctum illius caput fere ſine ſuturis offendimus, & hæc pariter multo magnóque capitis dolore quam diutiſſime affecta atque afflicta, poſtremo Phreneſi laboravit & mortua eſt. *Columbus Anat. lib. 1. cap. 5.*

SCHOLIA.

INde colligit capitis ſuturas ad valetudinem non parum conferre, eóque magis quo laxiores: Neque audiendum Celſum qui l. 8. c. 1. caput ſine ſuturis firmiſſimum atque à dolore tutiſſimum ſtatuit, Qui niſi de extrinſecus advenientibus cauſis intelligatur, parum probabilia attuliſſe dicendus eſt: Certum enim plus imminere periculi

periculi à cauſis domeſticis, fuliginoſis ſcilicet recrementis, quam à prioribus: Teſtis eſt mulier citata, quæ tandem phrenitica interiit: atque experientia, per quam conſtat ſaniores degere quibus laxior ſuturarum compages contigit, iis quibus aut deſunt aut preſſius connectuntur. In corpore autem ille ſuturarum defectus, vel arctior commiſſio cognoſci nequit. Dolor ab ea cauſa excitatus, inquit Hercules Saxonia Panthei *lib.1. cap.2. eſt antiquiſſimus: excitatur potius à cauſis internis quam externis: nulla eſt paſſio ab aëre externo & reliquis, ſed potius à vini potu nimio: à capite non excidunt furfurutes, nihil unctuoſi adeſt, non adſunt excrementa, hinc ratio ſuadet ut in illis capilli ſint tenuiores, non prolongentur, non nigri fiant: Hæc vero ſignorum ſyndrome à* Saxonia *allata dubia eſt: generatio quippe & incrementum capillorum fuliginibus adſcribi non debet, ſed pinguiori ſanguinis portioni, per arterias affluenti, nec ullam per ſuturas tranſitum agnoſcenti.*

CAPUT III.

Capitis dolor à craſſitie cranij, Suturarum abſentia, & Aqua multa in ventriculis cerebri collecta.

Generoſa quædam mulier, (*vide hiſtoriam l.4. de Febribus cap.*) in graviſſimos dolores incidit circa oſſium nudam, præcipue articulorum, regionem, cum capitis intolerabilibus cruciatibus &c. Huic capitis cranium craſſum inventum, atque integrum ſine ſuturis: ventriculi in cerebro aqua limpida pleni. *Platerus obſerv. lib.2. p.m.503.*

SCHOLIA.

INtolerabilibus cruciatibus) *Quorum origo adſcribenda cranii denſitati & ſuturarum defectui: Nam cum, ex Galeno 9. de V.P. cap. 1. cerebrum abundet excrementis craſſis & tenuibus in eo genitis: deinde etiam vaporoſis in illud è ſubditis partibus aſcendentibus, illa ſi intercludantur, craſſis neque per nares & palatum exeuntibus; neque vaporoſis per ſuturas tranſpirantibus, dolores inde fieri neceſſe eſt: Compertum præterea eos quibus duplex acceſſit à natura ſutura lambdoidea, à doloribus in totum fere immunes eſſe, necnon eos quibus ſagittalis os frontis ad nares vſque dividit.*

Cranium craſſum) *Craſſities cranii non eſt in omnibus eadem: Perſarum leviore ictu lapilli pertundebantur, ſecus ac Ægyptiorum: Hiſpani, teſte A. Cadamuſto, ducturi novos milites in inſulam D. Thomæ, viciniáque Æquatori loca, id inprimis inculcabant ne cum incolis conflictaturi vnquam ipſorum caput peterent, quod enſes protinus diſſilirent: Craſſities in delicatis mediocris eſt, evidentior in durioribus habitibus, & præcipue ruſticis, quod in terebrationibus obſervavit Carpus, comm. in Mundinum p. 310. qui cauſam huius rei refert, quod delicati caput ſemper bene coöperiant biretris & pileis: ruſtici autem per frigora & æſtus nudo incedant capite, frigus vero omnia induret: Propterea monet idem Carpus patresfamilias, vt liberorum ſuorum capita non tegant multis operimentis, ex ea enim nuditate natura corroboratur, & externis iniuriis ferendis aptiſſima evadit. Hoc obſervant Patavini, quorum liberi portantur nudo capite per plateas, etiam media hyeme: pueri incedunt per hyemem nudis capitibus, æſtate eadem muniunt pileo adverſus Solem:*

Rolfinccius Diſſertat. Anat l.2.c.9. *Sed ſi à frigore confirmatur caput, quia id durat cranium, an veriſimile huic mulieri cranij craſſitiem doloris cauſam extitiſſe?* ℞. *extraordinariam fuiſſe illam craſſitiem, accedente forſan nimia denſitate & ſuturarum abſentia: 2. Cranij illam indurationem adverſus cauſas extrinſecas caput præſertim tueri; intrinſecas vero potius cohibere, in iis præſertim quibus inſigne vitium eſt partium œconomia naturali inſervientium, à quo plurima redundat excrementorum illuvies, quale deprehenſum in prædicta muliere, atque huic ſuppreſſa imputanda aqua congeries in cerebri ventriculis, dolorem ingeminans, quod plures ad cerebrum vapores elati ſint quam ut exhalare, ob interclusas vias, potuerint: Qua de cauſa, notante* Riolano *Encherid. Anat.l.6.c.6. Natura duplicem calvariæ tabulam in mulieribus tenuiorem quam in viris effecit, quod excrementorum congeſtioni magis opportunæ ſint.*

Integrum ſine ſuturis] *Paræus ex Herodoto ſcribit Æthiopes, & eos qui regiones calidas circa meridiem incolunt, cranium durius habere, nullis aut paucis ſuturis diſcretum: Quod falſum eſſe docuit Æthiops nigerrimus publice à* Riolano *diſſectus, cuius cranium noſtris prorſus erat conſimile.*Encheir.Anat.lib.6.c.6.

APPENDIX.

De immunitate à dolore Capitis ob cranij tenuitatem & perviam ſubſtantiam.

Anno 1596. diſſecuit Fabritius Hild. caput detruncatum, cuius cranium in vertice vix papyrum craſſitie æquabat, vbique inſtar oſſis cribroſi perforatum: cutis, quæ extra cranium ſpiraculum, ſeu caminum

illum cooperiebat, flavens fuit: Hominis robuſtiſſimi caput vix vnquam dolore affectum fuiſſe exiſtimat, ita vt ad extremum ſenium perventurus fuiſſet niſi præveniſſet mors violenta: Vt à mortuis ad vivos tranſiliam, neque procul diſcedam, ſi coniecturæ locus eſt, maximam aut cranii tenuitatem, aut laxiorem ſuturarum in me ſuſpicor copulam, aut vtramque ſimul: Non ſemel contigit in Sacris ædibus, ſi ſol tergum feriret, vt in oppoſita exhedra vmbram excipiente, monentibus viciuis, manantem è capite, non ſecus ac è camino, manifeſte fuliginem animadverterim: Hinc ante triceſimum annum vix cephalalgiam expertus ſum; quæ deinceps moleſta, frontis ambitu comprehenſa fuit, eáque fugax, ab oblato ventriculo alimento coctionem celerem reſpuente: At naturæ id beneficium quo cauſarum intus genitarum vim eludo, externarum efficaciæ opportunum reddit, minimum enim frigoris appulſum percipit caput, modicis tamen operimentis contentum, etſi capillitio iam pridem nudatum: Eiuſdem vero raritatis, aut tenuitatis, inſigne hoc eſto argumentum, quod cum adoleſcens vdum capillitium iride odorati pulveris aſpergine exſiccatem, paulo poſt eius odor in os redundaret, non ſecus ac ſi illum deglutiiſſem, cibíque ingeſti ea ſaporati mihi viderentur.

CAPVT IV.

§.1. *Dolor Capitis à Suturarum Diſceſſione.*

SOlutio continui contingit aliquando in cerebro à cauſis internis, ab humoribus nempe bilioſis

aut

aut ſalſis & rodentibus : aut ab humorum & vaporum copia, qui diſtendendo diſſoluunt continuum. Vera autem tanta eſt aliquando vt iunćturæ ſoluantur magno ſpatio, authore Aegineta, Quod vidimus anno 1593. in filio Domini Merindoli Aquenſis, E cuius capite diſſecto effluxit ingens copia ſeroſi humoris, qui in ventriculis & tota cerebri ſubſtantia incluſus manebat: Diſtabant autem ſuturæ quatuor fere digitis à ſe invicem. *Iacobus Fontanus practica lib.1. cap.3.*

§.2. Anno 1622.quo ingens peſtis in Polonia graſſabatur, tanta fuit eius ſævitia, vt in demortuis rumperentur & ſuturæ diviſæ apparerent.

SCHOLIA.

VT Iunćturæ ſolvantur magno ſpatio] *Non pauci Suturarum eiuſmodi diſtractionem in dubium revocant: 1. quoad exemplum à Fontano adductum, de puero hydrocephalo, aiunt Hippocr. illam in hydrocephalo non adnotaſſe, nec fieri poſſe credibile, niſi in puerulis & nuper natis, in adultis nullo modo. In aliis etiam affectibus id fierine poſſit pariter dubitant, nimis enim firmiter combinari oſſa per ſuturas: facile quidem id contingere poſſe ſi modo ſerra vbique committerentur, ſed firmiorem eſſe compagem, ita vt nulla vi in defunctorum, vel naturali vel violenta morte, calvariis, & nonniſi ruptis floſculis & ſecuridicis ſeparari queant. In cœmeteriis vero cum hæ extremitates ſint læſæ, dehiſcere ſua ſponte: Vulgi autem opinionem quod attinet, leniri à vinculo iniecto dolorem, per accidens hoc fieri aiunt, quatenus à valida illa conſtrictione ſenſus intercipitur & pars ipſa ſtupore corripitur: Sed authoritatibus & rationibus non pugnandum contra Senſus*

Qui niſi ſint veri ratio quoque falſa ſit omnis, *Neque virorum arte inſignium ſuſpecta fides eſſe debet, ut Fabritij Hildani, cui χειρουργίᾳ inſignis, cui imponere hac parte arduum fuerit; Refert is cent.1. obſ.1. ſchirroſo oculi tumore affectum quendam, antea dolore capitis graviſſimo laboraſſe, & cerebri motum ab attrectantibus perceptum fuiſſe, in coniunctione ſutura ſagittalis & coronalis: auditos etiam ſonitus & cranij crepitationem, perinde ac ſi lignum finderetur, Exiſtimat id factum quod cranij ſutura, ob dolorem & inflammationem, copioſúmque in cerebro humorem, diſiuncta fuerint. Quanquam vero ipſe* Fabritius *hoc in caſu non fuerit oculatus teſtis, eadem tamen obſervatione narrat obſervaſſe ſe in honeſto viro, laborante ex febri ardente cum dolore capitis acutiſſimo, illum habuiſſe ſuturas adeo diſiunctas, vt per interſtitium illud ſyſtole & diaſtole facile deprehenderentur. Idem aſſerit centuria 2. obſ. 7. ſe in Th. Houlen, febre continua cum intenſo dolore capitis afflicto, circa ſextum & ſeptimum diem, ſuturas ſagittalem & coronalem adeo à ſe invicem ſeiunctas deprehendiſſe, vt adſtantes non modo viſu, verum & tactu ſyſtolen & diaſtolen cerebri, ſuturis digito impoſito, eodem prorſus modo vt in pueris, antequam eorum cranium penitus obduruerit, facile percipere poſſent. Nec aliis medicis intactus eiuſmodi capitis dolor: Ita de eo L.* Ioubertus *cap. 9. de cap. affectibus, Tantus,* ait, *quandoque eſt dolor capitis vt oculos extrudat aut ſubmergat: Fit ſane ex capitis plenitudine, quæ, impediente calvaria, nec expurgari nec reſolvi poteſt: itaque ſeparatio fit Suturarum, quam ego ſemel obſervavi in fronte cuiuſdam puellæ, cui vnius lateris os alterius ſuperabat latitudinem, poſt diuturnam in infantia cephalalgiam: Firmat Excell.* Thomas Bartholinus centur. V. hiſt. 92. *In cephalalgia,* inquit, *ſæpius loco moventur ſuturæ, quod in vidua quadam*

animadvertit

animadvertit parens Gaſpar Bartholinus *In Hibernia frequenter ſuturæ in adultis, modo coronalis modo ſagittalis dividuntur, ſequitúrque dolor capitis ob ſolutionem meningis: Apud antiquiores medicos monumenta eius extant: Interdum accidit, ait* Oribaſius *monente* Montuo *Anaſceves morborum l.*1.*c.*9. *capitis dolor ab apertione ſuturarum: Sanatur vero ligatura quæ cephalica dicitur, & revertentibus Suturis in ſuum locum ceſſat dolor: Ipſum Galenum* ſub finem *comm.*3.*in officinam Hippocr. aſſertorem habemus, qui ſuturas, quamvis ſint arctiſſimè conſertæ in viventibus, tamen facile interdum hiare pronuntiat & dolorem movere: Imo Hippocr. ipſum, qui loc.cit.* ἀποστηρίγματα *adhibet, quo hanc eſſium* διΐστασιν, *atque hinc natum dolorem, ſanet. Et Gal.*2.*de locis c.*7. βαρβαρικῆς διαδέσμου *meminit ex Archigene, in cephalalgiis citra phlegmonem, quæ compreſſione ſua affluxum humorum & vaporum ad caput impedit: Interdum enim vapor ſeu flatus ex pituita viſcida, copulis membranarum, pericranij ſcil. & duræ matris, inter ſuturas inhærente genitus, ita craſſus & validus eſt, vt præter inſignem dolorem, etiam copulas illas membranáſque diſtendendo, compages ſuturarum cranii relaxet: malo huic mulieres non ineptè faſciis caput vinciendo medentur. Fieri cenſetur ex capitis plenitudine, quæ nec expurgari nec reſolvi poteſt, ideóque fit ſeparatio ſuturarum, unde intenſus & vehementiſſimus dolor, quem Hipp.*2.*Coac.c.*1.*t.*1.*vocat* ἄλγημα σύντονον, καὶ ὀδύνην ἰσχυρὴν, *qui nonnunquam tantus eſt vt oculos extrudat: Hunc annotat Avicenna lib.*3.*canon.ſect.*1. *tr.*2. *cap.* 2. *Soda diverſificatur ſecundum fortitudinem, mediationem & debilitatem: Fortem delineat his verbis, Sed cum alia eſt valde fortis, ita vt cum obviat ſincipiti infantis, lenia habentis oſſa, ſeparat ipſum & frangit commiſſuram ipſius. Quia vero accurate de hac ſpecie*

doloris agit Arnoldus Bootius *Tractatu de affectibus omiſſis capite* 4. *integrum huc afferre libuit.*

Frequens eſt in Hibernia vt capitis oſſa à ſe diſcedant, ac notabili ſpatio dehiſcant, precipuè in coronali ſutura, ſed & quandoque in ſagittali, idque à cæca & interna cauſa, abſque vlla externa occaſione aut violentia: cui malo promiſcuè obnoxij ſunt viri æquè ac mulieres, nec teneri modo ac delicati, ſed duri quoque ac robuſti, ipſiq; adeo agreſtes, ſolibus & frigoribus, & omnigenis aëris iniuriis, laboribúſque in ſummam corporis firmitatem durati: Comitatur hanc diſceſſionem magnus capitis dolor, à lancinatione dura meningis, quæ cranio plurimis fibris in pleriſque corporibus alligata, ad iſtud oſſium divortium diſtenditur atque in diverſa divellitur: Hunc dolorem non eſt tollere vel placare vllis aliis remediis, præterquam oſſium iſtorum ad naturalem ſitum reductione, quæ & ſponte evenire ſolet: ſed vtplurimum nonniſi aliquot diebus prius elapſis, Itaque præſtat non expectare naturæ conatum, ſed arte eum prævertere, præſertim cum interdum in aliquot hebdomadas ea ceſſet, notóſque habeam qui menſem integrum ſic excruciati, poſtea tamen coacti fuerant implorare opem meam, quam magno ſuo malo tandem neglexerunt: vnicum autem hoc eſt in manibus præſidium, quibus prehenſum vtrinque caput, à fronte & ſummo occipitis, ſi coronalis ſutura compages laxata eſt: à lateribus verò, ſi in ſagittali eſt vitium, ſenſim ac blandius primò adduci, poſteâque validius ſtringi debet, donec in vnum oſſa coiërint: quo facto, ne ſtatim recidant rurſus, mantili aliquo, validiſque faſciis caput arctiſſime ligandum, iteratiſque ſæpius in orbem ſpiris, fideliter coërcendum eſt, atque ita in duos treſve dies relinquendum: quo toto temporis ſpatio quieſcere debet æger, atque ab omni corporis exercitio capitiſque motu abſtinere: Operatio iſta ſatis facilis eſt, quam tamen pauciſſimi

pauciſſimi Chirurgi peragere noverunt, quum multa ſint paſſim mulercula quæ talem eius vſum ſibi comparaverunt, vt promptè admodum ac feliciter eam expediant; meminit quidem huius Suturarum dehiſcentiæ Sennertus *Pract. lib. 1. part. 1. cap. xx. dicens aliquando à cauſis internis ſuturas capitis diſiungi, vt inter eas evidens ſit diſtantia, quod eveniat humorum diſtendentium copia, docente* Aegineta, *& tale exemplum recitare* Iacobum Fontanum *Pract. lib. 1. cap. 3. de quodam iuvene, in cuius diſſecti capite quatuor digitos diſtabant; vnde ingens copia feroſi humoris, intra cerebrum collectis, effluebat. Etiam Peſtis quæ anno 1622. in Polonia graſſata eſt, tantam fuiſſe ſævitiam, vt ea extinctis Cranium rumperetur: Sed totum iſta de re ſermonem claudit iſtis verbis* Rariora hæc eſſe & incurabilia: *quæ ſatis indicant alterius eſſe generis Diſceſſionem ab ipſo memoratam, & illam de qua nos præſenti capite egimus: Idémque dicendum de duobus illis exemplis quæ à* Fabricio *centur. 1. obſervat. 1. memorantur.* Arnoldus Bootius De Affectibus omiſſis cap. IV.

CAPVT V.

Ingens capitis dolor ab oſſis ſincipitis dextri carie & Suturis obliteratis.

HAfniæ vlcus caput hominis invaſerat in parte eius dextra, quod malignitate ſua ad cranium vſque, ſine tamen luis ſuſpicione, ſerpſit, vt incredibilibus doloribus capitis mors lenta ſucceſſerit.

Cranium defuncti accuratius conſideravi, os ſincipitis dextrum, à ſagittali ſutura ad temporalem profund-

profunde caries corrupit, excavata prima lamina, & ſecunda tranſparente: Ex ſerpente carie reliquæ partes externæ vtriuſque bregmatis, aſperæ & inæquales ſenſibus occurrunt, foraminula multa ſunt pervia, præſertim vbi venæ tranſire ſolent: Prope lambdoideam caries bregmata ſeparavit & manifeſtiora foramina hiant: Secundum cranii longitudinem diffunditur caries, ſalvis oſſibus temporum, quod in cranii cavitate clarius apparet: Nam os infinitis porulis ab oſſe ſincipitis ad criſtam, quaſi acu diligenter pictum cernitur: Obliteratæ fere ſunt ſuturæ ſagittalis & coronalis, quanquam in homine, necdum ſenium proſpiciente, vt mirum non ſit quod internis iniuriis expoſitus fuerit, ob impeditum vaporum exitum. *Bartholinus hiſtor. VIII. centur. VI.*

SCHOLION.

INternis iniuriis expoſitus) *Contrarius videtur Celſus lib. 8. c. 1. quem ad concordiam revocant* Fallopius, Columbus, Riolanus *: Per tranſennam noto textum* Celſi *ita emendatum eſſe à P. Pavvio in codice*, Et id caput firmiſſimum atque à dolore tutiſſimum eſt ex cæteris, quo ſuturæ pauciores ſunt, eóque capitis valetudo commodior eſt: *Putat ibidem in margine Celſum ſcripſiſſe, Adeoq; non à dolore.* Idem.

CAPVT

Capvt VI.

Capitis dolor à Carie cranij & adhæſione cum membrana.

§.1. QVidam diuturna cephalalgia mirè torquebatur. Omnibus incaſſum tentatis, quatuor veſicantia cervici & ſcapulis affixa plurimùm profuere: pilulis deinde Cocciis irritata alvo, quum tæniam deieciſſet, dolor aliquantulum remiſit, qui tandem hypocauſto ceſſiſſe viſus: Graviorem autem fuiſſe mali cauſam paucis poſt annis docuit eventus.

Inopinato enim bidui dolore quũ ſuccubuiſſet ille, aperto cranio, cerebri membrana glutinoſo humore obſita, quibuſdam locis vix avelli potuit, oſſe paſſim carie corrupto, qualem in aliis cadaveribus deprehendi: vnde lue infeſtati Venerea ſævis admodum capitis doloribus ab acri & venenoſo humore nonnunquam excarnificantur. *Rhodius Centur.* 1. *Obſerv.* LXXIV.

Capvt VII.

Capitis dolor ab adhæſu craſſæ meningis cum cranio.

PHiloſophus quidam intolerabili capitis dolore tenebatur: pars dolens in ſincipite magnitudine digitum non ſuperabat.

Aperto capite, craſſior membrana ea parte in qua dolor excitabatur calvariæ adhærebat, pauculo humore putri interiecto. *Fernelius lib. de Abditis* 2. *cap.*15.

SCHOLIA.

CVm virus Venereum Cerebrum *ſummámque corporis arcem obſidet, multa ſupervacua, pro partis conditione, pituitoſa colligi neceſſe eſt, quæ ſi intercluſa capite contineantur, magnum & acerbum dolorem commovent: Quanquam enim pituitoſa videtur materia, veneni tamen maleficio perfuſa acrimonia particeps eſt, hinc ſub oſſium membranas ſe recondens, tum acrimonia tum diſtenſione dolorem excitat: In oſſium vero ſubſtantiam per tenues quaſi tubos ſeſe inferens, illa diffundit dilatatq; in tumorem, quæ tandem carie conſumpta putreſcunt:* Idem ibidem & cap.4.lib.de lue Venerea.

CAPVT VIII.

Capitis dolor Sincipui affligens ab humore maligno cranium, ſubditas membranas, ipſumq; cerebrum exedente.

ANno à Chriſto nato 1556. Coriarium quendam Tonſor vt inviſerem rogavit, rarum affectum & obſervatione dignum me viſurum dictitans: Is tametſi annos amplius X. poſt curationem per hydrargyrum ita ſalubriter exegerat vt videretur percuratus, repente tamen exorto in ſincipite dolore diutius perſeverante, non modo eius partis os totum paulatim computruit exeſúmque eſt, vt fruſtulatim excideret, ſed & cerebri vtraque meninx eadem putredine abſumpta, ſubiectáque cerebri ſubſtantia in abſceſſum converſa eſt, vnde magna puris copia (miſerabile viſu)

viſu) per multos menſes, non ex ea tantum parte, ſed ex vtriuſque oculi angulis etiam ſtillavit; dentes exciderunt omnes: Hic tamen *neque febre corripi* (incredibile dictu) viſus eſt, neque cibi faſtidio multum premi, neque extenuari, dum ad cerebri ventriculos ventum eſt, quo tempore mors repente hominem diu miſere afflictum è medio ſuſtulit. *Fernelius l. de luc Venerea cap. VI.*

SCHOLIA.

NEque febre corripi) *Rem admiratione dignam inde in hydrargyro contemplatur Fernelius, id non modo pituitoſis morbis obnoxia corpora reddere, parteſque omnes, inprimis carnoſas, ſuo frigore & humore lædere, verum ita labefactare & ſua qualitate imbuere, vix vt corpus febre corripi poſſit, etiamſi multa ſcateat cacochymia: Alios complures ſe vidiſſe ait non minus crudeliter prædicto Coriario excarnificatos, ad longum tempus vitam produxiſſe ſine febre, niſi forte dolorum vehementia, aut vigiliarum diuturnitate, lenta cuiuſdam ſpecies inducatur, quæ etſi diutius perſeveraverit, non tamen, vt parum in his verſatus exiſtimare poſſet, in hecticam degenerat; ſed remediis quæ luem, eiúſque ſymptoma tollunt, interdum etiam febri adverſis, deliteſcit.*

Capvt IX.

Capitis dolor à Cranio ſphacelato, Ichore putrido ſupra meninges corruptas, & Corrupto cerebro nervíſque opticis.

TAurini Quæſtor quidam iam menſes aliquot inſomnes peregerat ex gravi capitis dolore circa ſincipur ac tempora, ob Venereum morbum: Ab omnibus oppidi medicis opem acciverat, verum moroſus præſidiis non inſiſtebat, Hic quoque vt illum inviſerem rogat: conſului vt capiti cauſtica aliquot apponerentur iuxta proximas commiſſuras & ſuper partes dolore infeſtatas, quod ſtatim conſilium difficilis æger recuſavit: Ego vero Taurino ſecedens hunc non vidi vnius menſis intervallo; Tamdem iterum rogatus illum adivi, quem penitus lumine orbatum offendi, oculi tamen nil extranei pati videbantur &c. Ego illi tunc perſuadere nitebar vt pateretur cranium perfodi, renuit: Tandem vt cauſticum ſincipiti adhiberetur vbi magis premebat dolor, fuit contentus, noluit tamen ferre vt apertum ſervaretur: ſic ſtatim deciſa cruſta ſponte cicatricem obduxit, quare illum inviſere deſtiti: Hic demum lx. dies poſt ad ſuperos migravit:

Eum ſecuit L. Montanus, vbi *cranium* ad coronalis & ſagittalis commiſſuræ regionem *ſphacelatum* putidúmque invenimus, coronati regii latitudine: ſtatimque cranio ſerra aperto, *abundans ichor putrilaginoſus*, inſtar aquæ, fuligine fumarii & croco aſperſæ profluxit, tum per oſſis aperturam, tum per aures & nares,

& nares, membranæque putidæ recta ad os affectum, verùm adhuc integræ erant, quæ ſolo tactu facile rumpebantur: corruptum & cerebrum & nervi optici, cætera verò viſcera omnia integrè habebant: Cenſendum eſt huic potuiſſe conferre à doloris principio cauſtica, vel poſtea oſſis effoſſionem, rationi ſi obtemperaſſet dum præbebat occaſio. *Leonardus Botallus de Lue venerea cap.16.§.17.*

SCHOLIA.

CRanium Sphacelatum) *Dolor ex carie cognoſcitur ſi fuerit confirmatiſſimus: ſi ſuſpicio aut luis Venereæ, aut ſaniei circa os; quod ſi poſt vulnera aut contuſiones non rectè curatas, vt notat in obſervat.* Schenckius: *Item, ex inæqualitate oſſis, ſi tangatur, Et quod in hac carie tumores exoriuntur, quandoque laxi quandoque duriores, ob imbecillitatem enim partis talia generantur: Quod color partis mutatur ad luridum & fuſcum.* Saxoniâ Panthei lib.1. cap.2.

Abundans ichor) *monet Hollerius Libello obſerv.1.in dolore capitis ſæpe ſaniem ſubeſſe inter cranium & pericranium, quæ vt dignoſcatur molliter vult digito contingi locum: Eum ſi fixus ſit dolor, aperiendum, quod ſæpe ſic ſanies effluat æger q; liberetur; aliàs metum eſſe ne os corrumpatur: Si quæ præterea illic vena eſt, aperiri vel ferro reſcindi, niſi admodum ſit inſignis.*

Abundans ichor putrilaginoſus) *Eiuſmodi ichoris malitiam inſigni exemplo illuſtrat Hildanus centur.2. obſervat.69. Viri cuiuſdam qui poſt ſexennem gravativum capitis dolorem in crurum reſolutionem incidit, cui ſupervenerunt vlcera in capite, non ſolum cutem & membranam carnoſam, ſed & ipſum cranium erodentia, qui ichor*

intrinſece primum colligebatur, tabula vitrea prius eroſa, antequam vitium in exterioribus eſſet conſpicuum.

CAPVT X.

Capitis dolor ab interiore cranij tabula carie affecta.

§.1. VIr xxx. annorum, non ſine Venereæ luis ſuſpicione, continuo capitis dolore laborans, poſt obitum aperiebatur, interior tabula cranii ſemicarioſa apparebat. *Rolfinccius Tract. de dolore capitis p.*106.

SCHOLIA.

IN Lue Venerea ſæpe ingentes & continui excitantur dolores, laceſſito pericranio & perioſtio à carie cranij laminarum, aut ipſius meditullij quod διπλόη *ab Hippocr. appellatur: Non parcunt illis qui mercuriali inunctione vel ligni decocto curati ſunt. Nob. Italus prope ſuturam lambdoideam, lati digiti diſtantia occupabatur dolore, ſpatiolo nummulum trientem vix excedente: Cruciformi ſectione per ſcodiginum facta, cutis labiis diductis, & perioſtio ſeparato, trepano facta apertura, caries obſervata: Ea lato feneſtrato raſorio, profunde fere ad* διπλόης *cavernoſum interſtitium ablata, conſolidato vulnere, æger ab omni inſultu liberatus fuit.* Idem ibidem.

Dolore) *Doloris naturam & cauſas, paucis & remotis ambagibus perſtringit Clar. Franc. de le Boë Sylvius Medic. Pract. lib.*2.*cap.*1. *Quemadmodum*, ait, *ex objecti ſenſorium demulcentis ſenſatione Voluptas excitatur, Sic ex eiuſdem objecti ſenſorium lædentis perceptione Dolor*

lor producitur: Dolor non eſt tantùm ſenſus Tactus, ſed ſenſuum quoque cæterorum affectio & moleſtum ipſis ſymptoma: *Cauſa igitur omnis Doloris obiectum eſt ſenſibile, aut intra corpus exiſtens, aut forinſecus ipſi adveniens, atque ſenſorium quodvis moleſte afficiens ac lædens: Sic lux nimia dolore afficit oculos, Sonus fortis, Aures; Odor gravis & acer, Nares: Sapor mordens linguam & palatum: Durities acuta, cutim & membranas: Calor & Frigus vrens itidem cutim & membranas: Nihil impedit idem Senſorium pluribus inſervire ſenſibus: Sic oculi non tantùm vident ſed ſimul Tactu ſunt præditi: Sic Lingua non tantùm Sapores dignoſcit ſed inſuper duritiem, calorem & frigus: Cuius rei ratio videatur quod ad Tactus & Caloris ſenſum nullus requiratur ſenſorij apparatus, qualem deſiderant Viſus, Guſtus, Olfactus & Auditus, idcirco peculiaribus organis alligati:*

§.2. Iuvenis quidam, cum per aliquot annos gravi ac perpetuo capitis dolore laboraſſet, tandem moritur, quem medici tam diuturnæ cephaleæ inveſtigandæ cauſa diſſecantes, interiorem cranii tabulam ſemicarioſam, tanti doloris cauſam extitiſſe invenerunt. *Ex Petri Sphererij Medici Florentini Obſervationibus.*

ANNOTATIO.

Herc. Saxonia *Prælect. Pract. l.1. c.2. ait perterebrato capite cuiuſdam ob cephalæam intolerabilem, repertum fuiſſe os corruptum, & ſupra meningem multam pituitam:* A. Severinus *Med. Effic. p.2. c.3. Chirurgia oſſium, ait ſe ſcalpri ope inveniſſe in cranio tumorem & corruptionem, ſic liberaſſe hominem.*

Caput XI.

Capitis dolor ab humore virulento inter cranij laminas contento.

IN cranii meditullio, inter duas tabellas, nonnunquam colligitur humor, qui tractu temporis vitiatus acerbiſſimos cruciatus ὀςεοκόπους inducit, quod ſæpius accidit in lue inveterata, Et tum exoſtoſi quadam cranium protuberat. *Rolfinceius Diſſert. Anat. l.* 11. *cap.* xi. *Ex Riolani Encheiridio lib.* 6. *cap.* 7,

ANNOTATIO.

Ex Hippocr. *lib. de Vuln. cap. cranium eſt* διπλόον, *exigua parte excepta, ſpongiam referens, plenam carunculis humidis, quæ digitis compreſſa ſanguinem emittunt: Ex his vehementiore ictu colliſis, ſanguis qui exprimitur, comparata putredine os inficit & corrumpit parte interiore, exteriore facie incolumi apparente: Exſudans quoque ſanies ab interiore tabula, ipſum cerebrum contagio afficit, inducta illi putredine: In illo ipſo ſpatio gignitur interdum Meliceris, (teſte* Rolfinccio *Tract. de dolore capit. pag.* 106.) *qua terebratione ſuprema lamina detecta & vacuata, omnia ſalva fiunt, ingentium dolorum auctore excluſo.*

Caput

Caput XII.

Ab interna diploidis particulis meninges pungentibus.

§. 1. Gravi pondere in caput ſuſcepto geſtatóque, internæ diploidis duæ particulæ à reliquo cranio diffractæ, duodecennem cephalalgiam concitarunt. *Rolfinccius Tract. de Dolore cap. p.* 107.

§. 2. Ruricola quidam *ex arbore deciduus* in lapidum acervum, calvariam perfregit, vt hinc meninges diſruptæ atque divulſæ ſint &c. Et quanquam vulnus contectum ac conſolidatum fuerit quinque ſeptimanarum ſpatio, quia vero mediocres cranii portiunculæ in ambas cerebri meninges depreſſæ fuere, hinc ex earum compreſſione dolores, ex doloribus humorum affluxus, & tandem mors, Quod ex aperta calva innotuit. Vide hiſtor. l. 5. Titulo de vulneribus.

Caput XIII.

Dolor circa frontem à lamina interioris cranij ἀθλάσει, & purulentia circa partem cerebri.

Vulneratur quidam ſupra nares &c. Septimana nona cum antea de dolore frontis gravativo conqueſtus eſſet, extinguitur: In loco vulnerato reperitur lamina interior intruſa, cerebrum quoque totum ex vna parte purulentum. *Vide l. 5. Tit. de Vulneribus.*

APPENDIX.

De Dolore capitis, ſeu Hemicrania, ab introceſſione particulæ oſſis frontis meningem ſubditam premente, hinc liberum per vaſa excurſum.

Ab ineunte ætate gracilior & bilioſa corporis mei conſtitutio eſt: Anno ætatis, ſi recte memini, 4. vel 5. ex curſu celeriori præceps factus, frontis ſupra ſupercilium dextrum tantam contuſionem in platea paſſus ſum, vt ex cicatricis magnitudine facile coniicere poſſim ad Calvariam vſque penetraſſe contuſionem: Vnde ætate procedente vſque ad pubertatem, ex jejunio, ardore Solis & vini cuiuſvis parciſſimo licet vſu, per intervalla nunc longiora nunc brevior, pungentes in illa dextra parte dolores ſenſi, non niſi poſt vomitum bilioſum & hæmorrhagiam narium remittentes: Ab eo autem tempore, ob loci & victus mutationem, rariores ex ieiunio paroxyſmi me afflixerunt, frequentiores ex cereviſiæ craſſioris aut vini potu, in dextra ſcilicet ſemper frontis parte: Horum occaſione animum ad Medicinam applicare cœpi, vt & aliorum & meas vitæ moleſtias declinare diſcerem: idque cum ſucceſſu per aliquammultos iam annos factum adeo felici, vt per ſpatia bimeſtria & longiora doloris illius immunitatem facile mihi hodieque promittere poſſim, dummodo cereviſiæ craſſioris, lupuli floribus conditæ, & vini recentioris aut ſulphuris fumo inebriati vſu abſtineo: Simulátque vero vtriuſque liquoris modicam quantitatem haurio, vel pinguia actu calida, aut aromatibus condita aſſumo, inprimis quoties in vltima menſa Cancros

fluviatiles deguſto, qui in prima menſa cum butyro ventriculum aut caput minime lædunt, malum ita recrudeſcit, támque pertinaciter plerumque affligit, vt vix poſt XXIV. horas remiſſionem faciat, ſalva interim ſemper frontis parte ſiniſtra:

Per iſthæc itaque experimenta varia & frequentia, in eam deveni opinionem maſſam meam ſanguineam tempore paroxyſmi, quacunque de cauſa, etiam odore croci, balſamorum fragrantium &c. excitati, immoderatius effervefcere, & ob tranſitum ſub frontis dextra parte ſanguinis chyloſi difficiliorem, longiorem trahere moram, adeóque intemperiem meningi duræ, iſthic ex colliſione ibi olim læſæ conciliare, continuum ſolventem, doloris moleſtiſſimi auctorem: Credóque difficiliorem iſtum ibi tranſitum dependere, partim ex fibrarum meningis tunc temporis turbato ordine, partim ex oſſis frontis proximi portiuncula introrſum coacta & protuberante, & comprimendo vaſorum anguſtiam augente. *Ex communicatione Excell. & Clariſſ. DD. Mauritij Hofmanni PP. Altorfini.*

CAPUT XIV.

De Capitis dolore ab Abſceſſu ſub cranio latente ℞.

IN vacuo illo ſpatio, quod inter Cranium ac duram cerebri meningem intercedit, inflammatur aliquando ſanguis, ſuppuratúſque in abſceſſum convertitur, cuius abſceſſus duo animadverti genera, vt ſedibus, ita ſubiecto, ſeu materia & cauſis multum inter ſe differentia: Prior iſtarum ſuppurationum fit

in canalibus, ſeu ſulcis duræ membranæ, tum anteriori ſeu ſuperiori, qui ipſum cerebri corpus, amplo altóque hiatu à ſeſe dehiſcens, ſub ductu ſuturæ ſagittalis, notabili interſtitio adúſque calloſum corpus in duas partes ſeparat: tum poſteriori, quo in occipitis regione cerebrum à cerebello diſterminatur: In horum ductuum, ſeu canalium, alterutro, interdum verò vtroque ſimul, reſtagnans ſanguis, ſi plus iuſtò caleſcat atque inflammetur, tandem in pus abit atque abſceſſum conſtituit: Inflammationis iſtius occaſionem ibi, vti in aliis corporis partibus, variæ cauſæ præbere poſſunt: *ſed quum nobis propoſitum non ſit ſpeculationibus indulgere, nec quid fieri queat exquirere, ſed quæ facta ſcimus fideliter repræſentare, reliquis omiſſis, de iis loquamur, quas ipſi obſervavimus, vbi iſte morbus ſeſe nobis obtulit:* Fit igitur hæc inflammatio quando ſanguis iſte multa ſalſæ pituitæ admiſtione infectus, ac pluſquam par eſt calefactus, amittit eodem tempore beneficium ventilationis per compages ſuturarum, alióſque cranii & circumjectorum corporum meatus iſti officio deſtinatos, per vehementem ſubiti frigoris incurſationem denſatos obſtructóſque. Largiori autem talis pituitæ in iſtam partem affluxui atque acervationi, obnoxii ſunt qui per aliquot annos experti periodicam coryzam, ſeu catharrale per nares profluvium, poſtea ſolenni hoc evacuationis genere privati ſunt, cóque diu caruerunt: vnde fit vt ſeroſi ac pituitoſi humores, ſtatis temporibus pro ſolito in caput delati, nec conſueto olim itinere foras protruſi, alias ſibi vias moliantur, ac poſtremò in prædictos duræ meningis canales regurgitantes, atque permixti ſanguini, quem vel invenerunt ibi, vel ſecum detulerunt, effervеſcere

efferveſcere eum faciant, ac maiori quam antea ventilatione indigere : vt mirum non ſit ſi defraudatus eadem tempeſtate, ob capitis perfrictionem, tranſpirationis beneficio, exæſtuet penitus ac inflammetur, & inflammationem, vt fieri ſolet, ſuppuratio ſubſequatur : Fit autem fere iſta inflammatio ac ſuppuratio, non ſimul ac vniverſim, ſed ſenſim ac per partes, vnde aliquantò ægrius initio cognoſcitur.

Cerebri functiones ac mentis ſenſuúmque actiones, hoc morbo nequaquàm vitiantur aut interpellantur, ſomnus duntaxat corrumpitur, ac perpetuæ ferè vigiliæ infeſtant, ob doloris aſſiduitatem, qui non quidem dirus immaníſque, admodum tamen moleſtus & cruciabilis, ac ſemper ferè ſui ſimilis, noctu atque interdiu, pari fermè tenore ægrum divexat: vnde tandem febricula quoque, quæ primis diebus nulla, accerſitur, appetitúſque proſternitur; Capitis à principio magna adeſt gravitas, ac ſi grandi aliquo pondere premeretur, & calor maior quàm reliquo corpore: quibus omnibus ſignis peritus ac ſagax medicus haud difficilem huius mali coniecturam capere poteſt, idque à reliquis capitis affectibus ac doloribus diſcriminare: Omnem verò dubitationem illi eripiet præcipuum hoc ac pathognomonicum ſignum, quod, vti in Empyemate pro decubitus ratione, pus modo ab interſepiente pectoris membrana, ſeu mediaſtino ad coſtas, modò ab his ad illam provolvitur, ita hic quoque materia vitioſa, pro vario capitis ſitu huc atque illuc impellitur, vel à fronte ad occiput, aut contra, ſi in canali illo ſub ſutura ſagittali ſubſiſtit : vel ab vno occipitis latere ad alterum, ſi ibi ſtabulatur: vel vtroque modo, ſi ambos canales occupavit.

Medicus ſi tempori ſatis advocetur, omnibus modis id operam dare debet vt ne ad ſuppurationem deveniatur: Itaque ſanguinem ex alterutrius brachii cephalica detrahet copioſè, ídque repetet ſemel atque iterum, ſi vires ferant, iuſtis temporis ſpatiis interpoſitis: cucurbitulas grandes lateribus cervicis ac ſcapulis apponet cum magna flamma, ſiccas primùm dein ſcarificatas: Purgabit plus ſemel (iniecto prius, ſi adſtricta ſit alvus, vno atque altero clyſtere) blandius primùm, Senna, agarico, mechoacanna, Ialappa, gummi Gambodia, Mercurio dulci: deinde valentiùs, elaterio, colocynthide, diaphœnico, pilulis Cocciis, Turbetho minerali, prout quodvis iſtorum in rem præſentem aptius videbitur: vbi autem corpora non fuerint ferendis vehementibus iſtis, tota purgatio peragi poterit decocto concinnato ex betonica, ſalvia, maiorana, roremarino, ſtoechade, ſenna, cnici ſemine, agarico, turpetho, jalapa; cuius bini térve hauſtus in diem exhibeantur, per tres quatuórve dies continuos: Interea non negligenda quoque topica, ablatis prius capillis: vbi ſumma cautione opus eſt ne nudatum crinibus caput novi frigoris incurſione amplius lædatur, atque ita malo, cui remedium quæritur, vires addantur: In Topicis hic adhibendus delectus, vt & devitentur refrigerantia inſigniter ac repellentia, ne magis etiam impediatur tranſpiratio, ac materia impingatur: & valenter diſcutientia, ne calore immodico attrahant plus in locum laborantem quam diſcutiendo inde evacuent: Bene itaque faciet decoctum ſerpilli, verbenæ, hederæ, betonicæ, ſemen papav. albi cum oxyrrhodino & camphoræ momento; admovendum tepidum in pannis lanis ſuccidis, aut ſpongiis, poſt longam,

gam, ſed clementem capitis frictionem; vngendi à fotu olei roſacei ac chamæmelini paribus portionibus inter ſe permiſtis.

Quod ſi ſeriùs ad ægrum acceſſerit Medicus, aut omnibus ritè adminiſtratis nihil profecerit, nec ſuppurationem impedire potuerit, ſçiat de cætero totum negotium naturæ committendum, adhibita tantùm diligentia nequid ab ægro fiat vnde in opere ſuo interturbetur; id quod ſolicitè ſi obſervetur, ſolet ipſa toto negotio ritè defungi, ægrúmque tandem in integrum reſtituere: Quippe puri iam percocto viam ſponte quærens, ídque per nares ferè expellens, ſenſim iſthac evacuat ita, vt tandem nihil eius reliquum fiat: quod certum quidem ad ſalutem iter, tædii tamen ac moleſtiæ pleniſſimum eſt, cùm in multos dies, interdum verò complures quoque ſeptimanas, ſoleat extrudi: cuius temporis maximam partem pleraque aut omnia ſymptomata perdurant, cum nulla aut exigua remiſſione; Quod ſi hac via ſe exonerare, aut omnino non tentaverit natura, aut ægri errore aliquo impedita fuerit quo minùs id perageret, in ſummo diſcrimine res verſatur, neque aliud remedium ſupereſt quàm vt perforato in idonea regione cranio, fruſtulóque eius exempto, exitus materiæ pateſiat: quæ curationis ratio, ſi cum viro forti atque corporis bene conſtituti res ſit, æque certa eſt ac tuta ac prior illa ſponte naturæ ſuſcepta, multóque breviori tempore patratur: Sin verò hanc quoque curationem aut ægri puſillanimitas renuerit, aut Medici prudentia, ob eius imbecillitatem aliáſve cauſas, non attentandam cenſuerit, omnino pernicies præ foribus eſt, neque aliud quam certiſſima mors expectanda: Quippe vel ſola doloris, vigilia-

rum, aliorúmque malorum ſymptomatum aſſiduitas, ægrum tandem conficiet: & ſi hoc non foret, tamen aliunde etiam exitium imminet: quum fieri non poſſit quin purulenta iſta materia, intra cranium penitus concluſa, procedente tempore membranas ipſámque cerebri ſubſtantiam labefactet, & novo atque atrociori morbo, ad priorem adiuncto, miſerum ægrum iugulet.

Ex hac obſervatione diſcere obiter licet, inflammationem atque ſuppurationem neque in Tumorum genere neceſſariò collocandas eſſe, vti vulgò ab omnibus fit Medicis: nec accidere ſemper parti alicui corporis, multò minus ſolis carnibus, aut partibus carnoſis, ſicuti acriter & verbosè à multis diſputatur; quum clarè hic appareat eas in ipſo per ſe ſanguine, vel ſincero, vel aliis humoribus mixto interdum conſiſtere: cranium enim & meninx in hoc caſu, non pro parte affecta, ſed pro loco ſimpliciter continente haberi debent: quod ipſum quoque locum habet in omni vomicarum genere, ad quarum claſſem pertinet altera Abſceſſus Hypocranii ſpecies, de qua ſequenti capite acturi ſumus.

Experientiſſimus Medicus *Lazarus Riverius*, menſe Aprili anni 1646. in obſervationibus à Petro Pachequo communicatis obſervat. 38. loquitur de tribus capitis abſceſſibus, qui omnes, ſi quis rectè circumſtantias conſideret, videntur inter cranium ac duram meningem conſtitiſſe: Quare etiam abſceſſus Hypocranij, à capitis contuſione aut alliſione facti, ferè lethales ſint, vt in omnibus illis tribus apparuit; Quo etiam referendum videtur, quod idem Medicus obſervavit 18. obſerv. Quotquot vidit ex caſu per aures ſanioſam materiam reddere, omnes de medio

ſublatos

ſublatos fuiſſe: Quum abſceſſus iſti ab internis cauſis orti, de quibus proprie egimus iſto capite, haud rarò ſalutariter terminentur, eius rei haud difficilis eſt peritis coniectura. *Arnoldus Bootius de affectibus omiſſis cap.*1.

SCHOLIA.

SPeculationibus indulgere &c.) *Hinc conſtat ab αὐτοψία, vel propria vel fide dignorum, hæc didiciſſe, non coniecturis tantum aſſequutum eſſe:*

DE VOMICA HYPOCRANIA.

§. 2. Reperitur quoque alterum inter cranium ac meningem Abſceſſus genus, in devexiore capitis parte, ad alterutrum latus, ſecus oſſa petroſa oriri ſuetum, non ex ſanguine cum alienis humoribus affatim permixto, vti illud modo explicatum, ſed ex mero ſimplicíque (qualis in venis continetur) idque inter cyſtin propriam; cuiuſmodi abſceſſus peculiari nomine Vomicæ appellantur. Origo illi ab externa violentia, validóque capitis ictu aut alliſione, vnde rupta aliqua ex venulis cranium vel meningem perreptantibus, aut hanc illi alligantibus, ſanguinem in intermedium ſpatium profundit; cui ſolers natura confeſtim tenuia quædam ex ipſo fila deproperans, ac vndique retis inſtar circumtendens, iiſque alia ſuper aliis interſerens, ac obliquis quoque tranſverſiſque fibris omnia inter ſe firmiter atque arctè ligans, eodem artificio quo membranæ in vtero ſemini genitali ſtatim à conceptu circumdantur, parvo temporis ſpatio detexit firmum denſúmque folliculum, intra quem concluſus cruor, paulatim à ſtatu ſuo demutatur, atque in pus excoquitur: hic Abſceſſus, ſeu

folliculus pure plenus, ſemper vna in ſede ſtabilis permanens, quum neque evagandi ſpatium detur, vt emiſſis quoque quibuſdam filamentis vicinæ meningi alligetur, efficit in eo latere, in quo conſiſtit, iugem cuiuſdam ponderis ſenſum, ac moleſtiſſimum dolorem à compreſſione ac diſtenſione meningis, cui à latere incubans, eam longiùs à cranio divellit, atque, vt ſibi locum faciat, ad interiora impellit obnixam, inque antiquum ac naturalem ſtatum redire ſemper adnitentem: Huius mali, ſi omnia attente examinentur, cognitio haudquaquam difficilis eſt, curatio verò à Medico nequicquam ſperetur: quandoquidem cranii perterebrationem, quæ ſola ei ſuccurrere poſſet; nullo modo hic moliri licet, ob oſſis petroſi naturam conſtitutionémque, iſti perforationi, variis de cauſis, cuivis Anatomiæ perito ſponte obviis, penitus ineptam: quod ſi vlteriùs in oſſe ſincipitis eandem inſtitueris, fruſtra ægrum excarnificabis; ſiquidem diſtantia, ac ſitus incommoditas, præpedient ne vllus inde ad extrahendum abſceſſum fructus capi queat: Medico tamen neceſſarius ſçitu hic eſt caſus, vt ſi quando ei ſe obtulerit, poſſit exiſtimationem ſuam tueri, noſcénſque haud ſuæ opis rem eſſe, abſiſtat vana, nihilque profutura curatione, ægrum torquere: cui hoc tamen in rebus mœſtis ſolamen ſupereſt, quod ſicuti peſtem in capite circumgeſtat, humanis præſidiis omnino inſanabilem, ita forte caſu improviſo, vbi Deo viſum fuerit, aliquando ab eo liberabitur, id quod cuidam civi Londinenſi haud ita pridem vſu veniſſe compertum habeo.

Hic quum ad ſex ſeptemve annos iſta ærumna laboraſſet, & plurima in Medicos, vtpote in re lautiſſima conſtitutus, erogaſſet incaſſum, cum vix quiſ-

quam,

quam, vt in affectu inſolenti, exploratum haberet eius malum, plerique verò ne tenuiſſimam quidem eius ſuſpicionem animo conciperent, quodam die dum in publico obambulat, illiſa eſt in aurem eius lateris, in quo moleſtos illos ac diuturnos cruciatus perpetiebatur, grandis pila ſive follis, qualibus per hyemem ac gelu, (erat ea tempeſtas anni) Londini aliiſque Angliæ locis, in plateis ludere pueri conſueverunt: Felix hic ictus ſuo impetu, ac capitis concuſſione, rupit vomicæ cyſtin, vnde proſiliens affatim pus, viam ſibi vi fecit in auris meatum, per quem copiosè ac ſubitò foras profluens, momento ægrum omni dolore liberavit, atque priſtinæ ſanitati, tot iam per annos in omne deinceps ævum deſperatæ, inopinantem reſtituit, & vixit poſtea incolumis valénſque, nullis prioris mali veſtigiis relictis: quanquam cyſti intus relicta, ſive ea poſt excuſſum omne pus, penitus exarefacta & leviſſima effecta, deſiit meningi moleſta eſſe: ſive ipſi ſenſim agglutinata, tanquam congener ſubſtantia, in vnum cum ipſa corpus coaluit, ſive alio quopiam modo obliterata eſt. *Idem, ibidem capite 2.*

CAPVT XV.

Dolor capitis acutiſſimus, ex materia quadam lapidea, duræ meningi adnata, aculeis tenuem perfodiente.

NObiliſſima N. dolore capitis acutiſſimo diu conflictata fuit, eóque pungente admodum inſtar acuum vel telorum parti infixorum, interdum vehementius, interdum minus ipſam divexante: do-

loris vehementia preſſa ejulabat, & ambabus manibus caput prehendebat: ad quem dolorem ſedandum ſæpe detractus ſanguis, parti dolenti, cui inſtar verrucæ cuiuſdam callus inerat, admotum fuit pyroticum, & ad cranii perforationem deveniendum inſtabat Don. Pimpernelle: Hæc deinde in hydropem incidit, tandémque interiit.

Aperto cranio, inventus ſub craſſa meninge, iuxta canalem anteriorem, ſeu torcular vtrinque, indurata quædam materia & lapidea, inſtar cuiuſdam rupis inæqualis & aſpera, aculeis multis, & veluti cati vnguibus, conchyliis, variiſque figuris diſtincta & variegata, ipſique craſſæ meningi firmiter adhæreſcens; inter cuius inæqualitates venulæ ferebantur ad ligularum ferramentorum magnitudinem accedentes, quæ hanc materiam rigabant: ſupra tenuem meningem humor quidam mucoſus repertus eſt. *Cattierus Obſerv. Medic. XV.*

NOTÆ.

Pungente admodum] *Alias gravativus dolor inter ſigna recenſetur: qualis exercuit Mercatorem Hungarum, de quo* Schenckius *p. m.* 45. *qui laboravit multis annis hemicranico quodam dolore gravatico, parte anteriore circa frontem: ſed tandem validius nares emungens, lapidem eduxit ad vnguis humani digiti latitudinem & pollicis craſſitiem, illi non abſimilem qui in piſcis carpionis capite reperitur: At ſcabrities & aſperitas materiæ huius lapideæ, partiſq; cui inſidebat ſenſus eximius, aliam doloris ideam induxit: Sic calculus renalis quandiu parenchymati infixus eſt, gravitatis ſenſum exhibet: is vbi caput vreteris ſubit, dolorem acutum & pungentem excitat:*

tat: Sequentia ſigna lapidis in cerebro tradit Saxonia, *Continuitatem doloris eiuſq́, qualitatem, eſt enim dolor quidam fixus, nullis cedens remediis: adeſt gravitas, ſine excrementis tamen.*

Ad cranii perforationem &c.] *Natura monſtrante viam, tuberculum excitante in parte dolente: Hinc Hollerius libello obſerv.* In intolerabili cruciatu capitis, qui & aſſiduus ſit, nec aliis cedat remediis, ferro & igne vtendum eſt: conſtat enim permultos meliùs habuiſſe terebellis vel cycliſco aperto capite: *Ipſe Hippocr. lib. 2. de morb. non vnam facit vſtionem, ſed in doloribus antiquis octo vtitur, duabus in occipite, duabus in ſincipite; duabus in angulis oculorum circa nares, duabus circa tempora: Alia operatio Chirurgica eſt Terebratio, qua vſum ſe ait* Saxonia *Panthei lib. 1. cap. 2. in quodam R. Patre, quanquam non feliciter; quod contigiſſe ait ex natura patientis, non ex operatione: Vſi ſumus,* inquit, *Terebratione, & invenimus os corruptum, & ſupra meninges copiam pituita, vnde in ſoporem & paralyſin ſemper incidebat; quo tempore foramina erant aperta melius habuit, ſed cum occluſum eſſet foramen (nam invito Chirurgo concrevit caro) ſopor rediit, & ita perduravit vſq; ad mortẽ.*

Supra meningem humor quidam mucoſus] *(uius eadem forte generatio qua mucoſi illius excrementi, copioſè profuſi à quibuſdam calculo veſica laborantibus, quod falſo quidam proximam lapidis materiam aſſerunt, cùm ſit veſica male affecta, & ob præſentiam lapidis male tranſmiſſum alimentum conficientis excrementum, in huiuſmodi mucilaginoſam materiam tranſiens.*

§. 2. A Chirurgo audio repertum fuiſſe os mirum, multis cuſpidibus horridum, in dura matre cerebri, vnde dolores æger capitis diu paſſus fuerat. *P. Borellus cent. 4. obſervat. xcix.*

CAPVT XVI.

Capitis dolor ab humore acri craſſam meningem erodente.

ANno 1593. cuiuſdam caput aperui qui per biennium conqueſtus fuerat de dolore in occipite &c. Huic craſſa cerebri membrana aliquot locis exeſa erat. Vide Tit. de Phrenitide. *P. Pavvius Obſervat. Anatom.vij.*

CAPVT XVII.

Capitis dolor à vitioſa meningum diſpoſitione, inducta ab humoribus atrabilariis, &c.

SIccæ meninges atque velut ſyderatæ apparuerunt poſt diuturnos capitis dolores, præſertim cùm & humores pravi ſunt, retinéntque aliquid de natura humoris atrabilarii aduſti.: In talibus balnea potius ex vſu ſunt quàm agitatio vlla ſudorificis aut calidioribus medicamentis tentata. *Ballonius Epid.l.1.pag.*88.

CAPVT XVIII.

Capitis dolor à membranarum Coalitu, Tuberculis & Tumoribus Scirrhoſis.

CEphalalgia Scorbuto tam rarò deeſt, vt multi potiſſimum hoc affectu virus Scorbuticum ſtant:

luant : cuius nempe mali paroxyſmis graviſſimis, longo tempore protractis , & crebra vice repetitis obnoxii fiunt : Huius cauſam vnicuique obvium eſt humoribus in meninges ſuffuſis adſcribere , quod etiam *αὐτοψία* comprobavit: Nam in quorundam defunctorum capitibus vtraſque membranas coalitas, & tuberculis ac tumoribus ſcirrhoſis per totum obſitas vidi : Cuiuſmodi tumores & concretiones , à gemini humoris dolorifici, poſt crebras effervеſcentias, mutuis coagulationibus exoriri videntur , *Th. Willis Tract. de Scorbuto cap.* IV.

CAPVT XIX.

Capitis dolor ad occiput & ſpinam protenſus, à meningum inflammatione, quam ſequuta ſideratio.

QVidam natus annos 30. ſæpius in dies ebrius, cùm à forenſi rabula alapa vapulaſſet, pacem cum illo initurus in multam noctem vino Hiſpano ſaburratus, ſæviſſima cephalalgia, *cuius dolor etiam occiput* ſpinamque occupabat , cum omnium ſenſuum deiectione corripitur : ab amico, in cuius domum pro ſemi mortuo delatus erat, ſub merinoctium vocatus, cum viderem aſſidue exilientem , corpus corybantis inſtar, & pedes maxime manúſque iactantem, nec verbulum, etſi aciculis à me premeretur titillaretúrque, proferre valentem , dico videri mihi cerebri ſphacelo correptum : nam aliquot ante diebus nunquam ſobrius, convitiis verberibúſque combibones pleroſque malæ mulctarat : Acutiſſime febriebat, & tamen *potum omnem reſpuebat*, validiſque

manibus, dum vires tulerunt, à labiis admota cymbia amoliebatur: rubebat facies cum tumore; rubebant & oculi, quorum fixo obtutu conſpectos phanatici inſtar terrebat; Præſcripto, quando aliud non licebat, clyſtere validiſſimo, ad lectum redii, mane *quietiſſimum inveni*, movendi ſçil. vi per languorem abolita: Silentium tantum, vt vulſa barba, punctáque acu aure, vocem nullam ederet, abolito nimirum omni ſenſu: Cùm venæ ſectionem vires non permitterent, cucurbitulæ applicitæ, admota quæ ratio dictabat, ſed invita Hygieia omnia, die enim tertio ebriam efflavit animam.

Amicis eum qui alapam dederat in ius vocantibus, à magiſtratu caput [cùm cerebrum ſphacelo correptum aſſererem] aperire iuſſi: Invenimus *meningas valde lividas* omninóque ſyderatas; quas cum Iudices mortis cauſam dediſſe, huncque ſphacelum non alapæ, ſed iugi ebrietati, quæ inflammationem cerebri conciverit, tribuendum Medici crederent, vlterius itum non eſt: fœtore maximo naſos omnium in alia omnia trahente. *H. ab Heers Obſervat. Med. xvij.*

SCHOLIA.

Dolor occiput &c.] *Quia venæ iugulares ad eam partem feruntur, & ſanguinem bilioſum refundunt.*

Potum reſpuebat.] *Inter Phrenitidis ſigna ſitis abſentia, præſentibus cauſis ſitiferis, recenſetur: ægrotat ſcilicet mens & ſpiritus animales læſo cerebro, ad os ſupernum ventriculi non diffunduntur: Exactam huius morbi διαγραφὴν vide apud P. Salium Diverſum, de affect. partic. cap. 1.*

Caput XX.

Dolor capitis à dura matris inflammatione : Ichore multo inter meningas & cerebrum : Plexu choroide inflammato ; Sanguine circa cerebri baſin effuſo. &c.

FAber lignarius dolore capitis variiſque morbis biennio laboravit : In cranio dura mater inflammata erat, Inter meningas & cerebrum ichor multus; Plexus choroides inflammatus ; Circa cerebri baſin & cerebellum, ſemilibra ſanguinis & amplius è iugularibus internis effluxerat. *Vide l.3. Titulo de cachexia.*

Caput XXI.

Capitis dolor ab inflammatis cerebri membranis, Abſceſſu in parte cerebri Siniſtra, cum Suturarum in cranio defectu.

ORnatiſſima Matrona Elizabetha Erot, Vxor Ioannis Norry Horologiopæi Lugdunenſis, annos nata XXIII. Euſarca, bonæ formæ, ſtaturæ commodæ, crine ſubflavo denſiſſimo, leni animo, &c. Nonum tertiæ ſuæ graviditatis menſem paucis abhinc diebus ingreſſa, immani capitis dolore, eóque ejulabundo premi cæpit, circa vltimos menſis Novembris dies, huiuſce anni 1673. Quo nomine ad ipſam accerſitus fui poſtrid. Kl. Decemb. St. N. Accedens miré inquietam ac plangentem mulierculam

offendo, quanquam *ἀπύρετον*. Dúmque iu cauſam & ſedem tantorum dolorum inquiro, tum ex ipſa, tum ex adſtantibus accipio, à multo tempore cephalalgiâ vexari ſolitam, nunquam tamen tam gravi quàm inpræſentiarum, immò pathos huiuſmodi *σύντροφον καὶ συναυξὲς* ipſi fuiſſe, à ſeptimo vel octavo ætatis anno, quo Variolis fuerat conflictata: à quo etiam tempore auris ſiniſtra ipſi purulentam materiam perpetuò hactenus eructarat, quæ nunc longè parciùs quàm ſoleret, effluebat. Percontatus quâ parte præcipuè dolitaret caput, medium ſincipitii verticem manu deſignabat, quam partem aſtantium palmis vehementer comprimi avebat in doloris ſolatium. Infuſo enemate, cùm alvus eſſet aſtricta, miſſóque ex brachio ſiniſtro ſanguine longè corruptiſſimo, necnon fotu lactis tepentis ſupra caput inſtituto, detonſo priùs capillitio, iniectione item in aurem ſiniſtram detergente præſcriptâ, tentavi dolorem placare. Die ſeptimâ menſis iterum vocor, video dolores non modò non remiſiſſe, ſed increviſſe, & mulierem tremulo brachiorum motu *σπασμώδης* aliquid pati: denuò itaque & enema repeto, & è brachio miſſionem cruoris, qui corruptiſſimus apparuit, æquè ac præcedens. Poſtridie partus dolores invadunt, & circa ſextam matutinam puellum ſanum ac vegetum feliciter enititur. Tunc verò ſpes affulgebat pleriſque omnibus, dolores capitis per lochiorum effluxum conquieturos, ideóque totum negotium Naturæ magiſterio relinquendum. Verumtamen die Decembr. xvi. & xviii. accedens, peſſimè ſolitis doloribus capitis confectam video, cum motibus illis vtriuſque brachii convulſivorum æmulis. Infuſo enemate, Catapl. de mica panis impero capiti ſuper imponi, deinde

deinde Catapl. Vigonis ad commotionem cerebri. Sed artem atque naturam vincente dolorum acerbitate, occubuit tandem repentè optima fœmina, die 19. eiuſdem menſis circa ſeptimam matutinam.

Funeſta huiuſmodi Cataſtrophe ad inveſtigandam mali cauſam nos excitavit, quam Cerebri abſceſſum coniectabamur. Quapropter ſub veſperam cadaver apertum fuit, & primo quidem Caput. Cranii ergo fornice remoto, quem ἄῤῥαφον totum deprehendimus, ambo Cerebri omenta inflammata conſpicati ſumus, quibus inciſis, abſceſſum ſtatim deteximus, in parte ſiniſtrâ Cerebri ſtabulantem, peculiari quidem folliculo involutum, ſed quem paulo antè ſponte ruptum ſubitæ necis cauſam fuiſſe iudicavimus. Proceſſum auricularem oſſis petroſi, intra cranii cavitatem conſpicuum, durâ meninge adhuc tectum, eâ remotâ obſervavimus ſublividum ac carioſum, ita vt ſpecilli cuſpide tactum in pulverem nullo negotio comminueretur: Quod ad truncum corporis, nihil in ipſo deſideratum: Hepar ampliſſimum erat, Lien parvus, Pulmones ac Renes inculpati, Cor maximum, quale nunquam hactenus nobis viſum: Vterus craſſus tres pollices tranſverſos circa fundum, & ſanguine adhuc turgidulus, dum incideretur apparuit: quâ vero parte verſus orificium internum tendebat diſſectus, candidiorem & αἱμώτερον ſubſtantiam exhibuit. *Ex communicatione benevola Clariſſimi & Excell. D. D. Car. Sponij, Regis conſiliarij, Vice Decani Facultatis Medicæ Lugdunenſis.* &c.

SCHOLIA.

PErcontatus qua parte præcipue dolitaret &c.] *Contingit nonnunquam vt diffuſo per totum caput do-*

lore διαγνώσεως τέκμαρσις vacillet, neque adeo exactè dignoſcere valeamus in quonam loco ſtabuletur humor morbificus: Id tali coniectura inveſtigandum: deraſo capillitio capiti toti admoveatur cataplaſma: hoc poſt aliquod tempus ablatum, qua parte magis exſiccatum apparebit, ibi latitare cauſam morbificam oſtendet.

CAPVT XXII.

Capitis dolor à membranarum phlegmone poſt caſum.

Virgo cum capite in poſtem incidiſſet, vulnuſculum in capite contraxit, quod neglexit; IV. die capitis gravitate correpta eſt; VI. obiit: Aperto capite, ſanguinem ſub cranio collectum, & cerebri membranas inflammatione correptas invenimus. *Vide hiſt. l. 5. Titulo de Vulneribus.*

CAPVT XXIII.

Capitis dolor à ſero flavo repreſſo Tineam prius excitante, vnde cerebri & membranarum corruptio.

Capitis doloris cauſæ ſunt (quamvis hi caſus ſint rariores) abſceſſus & tophi Gallici, & caries oſſium: Habui proximo anno Monachum ex S. Iuſtina, qui laborabat per decem annos capitis dolore, & ſingulis annis vltra tres libras vſus eſt Philonii ad dolorem leniendum: Erat autem dolor ex tali cauſa, nam per terebrationem inveniebatur caput plurima pituita refertum, & os corruptum, tandem obiit: Quod

Quod ipſum etiam, dum eſſem iunior, vidi in quadam muliere, cui ſubſtantia cerebri plane erat corrupta ex multis lotionibus, cum *laboraret tinea:*

Aperui illam cum D. Tiberio, & invenimus in parte ſiniſtra materiam cum aqua flava, & membrana erat corrupta. *Herc. Saxonia Panthei lib.*1.*cap.*2.

SCHOLIA.

LAboraret Tinea] *Vnde conſtat refrigerantium & adſtringentium uſum in curatione maxime eſſe noxium, cum ſic ad cerebrum retrudatur humor, ſalſum quid & nitroſum in ſe continens, teſte* Galeno 1. *de comp. med. ſ. loc.cap.*8. *Hinc* Hippocr. *lib. de morbo Sacro, ſcriptum reliquit infantes, ſi ipſis vlcera in capitibus, vel circa aures, vel in reliquo corpore excitentur, liberari ab Epilepſia.*

§.2. Mulierem Tinea alias tentatam, ac frequentibus quibuſdam capitis lotionibus tandem ſanitati reſtitutam, in capitis dolorem febrémque continuam incidiſſe, ad illam vocatus minime mirum eſſe dixi: Cum vero nullis prorſus vel revulſoriis vel derivatoriis & vacuantibus cederent, ſed tandem ægram poſt dies xxx. ad internecionem duxiſſent, ſublato cranio media pars totius cerebri cum membranis (erat autem dextra) putrida prorſus inventa eſt, ichore citrinio referta, vtinam rectè dixiſſes. *Idem Prælection. Practic.p.*1. *cap.*1.

CAPUT XXIV.

§.1. *Meningum Sideratio ſequuta diuturnos dolores.*

OBſervarunt primarii Medici poſt diuturnos capitis dolores Syderationem meningum ipſius cerebri eveniſſe *Ballonius Hiſt.4.lib.2.conſil.*

SCHOLION.

Σφακελισμὸς *Cerebrum occupat praeunte fere inflammatione. Id vero ſi illi accidat, potiori iure membranis, per quas numeroſa vaſa decurrunt, ab iis in illud expanſa: quarum ratione dolet, ipſum per ſe ſenſus expers: Adſunt vero dolores capitis, (quos aut hemorrhagia, aut puris excretio ſolvit, aut per aures aut nares, ſi frontem aut tempora occupent,) Cum pus in cerebro, aut circum membranas adeſt, vel quod ſit inflammatio, vel intemperies, hinc fieri poteſt ut pars liveſcat & ita ſyderetur: quod & lateri purulento evenit ut fiat livens, ſyderatum,* βλητὴν; *Porrò, non aliunde* τὸ βλητὸν *petitur quam à ſuccreſcentia humorum malorum, quorum excretione cerebrum, eiuſque membrana, ſit immune ab omni affectione: Videatur Partic. 15. l. 3. Progn. Quibus poſt dolores capitis ſanguis aut pus non eruperit, lata in cerebrum materia, moriuntur* modo Apoplectico.

§.2. Tenuis meninx nigricans reperta poſt diuturnum capitis dolorem. Continuis & gravibus capitis doloribus affligebatur vir xxx. annorum per annum dimidium: Poſt obitum meninx tenuis nigricās, tum in ſuperficie tum inter anfractus corticis apparebat.

bat. *Rolfinccius Tract. de dolore Cap. l. 2. ſect. 2. artic. 1. part. 1. cap. 14.*

Capvt XXV.

Capitis dolor à coalitu meningum, Sanguinis liberum excurſum præpediente.

DEfunctorum capita, qui dum in vivis agerent cephalalgiæ miſerrimæ erant obnoxii, aliquoties aperui, in quibus iuxta ſinum longitudinalem, vbi dolorum ſedes erat, pia ac interior meninx duræ ac exteriori, per aliquod ſpatium, ſæpe duos digitos latum, accreſcebat, & coalitione ſua tumorem aſperum & inæqualem excitaverat, in quo vaſorum oſcula ita penitus obſerabantur vt ſanguini, licet plurimum ebullienti, in ſinum propinquum nullus aditus relinqueretur: *Willis Cerebri Anat. cap. 9.*

SCHOLIA.

CEphalalgiæ] *Cephalalgias quæ propter piæ matris labem eveniunt, excitari cenſemus in quantùm hæc à ſanguine ſupra modum ebulliente, eiuſque poros irruente, continui ſolutionem patitur, adeoq; in ſpaſmos leviores contrahitur.* Idem Ibidem.

In Sinum propinquum &c.] *Vaſa duram meningem perreptantia aut Arteriæ ſunt, quæ ſanguinem adducunt: aut Venæ, quæ ſanguinem illinc, ac à toto capite interiore ſuperfluum excipiunt, ad cor revehendum: Quatuor autem venas, aut vaſa venoſa inſignia continet, in quâ veluti alveos arteriarum, toti cerebro inſervientium, rivuli*

omnes decurrunt; Nempe in hac meninge quatuor inſignes cavitates, vulgo Sinus vocata, notantur, eo modo diſpoſita, ut velut promptuaria in diverſis locis conſtituta, ſanguinem è qualibet cerebri regione & angulo reducendum excipiant: Arteriarum ergo officium cùm ſit ſa guinem nutrititium cum vitali ſpiritu, menſura, numero & pondere iuſto diſtribuere, Excrementa ſanguinis debito modo ſuis offerre emiſſariis, ſuperfluumq́; ſanguinem cum reſiduis excrementis, humoroſis vel vaporoſis, revehendum committere venis, Eo ſi fungantur, omnia rectè procedunt: circulatione hac impedita, ſanguis meningibus impactus qui manet, doloris capitis differentias, ceu corpus umbram, poſt ſe trahit: Impeditur autem cum à ſinu in ſinum ſanguinis excurſus liber non eſt, quod in proclivi eſt ab hac meningum coalitione.

Caput XXVI.

Gravis Cap. dolor à Sero in ventriculis cerebri, Vaſis meningum ſanguine fœculento turgidis, & ab Ulcerato Ventriculi orificio.

IVvenis robuſtus cùm lauto convivio interfuiſſet, eadem nocte dolore ſtomachi correptus fuit, qui ab initio mitis fuit, ſed poſt auctus & vagus factus eſt: nunc de dolore acutiſſimo Capitis, mox, & in ipſo momento, de maximo cruciatu oris ventriculi, ventris & artuum conquerebatur, cum vomitu omnium ingeſtorum: quandoque febris adfuit continua, anorexia, vigilia, à prædictis doloribus vagis eiulare cogentibus: multa à D. *Roſcio* fruſtra præſcripta, nam poſt tormenta 18. menſium, tandem anno 1599. obiit: Inſpecto

Inſpecto Cerebro, in eius ventriculis ad duas libras aqua limpida inventa; arteriæ item & venæ membranarum cerebri *ſanguine craſſo & fæcidento turgebant*: In ventriculi orificio ſuperiori, parte anteriore, vbi ramus ſextæ conjugationis inſeritur, *vlcus erat magnum* ac fœtidum, in vacuum vſque ventriculi penetrans: cætera inventre inferiore rectè ſe habebant: Ventriculus prætcrea humoribus corruptis, fœtidis & atrabilariis refertus erat: *Fabritius Hildanus Centur.3.Obſervat.20.*

SCHOLIA.

VLcus magnum &c.] *Dubitat Hildanus num vlcus hocce in orificio ventriculi, cum præſentia humorum corruptorum, fœtidorum & atrabilariorum in eius cavo, cauſa fuerit vehementiſſimi iſtius doloris Capitis, ob maximum conſenſum qui intercedit nervi beneficio, cùm vno læſo, alterum quoque ſtatim affici contingat? Revera inde atrociorem dolorem extitiſſe, ob dictas rationes veroſimile eſt; idiopathicum tamen quoque fuiſſe oſtendit meningum cerebri conſtitutio, quarum vaſa ſanguine craſſo & fœculento turgebant, accedente ſeri copia in ventriculis reperta, à quo ingentes dolores excitari conſtat.*

CAPVT XXVII.

Capitis dolor à vaſorum meningum repletione; Seri copia in ventriculis.

SArtor annorum 35. temperamento calidus & bilioſus, *facilis ad iram*, vtcunque temperanter vi-

vens, anno 1670. incidit in oſſis frontis dolorem gravativum, compreſſivum & lacerativum, ita vt ſinciput vix aut parum doleret, erátque dolor ſine omni febri, pulſum habebat tardum ſimilem melancholicis, cætera ſanus toto corpore: *Exinde Vigilia, deliria* per intervalla, ſubinde etiam ſomnus ad horas 3. vel 4. extenſus, adeo profundus, vt qui ipſi totum corpus dilaniaſſet, vix excitaſſet; tandem ſponte evigilans nullam doloris remiſſionem ſentiebat, dierum 14. ſpatio elapſo ſine convulſione fatis ceſſit: Prædixi adſtantibus apoſtema frigidum adeſſe, vtens vocabulo ad captum vulgi:

Mortuo aperio caput, Ecce vaſa turgent in meningibus, cranium nimiam cerebri molem non poterat capere: Interiora rimando, occurrunt in ventriculis anterioribus vnciæ viij. ſeri flavi, & plexus choroideus ſubalbicans, præterea nihil: *Ex Frider. Ferd. Illmeri Medici in Wartenberg Obſervation. in Miſcellaneis curioſis anni* 1670.

SCHOLIA.

IVdico hinc vel vas lymphaticum, vel vaſa capillaria ſanguifera aliqua rupta fuiſſe ob exceſſum iræ, in qua ebullientes humores nimia quantitate propulſi vaſa minima diſtendunt, & minorem locum affectando, eadem diſrumpunt, vnde paulatina tranſſudationes ſeri, cerebri vaſa particularia & cavitates replendo, diſtendendo & comprimendo hæc ſymptomata cauſaverunt: Curationis gratia extraxi ſanguinem ex pede, brachio, manu; applicui veſicatoria, hirudines, cucurbitulas ad lateralia capitis, dedi purgantia &c. Dedi ſoporifera, verùm omnia incaſſum: Curioſius aliquis ſi legat lib. Hippocr. *de morbis, varia*

varia ibi de dolore capitis deprehendet , ſed textum qui huc ex integro accommodari poſſet nullum inveniet ; vel enim intra 4. aut 2. dies mortui ſunt , vel acceſſit febris quæ in noſtris caſibus non obſervabatur : Quod ſi tamen quis vellet analogia quadam uti , cum ipſo non pugnabo. Idem ibidem.

Facilis ad iram] *Capite ſequenti generaliter dicit Clar. Illmerus ſe ſæpius in convulſis & iratis vaſa meningum ſanguine turgida reperiiſſe , quod ſpeciatim de hoc ſartore annotat.*

Pulſum ſimilem melancholicis] *De pulſu melancholicorum vide* Herculem Saxoniam *lib.3. de Pulſibus. cap.38. &* 100.

CAPVT XXVIII.

Capitis dolor ob vaſa pia duraque meningis ſanguine turgida; Vlcus oblongum ſub medio oſſis ſincipitis dextri, ad os Temporis extenſum, Copiam ſeri in ventriculis anterioribus &c.

VIr Nob. 46. annorum , temperamento ſupra temperatum calidior nonnihil & gracilis aliquomodo, vltimo complexionis melancholicæ: multis annis antehac phthiſicus & aſthmaticus, 4. diebus ante æſtivum ſolſtitium anno 1670. incidit in dolorem gravativum , tenſivum & lacerativum *ſincipitis* totius & frontis , quem inſequuntur continuæ vigiliæ : elapſo octiduo deliria interpolata , poſt continua, ſuavia tamen, non irata aut furioſa ; tandem vno ante mortem die , motus totius corporis convulſivi leviores. Toto tempore nec vel exiguum ſignum

alicuius febris aut caloris,ſive vehementis ſive lenti, ſive eſſentialis ſive ſymptomatici, præter vltimam diem, vbi ad præſentiam convulſivorum motuum exigua aliqua & lenta caloris exuperantia apparebat in pulſu, qui per 12. dierum curſum erat tardiſſimus, inſtar pulſuum melancholicorum: Vrina primo die vſque ad XI. prodibat tincta inſtar Ictericorum: Concluſeram dolorem hunc *oriri ab evaporatione bilis per arterioſum genus*, lege circulationis in caput, vnde adhibitis cholagogis lenioribus,& emulſione laxativa Mynſichti per epicraſin, vrina tandem reddebatur coloris & conſiſtentiæ naturalis, ne hilum quidem remittente dolore & dictis ſymptomatibus: revulſionis, derivationis, ventilationis, evacuationis cauſa, quantum in corpore phthiſico vires vitales permittebant, *extraxi ſanguinem ex pede*, manu, hæmorrhoidibus, applicari curabam cucurbitulas ad homoplatas, hirudines poſt auriculas, veſicatoria ad venarum iugularium latera: gallinæ diſruptæ capiti applicatæ &c. ſed fruſtra omnia.

Vt igitur cognoſceretur cauſa tam pertinacis doloris, mortuo aperio caput, & ecce reperio, 1. venas arteriáſque duræ & piæ meningis turgentes plenaſque nigro ſanguine, ac ita particularem vaſorum capitis repletionem, vti ſæpius in convulſis & iratis obſervavi. 2. Sub medio oſſis ſincipitis dextri, à proceſſu falcato vſque ad os temporis, extenſum video vlcus oblongum cum ſanie craſſa & multum flava, quod ego habui pro maligno, quia ante aliquot annos à Pharmacopæo ſçiolo, in curatione gonorrhææ exhibita fuerant mercurialia, forte non bene præparata: 3. Interiora cerebri rimando in ventriculis anterioribus vncias XII. ſeri limpidiſſimi occurrebant;

4. Plexus

4. Plexus choroideus nonnihil erat arroſus & putrefactus; Inquiſivi quoque in vaſa lymphatica cerebri, ſed vt ea viderem tam lynceus non fui: 5. In pectore aperto, Pulmones dextri lateris duplo erant maiores ſolito, vnde forſan cauſa quod æger ſemper in dextrum latus, etiam invitus decubuerit; Siniſtri verò, à ſterno vſque ad ſpinam dorſi, ita pleuræ & coſtis accreverunt, vt iudicarem eos mille clavis affixos, quorum interiora plena erant ſanie, pure & ſcirrhis; cor autem optime conſtitutum. *Ex obſervat. D. Friderici Ferdinandi Illmeri Medici in Wartemberg. in Miſcell. curioſis anni* 1670.

SCHOLIA.

Salvo aliorum iudicio, dico huic ægro ob ferinam tuſſim, qua vltimo anno vexabatur, in cerebro ruptam fuiſſe aliquam arteriolam vel venulam, vel vas lymphaticum, præcipue in plexu choroideo, vnde exſudavit ſerum, quod paulatim augmentum ſumendo, maſſam cerebralem diſtendit, in maiorem molem elevavit, ipſas meninges earumq; vaſa compreſſit, & capacitatem cranij ita occupavit, vt non fuerit ſufficiens ad continendum capeſſendumq; cerebrum, quemadmodum in ipſa apertura apparuit: exinde & forinſecus & intrinſecus meningum compreſſio, ac pericranij per ſympathiam tenſio, ſenſum illum moleſtum ſeu dolorem, ad tactum etiam externum inducens, ſimulq; oſtendens in cerebro & meningibus diminutam ſanguinis circulationem. Mirabar non fuiſſe phrenitidem excitatam, verum dubium præſentibus ſolvi, Phrenitidem fieri à ſanguine in cerebro vel meningibus extravaſato, ſtagnante, & cum ſit extra locum ſuum naturalem, p. n. efferveſcente & putreſcente: hic vero ſanguinem nihil eiuſmodi fuiſſe paſ-

ſum, & ita vſque ad XI. *diem ac vlterius abſque inflammatione cerebrum potuiſſe perſiſtere, donec tandem vltimo longa mora ipſis in vaſis in putredinem præcipitaretur, ſic vitium capiunt ni moveantur aquæ.* Idem ibidem.

Extraxi ſanguinem ex pede &c.] *Opem fortaſſe tuliſſet arteriotomia in temporibus celebrata, quæ expers periculi & certiſſimi ſolatij, cum cauſa in arteriis latet: cujus efficaciam (menſe Aprili anni* 1672.) *expertus eſt Genevæ Vir Conſularis, qui immani capitis dolore, latere ſiniſtro vexatus, irritis omnibus vacuationibus, tandem aperta temporis eiuſdem lateris arteria, eductóque ad vncias ſex ſanguine, illico levamen ſenſit, brevíque ſequuta ſanitas, ſola ſuperſtite virium debilitate, à crebris venæ ſectionibus inducta.*

Oriri ab evaporatione bilis &c.] *Capitis dolor eſt vel* ἰδιοπαθικὸς, *qui fieri poteſt modo duplici, aut per* πρωτοπάθειαν, *in ipſo capite, materia ſecundum congeſtionem, generationem & pravam diſpoſitionem producta: aut per* δευτεροπάθειαν καὶ ὑστεροπάθειαν, *materia in idem aliunde tranſlata & concervata, nec per circulationem cum ſanguine alimentali ſuperfluo revecta: Vel eſt* συμπαθικὸς, *qui certas habet differentias, Soda facta per communitatem, inquit* Avicenna, *alia eſt cum communitate integra, alia cum non integra: Integra, ſeu Poſitiva cerebri condolentia, fit cum communitate materiarum, & in ea aliquid noxij aliunde accipit, Tale eſt humor, ſpiritus, vapor, flatus: obvia eſt in partibus quæ* συμφύσει *venarum & arteriarum iunguntur: Vicinia ſi adſit, conſenſui huic patentiores aperiuntur fores: Sic Pulmones cerebro materiam cenſentur ſubminiſtrare in peripneumonia, indéque genæ rubent: Privativa condolentia fit ſine communitate materiæ, locúmque habere cenſetur in partibus inter quas ſubſtantiæ & operarum officiorúmque ſimilitudo, quæque* συμφύσει

φύσει nervorum iungentur : Gentilitas conſiſtit in ſubſtantiæ ſimilitudine. Sic cerebrum cum membranis conſentientem habet ventriculum συμποδίσαντων ϗ ἰδιοπαθοῦντων. Societas conſiſtit in operis communione ; Sic cerebrum conſentit nervis in ordinariis efficij partibus : Nervoſæ aliæ partes conſentiunt nervoſis : Locum in privativo conſenſu habent, non ſolum actiones animales abolitæ & imminutæ, vt in paralyſi deficiente ſpirituum animalium influxu, verum etiam depravatæ dolorificæ : Triſti ſenſione percuſſo ventriculo, dolet etiam caput, abſque eo quod vel humor vel vapor ſenſibilis accuſari queat, niſi quis ſit in conceptu mentis : Alternata ſucceſſione Matronæ affligitur capitis & ventriculi dolore, nihil habet quod accuſet. In febribus ſæpe oriuntur dolores tranſlata materiâ, duplici modo 1: μεταπτῶσις cum transfertur ad caput relicto priori foco, iterúmque duplici modo, vel critico ſalutari & διαδοχὴ, vel ſymptomatico funeſto, & μετάστασις appellatur : 2. ἐπιγένεσις dicitur cum ſuperſtite priori foco cauſa morbifica propagatur in caput, raro, imo nunquam ſalutaris. Vterô ob conſenſum creberrimi dolores, non ſolum generales, totum occupantes caput, verum etiam ſpeciales, certas inter partes : Toti capiti ſæpe infeſti ab vtero dolores, ſincipiti autem præcipue inſidiantur : Cur ſinciput & interior capitis pars ſæpius doleat quam poſterior, hanc reddunt rationem quod meninx circa frontem reduplicata venas & arterias plures habeat, cum ob molem copioſiori ibidem nutrimento indigeat ; Demonſtratio videtur deſumpta ex Hipp. lib. de Vulneribus, Vniverſum capitis id os tenuiſſimum & maxime infirmum eſt vbi apparet bregma, idémque tegitur carne pauciſſima : hoc item loco plurimum ſubiectum eſt cerebri. *Ab vtero frequentiſſimi naſcuntur in ſincipite dolores, non deſunt tamen aliis partibus, imprimis ventriculo, affectis : Hippocr. 6.*

*Epid.comm.*1.*t*.2. Quibus ex abortu, aut vteri tumoribus in capitis gravitatem permutatio fit, in ſincipite dolores.*Galen. in comm. Quod in abortibus capitis oriatur gravitas, rem ipſam ſenſibus apparentem docet: Quod autem inter alias partes ſincipit magis doleat, diverſas adducit opiniones, quas tamen omnes fere reiicit, & tandem hanc ſubiungit: Primo quidem, quare ab vteri affectibus caput repleatur, cauſam refert in venarum conſtitutionem: Inter omnes* inquit, *corporis partes plurimas grandiſſimáſque venas vteri habent: Cúmque eos aut menſes aut lochia affligunt, ſanguine compleri neceſſe eſt, hoc deinde putreſcente, vapores calidi ad caput mittuntur: Deinde quare ſinciput maxime doleat, plures proponit rationes, quarum prima eſt anatomica, deducta à vaporibus calidis, qui per arterias in caput ſubvolant, arterias autem ipſas per collum ab vtraque infundibuli parte recta in ſinciput diſcurrentes videre licet:* 2. *eſt, quod ſanitatis tempore tenuia & halituoſa cerebri excrementa per ſinciput difflentur: Ibi enim ſutura laxiſſima, calvaria tenuiſſima plurimis meatibus eſt prædicta.* 3. *eſt, quod circa eundem locum membranæ plurimæ per ſuturas tranſeant, quæ à fuliginibus illis lædi queant. His oſtendit Gal. quare ſinciput ab vtero potiſſimum trahatur in conſenſum & vtplurimum doloribus infeſtetur.* Ioh. Langius *lib.*1.*Epiſt.* 43. *& lib.*2.*epiſt.*55. *ſe pluſquam centies in hyſtericis paſſionibus ſolum verticem capitis prope ſuturam coronalem, vbi mulieres etiam perſentiunt glaciei frigus, dolere adnotavit.* Rolfinccius Tractatu de Dolore cap.pag.68. &c. *Attamen certum eſt quamlibet capitis partem eiuſmodi doloribus patere, prout hæc vel illa illius pars debilior eſt; (natura quippe in maxime debiles onus excutit) aut calidior, ideoque humores alliciens: Vtplurimum autem afficiuntur ſinciput & occiput: Illud cum humorum*

per

per vaſa ſanguifera tranſmiſſio fit : hinc in idiopathico dolore fere anterior pars afficitur, cerebrum quippe per nares & os à moleſtis ſe liberat, anterioris partis emunctoria; Occiput autem, ſi ſympathia contingat lege ſimilitudinis ſubſtantiæ & generis : hinc vterini dolores ibi ſe produnt, vterus enim ſpina per nerves & vincula connectitur; nam nervoſa nervoſis συμπάσχει.

Per arterioſum genus &c.] *Affluxus humorum duplici nituntur circumſtantia,* 1. *vt Fluant opus eſt,* 2. *vt Excipiantur : Fluxionis ipſius modus in ſympathico, ratione partis mittentis, eſt Pulſio; ratione partis affecta, Aptitudo ad recipiendum : Pulſio, Impulſio, Expulſio provenit à partis robore : viſcera & corporis habitus pellunt humores ad extremitates vaſorum, nec ante relinquunt quam movendo expellant in caput : Pellunt autem quia robuſtiora : Recipiendi aptitudo dependet ab imbecillitate capitis, ἀσθενέστερον μόριον eſt cerebrum : Recipiendi aptitudinem egregie delineat Avicenna l.* 3. *f.* 1. *tr.* 2. *c.* 6. *Hac receptio eſt ſecundum duos modos, vnus eorum eſt receptio à debilitate reſiſtentia,* 1. *ab imbecillitate, Etiam ſçiviſti quod cum membrum debilitatur, recipit quod ei advenit ex materiis : Alter modus eſt ab attractione eius, ſicut ſi calefiat cerebrum, & attrahitur id à quo cerebrum calefiat : Adiuvat fluxionis motum hunc naturalis humorum inclinatio, & ad motum innata propenſio, vt etiam impulſio, eiuſdem natura lege inſtituta in circulatione naturali, in qua vnda trudit vndam, ita ſanguis ſanguinem. Tradiderat Averroës lib.* 2. *colliget cap.* 8. *per arterias ſanguinem ex ſiniſtro cordis ventriculo alendis partibus advehi : cum hoc alimentario ſanguine miſcentur multa atomi, bilioſa, pituitoſa, melancholica, caliditate, frigiditate, ſiccitate, imo etiam figuris inaqualibus exaſperata : Non deſunt excrementitia, qua dum non legitime coquun-*

tur, membranarum, imo ſubſtantiæ medullaris poris communicari poſſunt: Recipiunt autem eaſdem arteriæ à venis, quæ tum ex prima, tum ex ſecunda, (cui jecur & cor deſtinantur) tum tertiæ coctionis regionibus illas hauriunt & ad cor deferunt. Præternaturalis propenſio excitatur à Turgentia: In febribus ardentibus & intermittentibus hoc modo humores furore quodam concitati ſæpe caput petunt, ſymptomatico vel critico modo, doloreſq; magnos excitant. Hoc modo qui influit humor, cum reſiſtat & propter vaſorum anguſtiam non effluit, circulatione abreptus, ταυτώσει *in carnes innominatas membranarum eiectus, quodam quaſi vomitu continuitatem ſolvere poteſt.* Rolfinccius Tract. de Cap. dolore p. 75.

CAPUT XXIX.

§. 1. *Capitis dolor à vaſis cerebri ſanguine aduſto repletis, Meningibus velut ſideratis.*

QVibus in capite focus eſt, vt iam doctrinæ gratia febris Capitalis dicatur, oculi rubent, dolor pulſatilis percipitur, eſt velut ὑπέρωμος venarum capitis, vt priſco quidem verbo, ſed non inepto explicat Hippocr. An non *arteriotomia* confert? Audimus D. Cardinalis Lotareni, qui febre veluti capitali interiit, aperto capite repertas venas omnes aduſto plenas ſanguine, & meninges veluti tactas de cœlo & ſideratas. *Gul. Ballonius Epid. & Ephem. l. 2. p. 129.*

§. 2. Mercator Occitanus, nomine Monteuil, quadragenarius, melancholici temperamenti, vehementi & gravi detentus cephalalgiâ, Morati, oppido ditionis Bernenſis decubuit; Neocomo evocatus, anno 1663.

venas

venas pedis tundi iubeo, brachii, admoveri cucurbitulas ſummis humeris & brachiis, hirudines temporibus, naribus & pone aures, Niholominus quarta die occubuit:

Cranio ablato, vaſa meningum turgida admodum deprehenduntur: Cranium vix cerebri erat capax præ diſtenſione membranarum, quæ quodammodo livebant: Repertus & parvus abſceſſus fabæ magnitudine, ſero repletus, parte anteriore circa frontem: Apoplectico modo interiit. *Ex propriis Obſervationibus.*

SCHOLIA.

ὑπέρεμαι] *Sic deſcribitur initio lib. 2. de morbis: Si circa cerebrum venulæ ſuperevomant, nomen quidem rectum morbo non eſt, (neque enim fieri poteſt vt aliqua vena, ſive magna ſive parva, ſuperevomat) nominant tamen ſupervomitum: Si verò etiam quam maxime ſuperevomant, morbum ab hoc fieri non eſt veriſimile: nam à bono malum fieri non poteſt, neque à malo vtique bonum fiat: neque rurſus bonum plus iuſto fieri poteſt: Verùm ſuperevomere videntur quum ad venas bilis aut pituita ingreſſa fuerit: Elevantur enim venæ & pulſant, & dolor per totum caput diſpergitur, & aures ſonitum percipiunt ac nihil audiunt: Et ſonitum quidem percipiunt, vt pote venis pulſantibus & palpitantibus: tunc autem ſonitus eſt in capite: Graviter autem audiunt, partim præ interno ſtrepitu ac ſonitu, partim quum cerebrum & venæ circa ipſum elevantur: præ nimia enim caliditate vacuam circa aurem partem cerebrum de ſe ipſo implet: & quum æqualis aëris copia non inſit, velut priori tempore, neque æqualem ſonum exhibeat, ea quæ dicuntur non æqualiter ſe imprimunt, atque ex hoc gravem auditum habent: Hic ſi quidem erumpat*

H 2

ipſi ad nares, aut ad os aqua & pituita, ſanus fit: Si verò non erumpat ſeptima die maximè moritur: At ſi in capite vena ſuperevomant, id quod ab iiſdem fit, & quæ prius relata ſunt: Signum verò quod tali modo ſuperevomat hoc eſt, Quum quis aut manum, aut aliam quandam corporis partem hoc patientem incidat, ſanguis niger profluit & turbatus ac morboſus: quanquam neque ſanguis nominari juſtè meretur, niſi tunc quum rubicundus ac ſincerus fluit: Quum itaque ſuperevomant ab iiſdem cauſis, dolor & vertigo, & gravitas caput occupant: Dolor quidem præ nimia ſanguinis caliditate: vertigo autem, quum acervatim ad faciem proceſſerit ſanguis: gravitas autem quod copioſior ſanguis ſit in capite, & turbulentior ac morboſior quam intrinſecus: Videatur comm. P. Salii Diverſi in hunc locum pag. 181.

Arteriotomia] *De hac ſic* Ballon. *ſtatuit, Poteſt obſtinato malo arteriotomia decerni & cùm redit dolor, eſt velut acceſſio febrilis, maximè exiſtente febre particulari & velut capitali.* Conſ. 1. lib. 3. *Yvoni chirurgo ἀπυρέτῳ ἰόντι ferè, dolores aderant capitis profundi, vehementes, lancinantes, divellentes, δήσσοντες, ut inde vires pene conſternarentur: Omni modo laboratum eſt ut dolores ſedarentur, ſed præſentiſſimum attulit remedium arteriotomia, dicto enim citiùs conquievere: An non tutò idem fieri poteſt? At ſunt qui ut audacter arteriotomiam in capitis dolore celebrent, & de capite ſanguinem ducant, dicunt multùm ſanguinis eſſe in capite, & ſæpe etiam mortuis turgere venas, At primùm noſſe debent cerebrum eſſe natura frigidum & facile refrigeſcere ſecta vena: 2. abundare cerebrum ſanguine per modum raptus tantùm, non propter generationem: 3. cùm in cerebro venæ turgent, hoc fuit morboſum non naturale: Et* Ariſtoteles l. *de ſomno, ait ſanguinem capitis eſſe tenuiſſimum, contra partium inferio-*

rum

rum craſſiſſimum : Ideo non fieri poteſt quin tenuiſſimum ſanguinem multi comitentur tum fixi tum fluentes ſpiritus: niſi fortè dicat quis iſtam tenuitatem non poſſe eſſe niſi cum caliditate, & ideo metu inflammationis & maioris mali non eſſe alienum è capite ipſo demere ſanguinem : contra faciunt ſuperiores rationes: item quod cerebrum ab Hipp. dicatur eſſe glutinoſum frigidiq; metropolis :Vide Hippocr. in hiſtoria Halicarnaſſenſis ad diſſuadendam phlebotomiam, præſertim frequentem, in dolore capitis.

CAPVT XXX.

Capitis dolor à Pure inter Piam matrem & Cerebrum contento, illuc ab inflammatis Pleura & Pulmonibus delato.

Domina de Chalange, Brito-Galla, Lutetiam venit Medicorum conſilium contra Fluorem muliebrem expetitura; Paucis ab adventu diebus magnus eam lateris dolor prehendit, comite febre: Dom. D. Magnus, Duretus & Rebourſius convocati fuere, qui pleuritide & peripneumonia ſimul eam affectam iudicarunt: Quamvis eodem tempore fluerent menſes, præſcriptus tamen clyſter, nec non ſanguinis miſſio quam ægra omnino renuit: Poſtridie, morbi ſeptima, quod ingraveſcerent ſymptomata, phlebotomiam admiſit: Dom. Duretus bis ſingulis diebus illam viſitabat, prædixitque ſi ſuperveniret capitis dolor cum pruritu, mortem ſequuturam, tranſlata ſcilicet materia peripneumoniam efficiente ad cerebrum: Poſtridie dolor capitis cum prurigine ſucceſſit, pauciſque poſt horis interiit:

Quarta aut quinta ab eius obitu die, Ego, Domini Rebourſius & Viardus, Sacrificuli cadaver aperuimus, pleuritide & peripneumonia complicatis interempti, cui quoque acceſſit Capitis dolor, exploraturi num præmiſſum prognoſticum veritati eſſet conſonum, ac num humoris facta eſſet à pleura ad caput metaſtaſis? Dempto cranio, omnia pure referta comperta ſunt; intra piam matrem & cerebrum, vt in prædicta matrona, concluſo: *Ambr. Paræus Oper. lib.24.cap.68.*

SCHOLIA.

VVlneribus capitis abſceſſum Iecoris ſæpe conſociari, pure è cerebro illuc delato, oſtenſuri ſumus lib.5.Tit. de Vulner. capitis: Quod autem facilior illi ſit deſcenſus quàm aſcenſus, diſquirendum per quas vias in cerebrum irrepſerit: Veriſimile eſt illud aberraſſe à ſolito tramite, dimiſſiſq; arteria trachæa bronchiis, Venam Pulmonalem ſubiiſſe, è qua tum in auriculam, tum ſiniſtrum cordis thalamum infuſum fuit, hinc in arteriam magnam, poſtmodum per eius propagines in cerebrum, vbi depoſitum Dolorem capitis cum pruritu, ob acrimoniam, produxit: Mobilitatem autem puris, ritè coċti, obſervare eſt in vrinis purulentis; concuſſa enim leviter phiala, illico diſſilit totíque remiſcetur lotio; quo indicio à pituita diſtinguitur: Inſignis autem tenuitatis, qua denſiſſima quæque, hydrargyri inſtar, permeat & traiicit, vidi in Paſtore quodam Ditionis Bernenſis, cui ab abſceſſu in Dorſo neglecto, nec tempeſtivè aperto, ſphacelus obortus eſt, pure pulmones ſubeunte, quod copioſè exſpuebat, nil ſibi ſiniſtri metuens: Exitium inſtans eum vxori prædixiſſem, conviтiis exceptus ſum; ſed mors poſtridie incautum opprimens, à temere emiſſi prognoſtici calumnia vindicavit.

CAPVT

Capvt XXXI.

Capitis dolor à Tumore ſcirrhoſo Piæmatris, Ichore inter meninges & cerebrum.

AMedeus XL. annos natus, biennio variis per intervalla morbis, Dolore capitis, Ictero &c. afficitur; Mortui dura matre, detracta, Tumor ſcirrhoſus & latus in pia matre ad ſiniſtram falcis partem repertus: Hæc fuit cauſa doloris capitis qui totum biennium perſeverarat: Inter meninges & cerebrum ichor multus: Vide hiſtor. l.3. Tit. de cachexia: *Fabritius Hild. cent.*1. *obſervat.*71.

Capvt XXXII.

Capitis dolor à vaporibus vel flatibus piam matrem diſtendentibus.

SÆpius vidi in capite recens poſt mortem aperto, Piam matrem veſicæ inſtar diſtentam ac pellucentem, vt aqua plurima ſubtus incluſa eadem intumeſcere videretur, quod tamen omnino fieri compertum eſt *à flatu* membranam diſtendente: ipſa enim diſſecta, ſine lymphæ effuſione, tumor illico ſubſidebat. *Thom. Willis Anat. Cerebri. cap.*8.

SCHOLIA.

VVlgaris opinio eſt quod acres & tetri vapores à viſceribus imi ventris, ac imprimis à ventriculo, hypo-

chondriis aut utero elevati, hanc membranam feriunt, adeóque eam dolore percellunt: Nos autem, licet impoſſibile hoc dicamus ut vapores tot viſcerum ac oſſium interſtitia ac obices, ſine moleſtia quavis penetrantes, unquam ad caput perveniant eique noxam inferant, verumtamen haud inficias imus quin à ſanguine intra cerebri confinia æſtuante, interdum effluvia vaporoſa procedant, quæ ſub pia matre concluſa, ac velut in nubem aggeſta, eam valde inflant ac diſtendunt, adeóque dolore afficiunt. Idem ibid. *Vide Notas ad caput* 40. *de dolore cap. à venis atro ſanguine turgentibus.*

A flatu] *Materia dolorem capitis faciens eſt vel vaporoſa vel humoroſa. Hæc poteſt eſſe alimentalis vel excrementitia, bilioſa, pituitoſa, vel melancholica, ſero permiſta: Imprimis autem & ſæpius alimentalis, atomis bilioſis, pituitoſis, melancholicis & ſeroſis inebriata: Vaporoſa dolores excitat tenſivos, flatus enim diſtendunt: Audito nomine Vaporum, non intelligendi illi præciſi & ſeparati ab humoribus, ſed coniuncti, ita ut potius ſint vapidæ & tenuiſſimæ ſanguinis exhalationes, membranoſis capitis partibus communicatæ: Viæ vaporoſi huius ſanguinis ſunt arteriæ, ex certis partibus vel toto advenientes corpore, quod ſic exprimit* Avicenna *cap.* 1. Soda fit ut plurimum propterea quod arteriæ afferunt capiti vapores fraudulentos. *Arteriolæ, cum ductibus aliis, turgidæ ſanguine factæ, per ναυτιῶσιν καὶ ὑπερέμεσιν, nauſeabundam ſupervomitionem quandam tandem emittunt: Venæ Lacteæ ad cor advehentes, per arterias ex corde emittunt vaporoſum cum ſanguine chylum: Ductus lymphatici officio ſuo non exacte defungentes operas coniungere poſſunt.* Rolfinccius.

CAPUT

CAPUT XXXIII.

§. 1. *A lapide in poſteriore parte capitis, inter duram & piam matrem.*

INtra Calvariam, h. e. in cerebro, ſi generetur lapis, non ſolum cephalalgia ſimplex, verum etiam longè ſeveriora ſymptomata ſequuntur; Vidi id in puero decenni, qui quum per gradus decidiſſet, & poſteriorem partem capitis gradibus alliſiſſet, cerebrûmque inde concuſſum fuiſſet, non ſolum ſequutus eſt dolor Capitis continuus, ſed & plurima & graviora accidentia, quorum omnium cauſam in diſſectione reperi.

Aperto enim capite, lapidem ex gypſea materia concretum & membrana incluſum, in poſteriore parte capitis, ſub ſutura lambdoidea, inter duram & piam matrem, inveni, adeo adhærentem duræ matri vt nonniſi violenter avelli poſſet. *Fabritius Hildanus cent.1.obſervat.11.& cent.5.obſervat.1.ex Kentmanno.*

§. 2. Multis in partibus corporis humani calculi generari poſſunt: Obſervavimus concretos in capite & vtero mulieris, cui diſſecandæ in Schoſis publice præfuimus; *Hollerius lib.1.cap.48.in Scholio.*

SCHOLIA.

IN Hiſtoriis tam D.Kentmanni quàm Hollerij omiſſum eſt quod maxime deſiderabatur, videlicet quanam in parte cerebri reperti fuerint lapides: In huiuſmodi enim hiſtoriis, & quidem tanti momenti, omnia vt ad vnguem

I

adumbrentur neceſſe eſt; alioquin cùm cerebrum, pars corporis nobiliſſima, vix aliquid præternaturale ferre poſſit, non immerito aliquis hiſtorias prædictas in dubium vocare poſſet, aut ſaltem admirari quomodo corpus adeo durum, ſolidum & aſperum per tot annos ſine vitæ periculo in cerebro deliteſcere potuerit: Cum *manifeſtum ſit hominem ſtupidum fieri, imo & plerumque vitam amittere, ſi cerebrum ab impreſſo cranio comprimatur & motus ipſius impediatur; At vero ſi rem diligenter indagemus, id nihilominus fieri potuiſſe fidem nobis facient anatomicæ diſſectiones: Non tamen in qualibet parte cerebri id ſine ingenti periculo, ſed ſolummodo in ſinu iſto duræ meningis ſuperiori, qui Veſalio aliiſq; Anatomicis eſt tertius, & à nonnullis torcular appellatur, fieri poſſe arbitror; Eo enim in loco, cum inter dextram & ſiniſtram partem cerebri veluti vacuum quoddam ſit, minus læditur ipſius actio, minuſq; motus ipſius à re aliqua præternaturali retardatur: Hanc ego exiſtimo eſſe cauſam cur puer iſte, geſtato calculo iuxta concurſum ſuturæ rectæ & lambdoideæ per tot annos ſupervixerit: Huius rei ſingulare exemplum habes centur. 2. obſerv. 2. de milite, cui poſt ictum ſclopeti globulus plumbeus in capite per menſes ſex, ſine graviſſimis ſymptomatis remanſerit: Obſervavi aliquoties vulnera cum cranij fractione aut impreſſione, minus eſſe periculoſa & mortalia circa ſuturam rectam & in vertice quam in bregmate, quæ Columbus Anat. lib. 1. c. 5. lethalia pronuntiavit: cauſam ex præcedentibus colligere poteris. Quæ vero in ipſo cerebro naſcuntur corpuſcula dura, longe graviora excitant ſymptomata, ut videre licet apud Clar. Platerum obſervat. lib. 1. p. m. 101.* Hildanus ibidem.

APPENDIX

APPENDIX.

§. 1. *De Calculo per palatum reiecto:*

ANna Rietmannin annos nata 45. continuo capitis dolore admodum affligebatur: Ea omnibus prius tentatis, cum dolor ſubinde acerbiſſime rediret, acidulas petiit, ex quibus reverſa poſt optime ſe habuit: Septimana demum proxime præterita, noctu poſt primum ſomnum, motum quendam velut rei viventis circa naſi radicem; vel paulo inferius evidenter animadvertit, obſtupuit admodum, inque lecto erecta eventum anxie expectavit, & ſtatim per palatum lapis ſponte ſeſe ſua in os promovit, durus, aſper, ex cinereo flaveſcens, admodum fœtidus (nucis moſchatæ magnitudine) idque ſine omni dolore, moleſtia, ſanguine aliiſque ſymptomatibus.

§ 2. Similis caſus Bernæ accidit, Nobilis à Graffenried, annor. 36. cum Anno 1607. aliquandiu contumaciſſimo & graviſſimo dolore capitis, qui anteriorem partem ad ſuturam vſque coronalem & dentes molares occupabat, laboraſſet, nec vllis remediis cedere vellet dolor, vt de recuperanda valetudine ſpes nulla eſſet, accidit vt quadam nocte, quum poſt ingentes cruciatus multaſque vigilias parumper obdormiviſſet, ſubito integram deturbaret familiam, & ita quidem vt non tantùm domeſtici, verum etiam vicini accurrerent, nihil aliud putantes quam ipſum iamiam naturæ ſatisfacturum, quandoquidem tanta erat faucium anguſtia ac ſi aliquis laqueo eas ſtrinxiſſet: In iſtis porro anguſtiis & ſuffocationis metu, cùm quoddam corpus, videlicet durum tuberculum,

caſtaneæ magnitudinis, eiuſdem coloris, ad fauces & os decidiſſet, illúdque expuiſſet æger, omnia mox remiſerunt ſymptomata : Tuberculum autem hocce ex materia dura, & veluti caſeo putridiſſimo conſtabat, & membrana validiſſima involutum erat: Ab eo tempore nunquam de huiuſmodi dolore eſt conqueſtus, neque remanſit vlla obſtructio narium: ab arthritide tamen mirum in modum vexatur : *Fabritius Hildanus cent.5.obſerv.1.*

SCHOLIA.

Circa priorem caſum hoc præcipue deſidero, qualis fuerit odoratus tum ante tum poſt excretionem calculi, ſed de his tacuit D. D. Rietmannus, præterquam quod adiunxit notabilem narium circa naſi radicem adfuiſſe obſtructionem: Ex quibus colligo odoratum, ſi non abolitum, depravatum tamen fuiſſe : Cæterum, concretus fuit lapis ille vel intra vel extra calvariam, vel denique in ipſa calvaria, hoc eſt in cavitatibus oſſis frontis, in ſuperciliorum regione: Intra calvariam, h. e. in cerebro, ſi genitus fuiſſet, non ſolum cephalalgia ſimplex, ſed & longe ſeveriora ſymptomata ſequuta fuiſſent, quod oſtendit exemplum ſuperius de puero decenni allatum: Porro cum Nob. Matrona Rietmannin nihil tale, excepta cephalalgia, experta fuerit, veriſimile mihi videtur lapidem intra calvariam concretum non fuiſſe : nec video quomodo calculus eius magnitudinis viam ex cerebro ad palatum ſibi facere potuiſſet, quam ſpiſſum enim ac ſolidum ſit cranium verſus fauces, nos docet Anatome: Præterea, foramina in baſi cranij exiſtentia, venis nerviſq; deſtinata, adeo ſunt exilia vt lapidem per ea exiiſſe incredibile ſit: Demum, ſi in anteriori parte cerebri concretus fuiſſet lapis, quomodo os ethmoides

ſine

ſine ingenti exulceratione & deperditione oſſis & cartilaginum perforare potuiſſet, non video: intra calvariam itaque genitus non fuit: In ipſa præterea calvaria, videlicet in cavitatibus quæ ſunt in ſuperciliorum regione, inter vtramque tabulam, minime quoque genitum fuiſſe fidem facit ipſius magnitudo: cavitates enim ſive foramina illa vtplurimum ſunt tam exilia atque anguſta, vt quomodo lapidem continere poſſent nondum videam: vtplurimum inquam, in illis enim quibus frons ſuperciliáque protuberant, nonnihil capaciores reperiuntur: Via præterea ex his cavitatibus ad nares anguſta ſunt: oſſa quin etiam, præcipue in adultis, vti eſt dicta Matrona, adeo ſunt ſolida ac ſpiſſa, vt à lapide minime dilatari poſſint, niſi maxima intervenerit putredo & oſſium corruptio: at nihil tale in dicta Matrona accidit, Ergo in iſtis cavitatibus genitus non fuit: Demum, ſi ibi generationem habuiſſet, potius per nares excretus fuiſſet quam per palatum, quamvis non negem ipſum etiam ex prædictis foraminibus facile ad palatum pervenire potuiſſe, præſertim ſi ipſo illo tempore quo lapis movebatur, & ad excluſionem ſeſe parabat ægra aërem viriliter ad ſe, vti fit quotieſcunque mucum circa os cribri formę collectum & exſiccatum ad fauces attrahimus, Ergo nec in ipſis cavitatibus concretus fuit: Ex his apparet lapidem Dominæ Rietmannin neque inter calvariam, neque inter duas tabulas cranij, hoc eſt in cavitatibus illis oſſis frontis generatum fuiſſe: Arbitror autem extra calvariam, & quidem ad radicem naſi, circa os ethmoïdes, à longo tempore collectam fuiſſe materiam excrementitiam, lentam & viſcidam, ex cerebro ibidem defluentem, eámque tractu temporis vi caloris, à continuis iſtis doloribus capitis, vigiliis & inquietudinibus accenſi, & ſpecifica quadam facultate exſiccatam, & tandem in lapidem compactam & induratam fuiſſe: Rem autem ita ſeſe habere arguit ſatis non tan-

tum notabilis circa naſi radicem obſtructio, verum etiam motus ille veluti rei viventis, quem ægra paulo ante eiectionem lapidis circa radicem naſi, vel paulo inferius, evidenter animadvertit: Quoad poſteriorem caſum, in Domino Graſenried, Non dubito quin tuberculum hoccé, ſi diutius remanſiſſet, facile tandem in calculum induruiſſet: podagricos enim ad calculos generandos pronos eſſe docet experientia: Quod autem materia hacce calculi adhuc eruda ante concoctionem & coagulationem reiecta fuerit, tum fœtorem longe graviſſimum, tum etiam quod vicinas partes comprimeret, & proinde natura moleſta eſſet, in cauſa fuiſſe exiſtimo: hinc enim natura & facultas expultrix excitata fuit, ac quod ſibi noxium eſſe percipiebat, reiicere conata eſt; idq; potius per fauces quam per nares: quæ enim nobis circa naſi radicem moleſta ſunt, vt eſt mucus, facilius vi ad fauces trahimus quam per nares extrudimus: Cæterum locum generationis tam lapidis Dominæ Rietmannin, quam tuberculi Dom. à Grafenried, circa os Ethmoïdes fuiſſe apud me nullum eſt dubium: naſus enim circa radicem cartilaginoſus eſt, cavernulas quinetiam nonnullas habet, vti videre eſt in cranio quodam, quod in Muſæo meo reſervo, in quo ſinus aut caveraula, quæ nucem avellanam facile excipere poſſet circa naſi radicem & verſus latus dextrum conſpicitur: Cartilagines præterea, quibus refertus eſt locus iſte, corpori duriuſculo facile cedunt, præſertim ſi accretio fit ſenſim: Obſervavi id in virgine, cui ductus auris ob innatum fungum ſcirrhoſum haud parum extenſus ac dilatatus fuit: Id ſi in oſſe duriuſculo acciderat, quid non fieret in loco cartilaginoſo? Cur autem obſtructio circa radicem naſi in Matrona poſt excretionem calculi perſtiterit, in Nobili vero noſtro vna cum tuberculo evanuerit, hinc accidiſſe mihi videtur, videlicet quod in illa membrana, qua involutus fuerat lapis,

circa os ethmoides remanſerit : in hoc vero Viro cum tuberculo reiecta fuerit . ſed & cartilagines à calculo extra naturalem ſitum , & proculdubio verſus os ethmoides depreſſa fuerunt , & obſtructioni narium anſam dederunt : Idem ibidem.

Capvt XXXIV.

Capitis debilitas à ſero copioſo inter meningas diffuſo & ventriculos replente.

EMinent. Cardinalis N. Catharris obnoxius aliquam Capitis debilitatem advertit &c. cranio aperto pluſquam libra ſeri tenuioris inter duram & tenuem meninges diffuſa videbatur, quo turgida pia mater ſolitam craſſitiem quater ſuperabat : Eodem ſero, ſed rubicundiore ventriculi cerebri erant referti. Vide l.2.Titulo de Pectoris dolore.

Capvt XXXV.

§. 1. *Capitis dolor à Sero inter duram meningem & cerebellum.*

D.Albertus dolore capitis vexabatur cum *deſtillatione tenui* &c. Aquæ cochlearia tria erant collecta inter duram meningem ac cerebelli poſteram ſedem. *Vide* Tit.de Convulſionibus.

§. 2. Hemicrania ab ingenti ſeri copia inter cranium & duram meningem contento, tum in huius falce & reduplicationibus.

Matrona Nobilis (de qua tit. de Apoplexia) fluxum hæmorrhoidalem paſſa ab anno XVIII. poſtmodum hemicraniæ obnoxia vixit, totam capitis partem anticam & ſiniſtram occupanti, plerumque ſemel in hebdomada vexanti: vſu purgantium pilularum xv. interdum dierum inducias concedenti, imo & menſis integri: dolore remittente oculus affecti lateris copioſas fundebat lacrymas; quod illi certum erat indicium affectus ad exitum properantis: Interdum naris è directo multo ſtillabat ſero, quam vacuationem lætiſſima ferebat, quod per menſes integros poſtea concederet dolor:

In defunctæ cadavere, inter duram matrem & cranium, in ſingulis huius cavitatibus tam anticis quam poſticis: Præterea in falce & duræ matris reduplicatione (abſciſſis prius fibris, quarum interventu cranio adhæret) Inventa aquæ flaveſcentis mediocriter ſalitæ, Pinta vna, ſeu libræ Medicinales circiter quinque. *Ex communicatione Magiſtri Baly, Chirurgi & Lithotomi Genevenſis peritiſſimi.*

APPENDIX.

De Hemicrania à ſero producta, errhinis & veſicatoriis curata.

Fœmina querebatur de hemicrania dextri lateris frontem potiſſimum infeſtante, adeo vt oculos vix aperire valeret: ab adminiſtrata V.S. & pilulis cephalicis

licis peius habuit: aiebat ſe vertigine corripi ad quemvis motum capitis, & quocunque inclinaret caput eo impendere veſicam aqua plenam: Applicantur ad aures veſicatoria: formantur turundæ immerguntúrque in ſpiritum ſalis Armon. volatilem, ſpiritúſque per nares in cerebrum attrahitur: Non diu his remediis vſa, ſtillicidium ipſi aquæ ad tactum frigidiſſimæ accidit, & maxima copia, vnde dolores evanuerunt. *Herm. Cummenus in Miſc. anni* 1672.

Capvt XXXVI.

Capitis dolor à ſero ventriculos replente & ſpatia intra meninges &c.

I. Sperlinus Vietor 70. annor. anno 1657. phthiſi obiit, fere ad vltimum vſque halitum loqui poterat, ac ingentem dolorem in vtraque femoris interna parte pertulit, quin etiam aſſidue *Caput doluit.*

Remoto cranio, plurimum ſeri ſubpallidi in omnibus ventriculis & ſpatio intra meninges reperij, ita *tamen vt cerebrum nondum comprimeret*: Quin etiam vniverſa anfractuum ſuperficies humore ſuperfuſo lentóque, ceu gelatina, oblita erat: Si ſuperficiem illam ſauciavi, exſtillavit ichor ſeroſus. *Ioan. Iacob. Wepferus Exercitat. de Apopl. pag.* 300.

NOTÆ.

De cauſa collectionis ſeri tanta copia, paucis dico Obſtructionem infundibuli, ac conſuetorum catharrorum ſuppreſſionem ad ſeri accumulationem multum facere: Et

diuturnos capitis dolores ſero ad affluxum ſtimulos addere, prout meliceriam vulneratis nervis valdéque dolentibus quotidie profundi experimur. Idem Ibidem.

Ita tamen vt cerebrum nondum comprimeret) *Alias ſuborta eſſet Apoplexia: De generatione autem apoplexiæ à ſero cerebrum comprimente. Vide Tit. de Apoplexia.*

Caput XXXVII.

§. 1. Cephalæa à ſero cohibito in cerebri ventriculis & & eius anfractus alluente.

VIrgo cephalæa immani diu affligebatur, atque inter medios cruciatus multùm ſeri flavi & tenuis quotidie naribus effluebat: noviſſima hyeme hæc excretio aliquandiu ſubſtitit, & tunc demum ægrotans, & capite deterius habente, in convulſiones atroces cum ſtupore incidebat, atque intra triduum apoplectica interibat:

Capite aperto, latex flavus cerebri anfractus profundiores, eiúſque cavitatem interiorem, ſeu ventriculos inundabat: *Th. Willis Anat. Cerebri C. xij.*

SCHOLIA.

EFficaciam ſeri effluvio cohibiti in generando capitis dolore oſtendit Ballonius *l. Epid. & Eph. 2. p. 113. Anno* 1675. *deprehendimus, ait, ſeri bilioſi, efferi ſi quando aliàs, magnitudinem & malignitatem: atque huius maximè vis & copia in cerebro apparebat: Capitis dolores viguere tanti támque longi vt Medicorum opera eluderetur:*
Seri

Seri malignitas remediorum vim ſuperabat : necnon concluſum ibi in capite , & exitum non habens , non poterat non affectionem nutrire : Et, quod nobis videbatur, illud ſerum peculiarem in cerebro generationem habens, & quod indomitos capitis dolores inferebat, diatheſin quandam in cerebrum induxerat, quæ tanta diuturnitatis cauſa eſſe potuit : Unde cùm ſine febre ægri viderentur , tamen erat neſcio quæ oris ſiccitas, oculorum rubedo, pulſus in temporibus manifeſtus, ſenſus punctionis & lancinationis.

CAPUT XXXVIII.

A cerebri venulis nigricantibus : Sanioſa materia pauca in ſuperficie oberrante, copioſa in ſiniſtro ventriculo.

IVvenis melancholicus *Incubo* primo & *Vertigine*, triduo poſt de intenſo capitis dolore conqueſtus eſt: XII. die exſpiravit: Cranio diſſecto prodiit cerebrum, poſt remotionem duræ meningis, qua venulans nigricans & lividum, cui in ſuperficie inerrabat materia pauca ſanioſa cerebro impreſſa : In ventriculo ſiniſtro copioſa ſanies &c. *Vide Tit. de Convulſionibus.*

CAPUT XXXIX.

Cap. dolor à venis cerebri varicoſis: Siccitate eius medullæ & membranarum.

ADoleſcens Capite doluit medio octobri : aggraveſcente dolore &c. XL. die obiit : Aperto

capite venæ quaſi varicoſæ, tabo & ſanguine nigro turgentes viſæ: In ventriculo medio ſerum multum, medulla cerebri ſiccior; membranæ ſicciſſimæ, *Vide Tit. de Delirio.*

CAPVT XL.

Capitis dolor ab humore ſeroſo cerebrum vbique ſuffundente.

VIrginem febris, quam τεταρτοφυὴ vocat *Galenus*, infeſtabat, & meridie exacerbationes, ſeptima veſpertina frigidi ſudores; circa 6. diem κάρος per proropathiam genitus, nam & remiſſionis tempore perſeverabat *Carus*: 7. Sudor erupit calidus ſatis: alvus adſtricta nec niſi πρὸς ἀνάγκην deiiciens, ſi fluxiſſet ſpes aliqua ſuperfuiſſet: die 14. convulſa interiit: omnes corporis partes convellebantur: Illa quamdiu vixit doloribus capitis erat obnoxia: perpetuo incumbebat operi, quod ad capitis imbecillitatem faciebat, Auſtrina conſtitutio præcedens facile caput repleverat.

Aperto capite, cerebrum erat humidius quàm è natura foret. *Ballonius Epid. & Ephem. lib. 1. p. 5.*

SCHOLIA.

CErebrum erat humidius] *Humiditatem cerebri, indéque ortum dolorem, (qui Gravativus eſt, ideo Gravedinis nomine donatur) à lympha vitiata deducit* Franc. Sylvius *Pract. l. 1. c. 29. & glandulis in cerebro exiſtentibus ſimul affectis; qua diſtillante fiant Catarrhi (cuius*

(cuius comites ſunt febres Catarrhales dicta) Eadem acriore facta, & ſalſa muriatica, vel ſimul acida, vellicatis nervis, convulſiones:

§.2. Mulieri acerbiſſimi capitis dolores & aurium: Sine intermiſſione admittebat fumum cephalicorum per infundibulum: allevabatur: deteriores fiunt dolores: mors.

Aperto capite aquæ magna copia reperitur: Cauſam Medici retulerunt ad vapores ita frequenter ſuſceptos: Nec abs re, cautos eſſe oportet in excitandis in aurem vaporibus. *Gul. Ballonius parad.* 143.

SCHOLIA.

AQua] *In eiuſmodi doloribus à ſero oriundis hidroticorum vſus forte vtilis eſt: Narrat idem Epid. l. 2. Hemicrania intolerabili quendam cruciatum, vſu pilularum potentium iuvatum fuiſſe: hinc naturam particularem in tempore ſiniſtro ſudorem excitaſſe, quo conferente, arte provocatum eſſe amplius, vnde ægro melius fuerit.*

§.3. Anno 1629. inviſi filiam D. Freſon ſeptem annos natam, quæ à duobus menſibus affligebatur dolore *capitis graviſſimo circa frontem* & ſupercilia, qui ſingulis propemodum horis recurrebat, ita acutus vt illa cultro ſibi caput dividi frequenter poſtularet: Iam verò à duobus diebus tres aut 4. paroxyſmos epilepticos paſſa erat cum ſpuma in ore: multa remedia fruſtra præſcripta: Conſilium inituris nuntiatum nobis eam novo paroxyſmo epileptico ſublatam, ac poſt mortem puris aliquid per nares effluxiſſe, quod nobis abſceſſus latentis ſuſpicionem iniecit:

Sed cerebro aperto, nihil repertum præter ſeroſum humorem in cerebri ſubſtantiam & ventriculos

effuſum. *Lazarus Riverius Obſ.* 37. *Cent.* 1. *Rolfinccius Tract. de cap. dolore pag.* 84.

SCHOLIA.

His caſus mihi in memoriam revocat hiſtoriam cuiuſdam virginis ſimili dolore per multos menſis vexata, cui, cæteris irritis, totum caput, deraſo capillitio, veſicatoriis contectum eſt inſtar cucupha, & veſicis excitatis, effluente copia ſeroſi humoris liberata eſt, quod remedium alteri ex vſu fuiſſet: Idem ibid.

Dolore capitis graviſſimo circa frontem] *Inter præcipuas doloris capitis differentias ea eſt quæ à ſede cauſæ doloris ſumitur, quæ aut interna eſt aut externa, cùm dolor internus periculoſior ſit & curatu difficilior: Hic ex* Galeno 3. *de loc. cap.* 1. *&* 2. *de compoſ. med.* κ. τόπ. *cap.* 3. *Dolorem capitis internum hoc peculiari ſigno diſtinguit ab externo, quod ille ad radices oculorum pertingit, hic minimè: hac ratione quod tunica oculorum à cerebri meningibus prodeant, hinc fit vt dolor eo vſque extendatur: Obſtat* Fernelius *pathol. lib.* 5. *cap.* 1. *aſſerens externos etiam dolores ad radices oculorum pertingere, quod pericranium, cui inſident, oculorum cavum ſuccingat: Reponit* Rondeletius 1. *meth. med. cap.* 5. *ad dolorem pericranij oculi cavum non dolere, licet illud eo vſque pertingat, propterea quod pericranij dolor à frigore externo vtplurimum oritur, quia pars frigida à ſimili facillime patitur qualitate: Illud autem frigus ad oculi cavum non poteſt pervenire, quia à calore oculorum ſpiritibus & ſanguine conſervatur: Si vero interdum ab æſtu, aut ſimili cauſa dolor capitis externus excitetur, tunc autem capitis tantùm affici affirmat, non autem pericranium in profundiori loco ſitum: Verum hæc* Rondeletii *doctrina non omnem omnino tollit difficultatem*:

tem: licet enim omnia quæ ille adſtruit ipſi concederentur, tamen ſi dolor excitetur ab aliquo tumore iuxta pericranium collectо, aut ab alia cauſa continuum ſolvente, nulla ratio erit cur dolor ad oculi cavum non feratur. Dicendum ad Galeni *defenſionem, duplici ratione hoc ſignum fuiſſe à Galeno poſitum,* 1. *quia membrana, quæ à pericranio ad oculi cavum fertur, eſt hebetioris ſenſus, atque ita non compatitur dolori pericranij, niſi admodum obtusè. Tunicæ vero oculi, quæ prodeunt à meningibus, ſunt exquiſitiſſimi ſenſus, atque adeò inſigniter dolent: Deinde, membrana illa, quæ à pericranio oritur, non ita intrinſece & profunde attingit oculum verſus nervos opticos, ſicut tunicæ quæ à meningibus procedunt: vnde fit vt dolor ille externus non poſſit ſeſe extendere ad fundamenta oculorum vt loquitur* Galenus. Riverius Pract. lib. 1. cap. 16.

Difficultas quoque eſt in dignotione doloris meningem craſſam aut tenuem afficientis: hinc tamen coniecturam aliquam capere poſſumus, quod cum affectus in craſſiore reſidet, ad exteriora dolor vergit, ob pericranium illi connexum: Si vero tenuis, dolor profundior fit, cerebróque immerſus quaſi eſſe videatur, quod per omnes cerebri anfractus diſſeminetur eoſq́ ambiat: In vtraque tamen affecta dolor ad oculorum radices, cum oculi globus à cerebri membranis tunicas accipiat, pertingere poteſt.

Capvt XLI.

Capitis dolor à phlegmone cerebri partem poſticam obſidente, ſubſequente ſphacelo.

Nobil. iuvenis annos natus 37. ſub cane ingraviſſimum & acutiſſimum dolorem capitis inci-

dit, ***qui ad poſteriora*** & latus ſiniſtrum magis porrigebatur; aderat ***obſcura & leviſſima febris***, ſenſuum vigor, guſtus præcipuè: cùm his nihilominus ſitis ingens & vigiliæ perpetuæ: *frons* nihil incaluit, caput parùm, ex tactu licet duro, non dolebat: appoſitis ad frontem manuum vna, ad ſinciput altera, ***cerebrum intus concuti ac convelli*** ſentiebatur: ac ***caput*** vniverſum ***involuntariè ſubſiliebat: vrina in principio craſſa & alba***: Quibus animadverſis, phlegmonem in cerebro metuentes, vel eryſipelas, ſanguinem mitti &c. iuſſimus: 4. morbi die, in linguæ latere dextro erupit tuberculum, quod durum & cavum & ſine ſenſu vlceroſum deprehenſum eſt, carcinoma ſcil. Septima ſub veſperam paululum deliravit, mox ſudor in facie primum, deinde per totum corpus copioſus obortus eſt, ita vt veram & perfectam criſim adfore ſperaremus: Dum amoventur ſtragula & ſudor abſtergitur, illum fermè reſolutum invenimus & continuò delirantem: ***Vires quæ ante ſudorem*** fuerant prævalidæ, omnino fractæ percipiuntur, atque in eo ſtatu nocte tota vſque ad horam 8. diei IX. matutinam perſtitit, garrulus ſupra modum & inſipiens, & immemor omnium quæ ſibi in morbo contigerant vel facta fuerant: Circa X. reſipiſcere viſus eſt, quorundam reminiſci, & ſic ſpes animis addita fuiſſet, ni pulſus convulſivus, artuúmque tremor cerebrum peſſimè affici indicaſſent: In procinctu vrinæ excretio copioſiſſima, quæ rubra & igneo ſplendore coruſcabat: Simili hora, qua pridie ſub veſperam, rurſus ægrotantem invaſit delirium, in eo peius quod cùm rurſus vires conſtarent factus phreniticus, adſtantes ſummo terrore profligabat: Nona matutina iterum reſipuit vſque ad veſperam, ſub quam tumor exortus eſt in

cervice,

cervice, pomi mediocris magnitudine, non doloroſus neque à cute diverſi coloris, nec minus delirium iuvenem occupavit cum manuum motu convulſivo: die x. omnia ſimiliter ſe habuerunt : Sub finem x i. convulſus moritur.

Cadavere diſſecto, cæteræ corporis partes inculpatæ repertæ ſunt præter cerebrum : aperta quippe calvaria magna copia ſanguinis nigerrimi, etſi diluti, illico affluxit, intactis adhuc meningibus, imò oſſibus vix diductis ad ſerræ capedinem; qui quidem ſanguis inter calvam & membranas effuſus ponderis lib.ij.vel pluris æſtimabatur: Vbi detectæ ſunt cerebri tunicæ, mox vniverſim venulis nigro torridóque ſanguine turgentibus conſperſæ apparuerunt : Pars autem poſterior duorum digitorum latitudine, longitudine quatuor, vbi torcularis ſedes definitur, non ſolùm nigricans, ſed præterea membranæ puniceo colore & gangræna correptæ viſæ ſunt: In qua parte dum ſcalpellum adigi iuſſimus, protinus inde materia purulenta ad vnc.v.vel vnc.vi.cum fœtore emanavit: Novacula altius adacta, tota fere baſis cerebri, imprimis cerebellum, & eą pars ſpinalis medullæ quæ primis vertebris excipitur, & ſuper qua tumor apparuerat, ſphacelo ſimiliter correptæ ſunt inventæ: meninges verò partis ſiniſtræ vlcuſculis exeſæ, per quæ ſanguinem ſub calvam effluxiſſe veriſimile eſt:

SCHOLIA.

Ex quibus collige cauſam doloris illius acutiſſimi, vigiliarum, deliriy & convulſionis fuiſſe ſolutionem continui in cerebri parte poſtica, cerebello dicta: Solvere verò vnitatem cauſa duæ, vlcus & phlegmone eryſipelatodes;

Vlcus quidem vt cauſa primaria, ab aliquot menſibus contractum ex cauſis relatis, ſed reiicendis: vt ſobolem habuit vlcuſculum illud in lingua enatum, ſic & partem debilem & reddidit & inflammationi locum dedit: phlegmonem autem eryſipelatodem promoverunt ætas, temperies corporis & aëris, ſed præſertim natatio in frigida ſub dio poſt inſolationem & excandeſcentiam: Febris verò obſcura fuit cum tot terrificis ſymptomatis, 1. quia cerebrum vnum laborabat. Secundo quod obſcuri ſenſus ſit ex ſe, tum frigidum & humidum. 3. Ob eius diſtantiam à corde, hinc ſpiritus caput perreptantes vbi in plexus binos illos labyrintheos illapſi ſunt, difficile ad cor recurrunt & contagium partis affectæ cordi minimè communicant. Henricus Rufus ad Laz. Riverium Obſ. 21.

Tota baſis cerebri &c.] *Tenuis meninx infinitas vaſorum propagines à craſſa derivatas in ſe cum ſuſcipiat, iterumq; cerebro diſpenſet, hinc clarum eſt eos hallucinari qui cerebrum inflammatione poſſe corripi inficiantur, quod experientia ipſa oſtendit: Ad aphor. 50. 7. in quo Hippocr. eis quibus ſyderatum eſt cerebrum, tridui intervallo obire docet, gravem potius inflammationem, quam nativi caloris extinctionem (quam alias ſphacelus ſignificat) intelligendam eſſe teſtatur Galenus: Rationem addit, quod ab hoc nulla ſalutis ſpes ſuperſit, quam Hipp. tamen promittit ſi hos ſuperaverint: Iam & nos ipſi per foramina cranij, quæ terebris fiunt in capitis vulneribus, cerebrum cum dura membrana ita ſublatum eſſe, vt extra calvariam promineret, ſæpe vidimus ſedata mox inflammatione in ſuum locum rediiſſe: Quin & in apertis cadaveribus abſceſſus in ipſa cerebri ſubſtantia repertos multorum teſtimonio comprobatur.* Spigelius Anat. lib. 10. c. 3.

Qui ad poſteriora &c.] *Ibi enim grandes arteriæ & amplæ per quas humores in caput influunt.*

Obſcura

Obſcura & leviſſima febris.] *Inanes ſunt quas afſert rationes, ſi enim adfuit phlegmone cerebri & membranarum, non potuit non ſequi febris continua, admiſſa præſertim circulatione ſanguinis: Ratio ergo quærenda in necroſi cerebri cito obrepente, vitalem ſanguinis calorem extinguente, qui refluus ad cor non potuit ingens incendium inducere: frontem enim ait nequaquam incaluiſſe; caput parum, imo ne ad contactum doluiſſe.*

Caput involuntarie ſubſiliebat] *Vellicatis membranis ab acrimonia ichorum è phlegmone exſudantium, & orgaſmo agitato ſanguine in vaſis, ſuſcitatiſq; flatibus membranas diſtendentibus.*

Vires quæ ante ſudorem &c.] *Exhauſto ſero & lympha à quibus temperabatur acrimonia bilis, unde ἄκρητος facta acrius ſæviit, hinc delirij cæterorúmque ſymptomatum exacerbatio.*

Magna copia ſanguinis effluxit] *Ab ἀφαιρέτῳ vaſorum quæ exuberantiam illic depoſuerunt.*

Vrinæ craſſæ] *Futurus in febribus præſagiri poteſt capitis dolor ex vrinis turbatis*, Quibus in febribus vrinæ perturbatæ, quales iumentorum, iis dolores capitis vel adſunt vel aderunt. aphor. 70. 4. *Hic aphor. vt rectè intelligatur, diſtinguendum eſt inter vrinas perturbatas: Aliæ perturbantur à cauſa externa, aliæ ab interna, Illa eſt frigus ambiens, & tales Cardanus vocat concretas, quæ in aqua calida rurſus clareſcunt: Hæc eſt calor internus præternaturalis, ſeu febrilis, qui partes humorum craſſas, quæ in ſedimentum erant abituræ, nunc valide permiſcet cum tenuibus, nunc leviter: Si valde miſcentur, manent turbidæ: ſin leviter, cum calor earum actualis evaneſcit, ſedimentum ponunt: Non primæ dolorem prænuntiant ab externa quæ turbantur cauſa, ſed poſtremæ, Ratio huius prognoſtici ſuppeditatur à Galeno, Fiunt tales vrinæ craſ-*

ſam & denſam materiam agitante & verſante calore, atque in ea ſubigenda occupato, *Et paulo poſt, Serenis talibus vel dolores capitis coniungi vel eas ſequi ſubiungit*, quia vna cum calore flatuoſus ſpiritus in caput facile tollitur. *Vrina tales fiunt à calore igneo per modum ebullitionis & fervoris humorum in venis, non aliter ac in muſto: vt in hoc, ita & illic humores & vapores concitatius elevari neceſſe eſt: ſignificant ergo tales vrina μετεωρισμὸν εἰς τὴν κεφαλὴν δι' ἐπιχρόνιον imminentem: Tanta in febribus tum eſt agitatio, vt procellæ inſtar ad cœlum ferantur, & ſacrum mentis domicilium attingant humores, inferiore regione interim non manente libera: Salia ſpirituum in morem ſublimationem minantur, alembicum dum petunt, membranas ibidem lancinant. Elevantur autem ex internis venis ad cor, ex carotidibus ad cerebrum.* Rolfinccius Tract. de Cap. Dolore p. 114.

Caput XLII.

§. 1. *Capitis dolor à totius cerebri phlegmone quam ſequuta eius necroſis.*

Multos vidimus qui cerebrum ſphacelatum (h. e. principium ad ſphacelum, vt Gal. ſtatuit) habebant: tamen nonnulli (contra Hipp. ſententiam qui intra triduum perire aſſerit) pervenere ad 14. diem; Alii ad 7. alii ad x. & non ſunt ſanitati reſtituti, & horum calvarias aperientes, totum cerebrum penitus ſphacelatum, i. e. corruptum invenimus: Hoc mihi videre contigit in Ill. Comite N. qui 6. die à ſphacelíſmo obiit: Cum Gal. igitur in genere dicimus cerebrum corruptum habentes nullomodo poſ-

ſe ſupervivere, imo brevi moriuntur, non tamen in 3. diebus: Nam virum quendam robuſtum vidimus qui vſque ad 14. diem pervenit: Etſi petas quonam modo cognoſci potuit iam cœpiſſe corruptionem, Reſpondemus ex vehementiſſimo dolore quem patiebatur æger, tum putamus ſphacelum & corruptionem cœpiſſe, 4. die effectus eſt attonitus, 8. die omnes ſenſus amiſit; 14. die obiit: Huic ablata calvaria totum cerebrum corruptum invenimus : *Braſſavolus comm. ad aphor. 51. lib. 7.*

SCHOLIA.

DE eiuſmodi doloribus qui in ſphacelum abeunt, ait Hippocr. *aph. x. 6. Dolenti caput & valde dolenti, pus, aut aqua, aut ſanguis fluens per nares, aut per os, aut per aures, ſolvit morbum : Nimirum ex aqueo ſucco aut ſanguine eiuſmodi dolores gignuntur: Sanguis autem aliquando natura beneficio in pus abit, aliquando tranſmutationem illam non ſubit; atque tunc periculum eſt cerebri ſphaceliſmi, h.e. corruptionis, ſi ſupra dicta emunctoria ſicca ſint nihilq; per illa excernatur : Si tales ſucci in eo morbo per eas partes evacuentur, vacuatio eſt congrua, educuntur enim qualia decet & per regiones convenientes.*

Totum cerebrum penitus ſphacelatum] *Cerebri abſceſſus & ſphacelus à pauciſſimis autoribus deſcribitur, licet ab Hippocr. annotatus fuerit. 3. de morbis, & in vſu practico interdum occurrat, minúſque exercitatos Medicos alterius morbi ſpecie deludat. Eſt autem ſubſtantiæ cerebri ſuppuratio vel corruptio, quæ gangræna vel ſyderatio etiam nominatur: Cauſa illius immediata eſt cerebri ſubſtantiæ inflammatio, quæ tamen à phrenitide diſtinguitur, ex eo quod in ea membrana potiſſimum inflamman-*

tur, & ab iis inflammatio parti tantùm exteriori & contigua communicatur: in hac verò partes cerebri interiores, ac totam propemodum illius ſubſtantiam occupat: magna autem illa inflammatio in parte molliſſima & humidiſſima brevi ſphacelum accerſit: Cauſa eſt ſanguis ſupercalefactus, vel admodum bilioſus in cerebri corpus & partes eius internas affatim irruens: Externa cauſa ea ſunt quæ ſanguinem calidum copioſum congerere & ad caput transferre valent, ſed maximè vulnera capitis gravia & contuſiones: Ab hac tamen cauſa oriundus abſceſſus vel ſphacelus à prædicto diverſus quodammodo eſt, quia ex contuſione factus abſceſſus tot cerebri partes vtplurimum non occupat ſed vni præcipue adhæret: vnde ſymptomata leviora, ſaltem ab initio, eſſe ſolent & affectus ad plures dies propagatur: Signa verò prioris *hæc ſunt, Invadente affectu ingens capitis dolor ægrum adoritur, qui per occiput collo & ſpinæ communicatur; cui mox ſuccedit ſenſuum omnium tum internorum tum externorum abolitio, ſicut in apoplexia contingit, à qua tamen ſignis infra deſcribendis diſtinguitur: Variis motibus & inordinatis ſeſe ægri exagitant, vt vix vno in loco contineri valeant: manibus interdum partes ſuperiores invadunt, eáſque divellere ac dilaniare conantur, faciem vnguibus dilacerant, crines avellunt: at procedente morbo corpus langueſcit & ad motum impotens efficitur: febris acutiſſima & intenſiſſima hunc perpetuo comitatur affectum, quæ ab ingenti inflammatione procedit: Ægri neque cibum neque potum admittunt, & vix aliquid in ſtomachum quocunque artificio ingeri poteſt, vnde cita advenit virium exolutio: Abſceſſus ex vulnere aut contuſione geniti hæc ſunt ſigna: poſt acceptam contuſionem capitis torpor quidam & mœſtitia apparet, animalibus ſpiritibus à materia extravaſata labefactari incipientibus: morbo invaleſcente febricula exoritur, materia*

teria

teria putreſcere incipiente : his capitis dolor ſuccedit & ſomnolentia : mox aucta putredine omnia ſymptomata ingraveſcunt: febris intenſior evadit, æger è profundiori ſomno emergens ſubito vociferatur & ſurgit è lecto, ſtatimque iterum decumbit : frequenter manum ad caput adducit: Ex his plerique ante obitum purulentam materiam & vireſcentem ore aut naribus reiiciunt. Iſte affectus periculoſiſſimus eſt & ut plurimum lethalis, aph.x.7. Quibus cerebrum ſphacelatum eſt in tribus diebus pereunt, ſi vero hos evaſerint, ſani fiunt : docet vero Galenus *per ſphacelum non eſſe intelligendam factam & completam partis corruptionem, quia hæc curationem non admittit, ſed quæ eſt in fieri imminétque ob inflammationis magnitudinem.* Riverius Pract. l.1. c.12. *Vide huius affectus ampliorem deſcriptionem apud* Salium Diverſum *lib. de affect. particul. c.1. & inſigne exemplum apud* Amatum *cent.1. cur. 9. qui in hoc affectu cerebrum corrodi & exedi ait, & intra triduum ægrum perire, ac ad* XIV. *diem aliquando pervenire diſſecto cranio experientia ſe didiciſſe ait. In infantibus morbus hic Seiriaſis dicitur, de qua* Langius *l.c. Cuius triſte mihi exhibuit exemplum filiolus meus Henricus x. menſes natus anno* 1657. *menſe Iunio : qui in eum affectum incidit ex calidiore lacte, meribibula enim erat nutrix conductitia, & bombardarum in domus vicinia exploſione: hunc febris prehendit acutiſſima, cum faciei pallore, inextinguibili ſiti, diarrhœa: Protinus fovea in ſincipite apparuit : continua fuit agitatio brachij dextri, qui præ fatigatione aliquot poſt horis concidit, hinc ſiniſtrum eadem agitatione commotum, tandem ſuccedentibus convulſionibus* XII. *poſt hora obiit.*

CAPVT XLIII.

Capitis dolor à pure ſupra membranas & cerebrum effuſo.

QVidam leviter vulneratus media capitis parte, tribus poſt menſibus incolumis vixit : dolor poſtea capitis ſubortus in loco vulneris inflicti, &c. Secta calvaria pus ſupra membranas, & cerebrum deprehendi. Vide l.5. Tit. de vulneribus.

CAPVT XLIV.

Gravedo à pure ad os ethmoides delato.

QVidam vulneratur in occipite, ſuccedente rima patente & cœca ; male à Chirurgis tractatur : die 9. febris oritur, XL. moritur : Aperitur cranium, & inter ſecandum copioſiſſimum pus ex naribus reiicitur, materia per vulnus expurganda ad os ethmoides delata, vnde etiam de Gravedine ſupra nares conqueſtus fuerat. Vide l.5. Tit. de vulneribus.

CAPVT XLV.

Capitis dolor ab Aqueo & pituitoſo ſanguine plures cerebri partes occupante.

MVlier febre ardenti cum cap. dolore correpta eſt, manum capiti admovebat: Aperto mortuæ capite

capite effluxit aqua loturæ carnium ſimilis: Tenuis membranæ & Plexus choroidis vaſa aquoſo & pituitoſo ſanguine turgebant. Vterque ventriculus aqua plenus. *Vide Tu. de Delirio.*

CAPUT XLVI.

Circa Tempora dolor ab abſceſſu in cerebri penetralibus, vulnus ſequuto.

D. N. catapultæ ictu circa tempus dextrum læſus eſt inſigniter, occalluit tandem pars longo tempore: Cum vino Venerique indulgeret, dolor in veteris vulneris loca obortus eſt, mox in parte antiqua ſæviens, mox in alteram partem velut deſultorius rediens: comatoſus factus, mors.

Aperto cranio, neſcio quæ ſanies, ſed exigua, in parte in qua dolor fixus videbatur, apparuit; Sed in cerebri penetralibus abſceſſus erat, à quo credibile manaſſe saniem tam ſævi doloris parentem. *Vide lib. 5. Tit. de vulneribus.*

CAPUT XLVII.

§. 1. *Capitis dolor ab abſceſſu purulento & fœtido.*

OBſervavi quendam ex diuturno capitis dolore, longiſque vigiliis afflictum, tandem levi delirio & convulſione correptum periiſſe.

Et aperto cranio inventus fuit abſceſſus cum pure admodum fœtente & corrupto. *Sebaſtianus Naſius meth. Med. part. 2. quæſt. 16.*

§.2. G. Fuggeri octennis filius Soda Subethica affectus, XIV. die obiit.

Diſſecto corpuſculo, in media parte ſubſtantiæ cerebri ſiniſtri, ſinus apoſtematis vacuus deprehenſus eſt. *Ex Epiſtola Achillis Gaſſari ad Geſnerum.*

CAPVT XLVIII.

Capitis dolor à gravi in cerebro abſceſſu, ſuppreſſionem ſaniei ex auribus manantis ſequuto.

FIlia D. N. manantem aurem habebat, ſuppreſſum id quod effluebat, dolor inde capitis eiuſdémque gravitas: Nullis malum capitis ceſſit remediis, Mors, Inventus gravis in cerebro abſceſſus. *G. Ballonius Epidem. & Ephemer. l. 2. p.* 270.

SCHOLION.

QVam periculi plena ſit cohibitio manantis è cerebro per aurium meatum ſaniei *Vide Titulo de* Aurium affectibus.

CAPVT XLIX.

Capitis dolor à vomica in cerebro, ſequuta oſſis frontis fracturam.

NObilis duo vulnera accepit, vnum in fronte &c. Cum vtrumque pene conſolidatum eſſet, præter expectatum moritur, 4. ſeptimana ab iis acceptis: Toto

Toto illo tempore conqueſtus fuerat de ingenti capitis dolore, non fixo, ſed qui viciſſim modo in fronte paulo ſupra ſupercilium, modo in ſupercilio affligeret, &c. Ablata ſuperiore cranii parte vſque ad aures & dura meninge, profluxit ſubito per aurem dextram magna ſanguinis vis: deprehenſum etiam vomicam in contigua cerebri parte latuiſſe &c. Vide l.5. Titulo de Vulneribus capitis.

SCHOLIA.

Hunc capitis dolorem ab iſta vomica ortum habuiſſe certum eſt, quæ tenui meningi intus proxima erat & fibris etiam alligata, vnde non poterat non ei ſummè moleſta eſſe: De origine autem iſtius vomicæ conſule locum citatum.

CAPVT L.

Cephalalgia ab abſceſſibus in proceſſibus mammillaribus, Eroſione oſſis Frontis.

I. Hualdus de dolore capitis quæritur, poſt *occæcatur*: præ mali vehementia & diuturnitate interiit. Reperti ſunt abſceſſus in proceſſibus mammillaribus: Os frontis eroſum erat & perforatum vi humoris. *Vide oculor. affectus.*

CAPVT LI.

Capitis dolor ab Abſceſſu ſanioſo circa nervum opticum, cum glutinoſa & pellucida aqua.

SOda ſubethica puerum corripuit & interfecit: Diſſecto corpuſculo, in media parte cerebri ſiniſtri, ſupra oculum prope nervos opticos, ſinus apoſtematis caſtaneæ magnitudine vacuus deprehenſus: Erupit præterea clara & mucilaginoſa aqua; *Vide Titul. de Soporoſis affectibus.*

CAPVT LII.

Dolor intolerabilis & fugax ad frontem & tempora, ab abſceſſu in media cerebri parte.

VIdimus in Nobili Viro Villanovano, cùm media cerebri pars ob ictum concuſſa foret, vnde ſtatim *abſceſſus* ea parte altus, conceptus ac nutritus eſt, conqueſtum illum de intolerabili dolore, eóque fugaci, *ad vtrúmque tempus & frontem*, cum tamen ea parte non foret abſceſſus. *Ballonius lib. de Convulſionibus pag.27.*

SCHOLIA.

DOlore ad vtrumque tempus & frontem) *Vnde id? Excuſſa vi natura portiuncula tenuioris ſaniei à maiore quadam mole puris medio cerebro contenti deſecta & ma-*

& manantis: Et talis ſanies implacabiles dolores excitabat, convulſiones alioqui, ſi in ventriculos cerebri immigraſſet, provocatura: vnus enim & idem humor varia edit ſymptomata pro variis partibus quas obſidet & occupat: Idem ibidem.

Abſceſſus conceptus &c.) *Cerebrum quia ſedes eſt frigidi & humidi, ipſum facile non inflammatur ex Hipp. ſententia: In partibus carnoſis & humidis facile & inflammatio & cancer, ab atra & adurente bile, concipitur, non autem facile in cerebro, quia temperamentum frigidum & humidum reſiſtit.* Idem ibid.

Intolerabili dolore cóque fugaci) *Fugacis doloris, i. e. Deſultorij nec certo loco conſiſtentis, ſed modo hanc modo illam partem in vno latere laceſſentis, altera incolumi & intacta, ab humore extra cranium conſiſtente, inſigne exemplum tradit* Hildanus *cent.4.obſervat.6. Pertinax fuit, ait, per annos* XI. *in dextra capitis parte, mox circa muſculum temporalem manifeſtus, mox circa partem extremam auris, aut ipſam mandibulam inferiorem, aut oculi partem inferiorem, vel labium inferius, vel ſuperius &c. ſaviens, nunquam dimidiam partem faciei tranſgrediens: Irrita fuere omnia medicamenta, ipſa etiam narcotica frequenter exhibita & adhibita; ſoli ſetaceo cedens, ſed bimeſtri tantum ab eius applicatione, qui meo iudicio veſicatoriorum efficacia citius fuiſſet ſublatus, cum humor acris & copioſus copioſe exſtillaret.*

CAPVT LIII.

Dolor continuus à tumore iuxta proceſſum mammillarem.

POteſt naſci tumor p.n. in ſubſtantia cerebri, quod contigit cuidam Damicellæ Dignenſi; Ei nam-

que iuxta proceſſum mammillarem natus erat tumor ab humore tenui, bilioſo, cyſti concluſo, à quo dolor continuus profectus ad mortem vſque comitatus eſt. *Iacobus Fontanus Pract.lib.1.cap.3.*

SCHOLION.

T*Vmoris inſignis ſupra calloſum corpus geniti, non capitis dolorem, ſed ſtuporem & hebetudinem præ mole ſua inducentis*, Vide Exemplum Tit. de Mentis ſtupore.

CAPVT LIV.

Capitis dolor ab Hydatibus obortis circa temporales arterias.

PVer præceps in caput ceciderat, inde domum delatus maximis cœpit vrgeri capitis doloribus, tandem *apoplecticus* obiit &c. Illi circa temporales arterias hydatides repertæ quamplurimæ, quarum pars incraſſatis humoribus atheromata, pars ſteatomata, alia melicerides referebat. Vide lib.5. Tit. de vulneribus.

CAPVT LV.

Capitis dolor à Tumore globoſo in cerebro, Aqua plurima per id diffuſa.

GAllus quidam dolore cap. correptus eſt, poſt cœcus &c. evaſit: Aperta calvaria invenimus cerebrum aqueo copioſo humore irriguum: Præterea

rea Tumor ſeu globus quidam adfuit; glandulæ ſeu ſtrumæ inſtar incluſus in cerebri ſubſtantia. *Vide Tit. de Oculorum affectibus.*

Capvt LVI.

Capitis dolor à ſubſtantia quadam calloſa in cerebro.

DIſſectum fuit cadaver mulieris in Xenodochio Aquenſi, in cuius cerebri ſubſtantia, prope meninges, fuit reperta quædam ſubſtantia calloſa in cerebro, quæ ea vivente perpetuæ cephaleæ fuit occaſio. *Iacobus Fontanus Practic. lib.* 1. *cap.* 3.

Capvt LVII.

Capitis dolor ab abſceſſu ſeroſo, natibus cerebri & infundibulo adhærente.

PVella 12. annos nata, temper. pituitoſo & pingui habitu prædita, maximo *dolore fixo verticis* laboravit per quatuor menſes: Vocatus ad eius curam, eam ferè inveni ſine febre, ſed omnia alimenta reiicientem, aqua autem ſola cum ſaccharo per multos dies vitam traduxit: ſolùm de dolore ſuturæ coronalis conquerebatur: Fruſtra fuere omnia remedia: nullus aderat tumor vel rubor: Tandem mors finem miſeriis & doloribus impoſuit:

Aperto capite, *omnia optimè conformata* & ſine corruptione (præter ſpem tamen) reperta ſunt: exiſtimaveram enim pus copioſum latere, præcipuè quoniam

paulò ante obitum per oculum dextrum aliquid purulentum emiſiſſet : Sed cùm de cauſa agnoſcenda deſperaremus, dum curioſitatis gratia Rete mirabile & alias partes Chirurgus diſcipulis ſuis demonſtrare voluit, digitis abſceſſum rupit, natibus & infundibuli cerebri inhærentem, ex quo ſtatim aqua clariſſima cum impetu & ad libras duas exivit, quaſi è fonte ſcaturiens & in altum proſiliens.

SCHOLIA.

QVo pacto contractus fuerit ille abſceſſus, vel ſpecies hydrocephali, facillimum eſt dicere: Pituitaria enim glandula, pituitam tanquam aqua ſpongiam alliciens & coacervans, temperamento iuncta pituitoſo puellæ, calorique debili aquas cumulavit : Serum vero è venis tranſcolari potuit ibiq; coacervari: Præterea, ex Hippocr. Caput eſt humanorum morborum radix & pituitæ metropolis: Non parum ad morbi generationem contulit quod 5. aut 6. ante morbum menſibus, ſcabiem capitis paſſa erat puella, ad cuius curam Monachi quidam repellentibus & unguentis frigidis uſi fuerant , unde caput refrigeratum & ſeroſitates cumulatæ, cauſáque morbifica, palindromia facta, intus repulſa eſt , calórque naturalis ab ea materia extinctus: Petrus Borellus centur.1.obſervat.37.

Dolore fixo verticis) *Plures deinceps vidi à doloribus verticis fixis cruciatas mulieres , quas phlebotomia vena recta frontis vel ranularum, cucurbitulis ſcarificatis, apophlegmatiſmis , errhinis, cephalicis, hidroticis & purgationibus levavi: vidique uxorem Advocati, quæ ex dolore diſtorta, ſempérque hoc pro matricis ſymptomate à Medico ordinario accepto, tandem obiit, quam tamen exiſtimo his remediis curari potuiſſe : Semper tamen ab*

hoc

hoc fonte dolor ille ortum non ducit, mulierem enim vidi quæ de ingenti capitis dolore fixo & in minimâ circumferentia conqueſta, nec S. M. nec veſicantibus aliiſve levari potuit, quæ tandem multis veſiculis ſponte obortis curata fuit: Aliámque quæ tumore in fronte nato apertóque, maximam puris copiam effudit, ſicq; curata remanſit: In alia nihil ex his profuit, ſed inciſione cruciali celebrata, vermes latentes reperti ſunt à quibus procedebat dolor, quibus detractis fuit curata. Idem obſervat. ſequenti.

Omnia optime conformatâ) *Caveant Medici prædicere ſe deprehenſuros aliquid in capite eorum qui morbo cerebri interierint:* Gul. Ballonius annot. 57. in hiſt. 1. lib. 2. *Neſcio qui fiat vt morborum Cerebri & Notitia & Curatio ſit difficillima: Notitia quidem, quoniam multi convulſi ſunt, apoplexia, epilepſia ſublati, in quibus ferè nullum veſtigium mali aperto cranio inventum eſt: nec ſanguis, nec aqua, nec ichor; quanquam Medici qui hiſtoriam morbi vidiſſent certò affirmarent, ſibique perſuaderent ſe aut inter membranas, aut in cavitatibus, aut alia parte, aut abſceſſum, aut ſanguinis, aut aquæ copiam deprehenſuros: Vt tantò cautiorem prudentiorémque eſſe Medicum oporteat, & in inveſtigandis rerum cauſis diligentiorem, quantò res ſunt abditiores: adeo eſt obſcura morborum capitalium ratio & evolutio difficilis.* Idem conſ. 71. lib. 3. *Ea cautio quanquam neceſſaria, contingere tamen poteſt vt à minùs accurata indagine & evolutione anfractuum cerebri, in lucem non veniat quod diſquiritur: Revera ſi Chirurgus in primo ſcrutinio ſubſtitiſſet, nec penitius manus intuliſſet, omnino morbi cauſa delituiſſet: Cerebri autem confectio trifariam adminiſtrari ſolet: modò enim à ſuprema parte inchoant Anatomici: modò à nervorum principio, iuxta Varolium; Vel à ſumma quoque parte, ſed ſecundum alterutrum tantùm latus:*

Prior diſſectionis ratio, qua globus cerebri quaſi in taleolas reſcinditur, manca eſt, nec in aperto ponit omnes cerebri partes: Secunda & tertia accuratius eas exhibent.

CAPUT LVIII.

Capitis dolor à turgentibus atro ſanguine cerebri venis, & aqua in ventriculis.

FRatri N. (Vide Titul. de melancholia) ingens capitis dolor, mortuus; Venæ ſublato cranio apparent plenæ ſanguine melancholico: magna ſatis aquæ quantitas in ventriculis reperta fuit: An id occaſio mortis eſſe potuit? *Ballonius.*

SCHOLIA.

VEnæ plenæ ſanguine melancholico &c.] *Cauſam vehementiæ doloris humoris qualitatibus adſcribendam non eſſe rectè cenſet idem lib.* 1. *p.*44. *Capitis dolores*, ait, *non tam ſurgunt ob humorem melancholicum aut frigidum, quatenus eiuſmodi remanet: quæ enim humori melancholico ineſt ſiccitas, ea parùm ad dolores excitandos idonea eſt: frigiditas verò & humiditas, quæ tanquam qualitates propriæ pituitæ quadrant, parùm quoque ad dolorum generationem valent, Nam, opinione* Galeni, *frigus torporem potius & ſtuporem inducit: itaque cùm in fluxionibus tam acerbis dolores excitantur, vel tales humores ſunt pituita ſalſa aut acida (nam de fluxionibus bilioſis ſermo non eſt) vel flatulenta materia eſt: Ac credibile nullum penè dolorem excitari quin aliquid ſit de natura flatulenta & ichoroſa, quod videbatur Medicis πνευματικοῖς,*

τιμοῖς, quorum dogma Hippocr. *videtur ſequutus lib. de* Flatibus: *Iſtas ventoſitates, ἀνεμίας vocare poſſis, & flatus ſubventaneos, vagabundos, leves, irritos: nam ἀνέμιος idem aliquando ſignificat quod ὑπηνέμιος, i.e. ſubventaneus: In talibus autem phlebotomia ſolvit:*

CAPVT LIX.

A calculo in cerebro nato.

QVidam diuturno atque intolerabili capitis dolore adeo fuit excruciatus vt dies noctéſque nullam quietem caperet: Eum autem ſibi mori vſu contractum aſſerebat: Medicus curæ adhibitus nihil intentatum reliquit, ſed tandem æger perpetuis *doloribus*, iiſque acerbiſſimis *ſuperatus, eſſe deſiit:*

Prædictus Medicus, (Pfeill) diſſecto ægri capite, in cerebro lapidem reperit magnitudine & forma mori, colore quaſi pullo aut cinereo. *Kentmannus libello de Calculis.*

SCHOLIA.

DOloribus ſuperatus eſſe deſiit] Galenus 1. *de ſympt. cauſis cap.* 8. *ait In doloribus capitis minus periclitari ægros quàm in doloribus aliarum partium; vt aurium, dentium, oculorum, coli, perioſtij ab oſſe avulſione, eo quod Cerebrum per ſe ſenſus eſt expers: Et* 2. *de comp. med. ſ. l. c.* 1. *ait ob dolorem capitis vehementem neminem vnquam aut ſyncope correptum, aut ſe ipſum occidiſſe, quemadmodum quidem Coli dolore vexati fecere. Id tamen audiendum quatenus dolor non alios graviores*

affectus acceſſit, aliquando enim in paralyſin, convulſionem, phrenitim, apoplexiam alioſvè affectus deſinit: ſic refert Saxonia *cuidam poſt dolorem capitis ambos oculos extra caput exiiſſe, ſentiiſſe tinnitum & obiiſſe: ſcribitque* Hippocr. *aph.* 6 51. *In dolore capitis ſi repente ſupervenìat aphonia, lethale eſſe, niſi febris ſuperveniat.*

Intolerabili] Gal. *loco ſuperius citato, ait Cerebrum per ſe ſenſus eſſe expers: At notandum ſingulos eius anfractus & meandros tenui meninge, exquiſito ſenſu pollente, vbique inveſtiri, à cuius extenſione, laceratione, divulſione punctione, vel alia irritatione, vehemens exoriri poteſt dolor: præſertim ſi calculus vaſa vel ſinus cerebri premens liberum humorum & vaporum commeatum prohibeat, vnde doloris incrementum.*

Lapidem &c.] *Kentmanno teſti multi prǽterea accedunt, quos recenſet Schenckius. Eaſdem autem generationis habet cauſas quas in cæteris partibus, Succum ſçilicet lapideſcentem in fæculentia alimenti latitantem, quem ſecum vehit ſerum,* ὄχημα τῆς τροφῆς, *in quo exhalatio ſicca & terreſtris ſoluta eſt, inſtar ſalis aut aquæ calcis, cui pituita poteſt adiungi: Ibi igitur poſſibilis eſt generatio calculi, vbi coniunctio illa fit: prout exhalatio illa magis vel minus vſta & attenuata eſt, hinc color intenſior vel remiſſior exſurgit: Prout plus minúſve pituita ammiſcetur, eò ſubſtantia ſolidior friabiliórve eſt: In omnibus autem alimentis & potibus adeſt fuligo, vt ſic dicam, quadam, quæ in ſerum depoſita, fit id ſalſum: inde vrinæ & ſudoris ſalſedo:*

CAPVT

Caput LX.

Capitis dolor lethalis ab oſſiculis circa falcem adnatis.

DIſſecui corpus ſexagenariæ, in cuius capite, parte interna duræ matris, Falce dicta, reperi ſex oſſicula lata, quorum quædam quatuor, alia quinque aut ſex eminentiis, cuſpidum acicularum inſtar acutiſſimis, donata erant piam meningem quoque pungentia, hinc continuo capitis dolore vexata fuit: *Neander in Tabaccologia.*

Caput LXI.

Cephalalgia à verme in anfractibus cerebri latitante.

ANno 1571. in Marca Anconitana, in oppido Alburgo S. Sepulcro, graſſabatur morbus atrociſſimus quidam velut Epidemicus, clandeſtine homines invadens, paulatim *Vertigine affligens*, verum in ſecunda, 3. aut 4. à decubitu die ſtatim iugulans, & caput ſolum tentans, Cuius cauſas & eſſentiam omnes illius loci Philoſophi & Medici plane ignorabant, nec proinde ei occurrere poterant, &c. Longo poſt tempore Nobilis quidam XXII. duos natus annos, huius mali primo ſuſpicione, mox & reipſa affectus, multis in patria fruſtra tentatis, Venetias tandem navigavit, mox ad ſe vocari curavit Medicos, quibus firmiter multiſque rationibus comprobavit aliquid eſſe in cerebro vivens, fieri enim haud pote-

rat vt atrociſſimis huiuſmodi doloribus periodice ita afficeretur quemadmodum efficiebatur: Nam illæſa ratiocinatione, intellectu, memoria & omnibus internis ſenſibus, *ita* pro tempore cruciabatur, vt ſibi cranium totúmque cerebrum terebello perforari videretur, mox per vniverſum cerebrum extenſiones, contractiones multáſque commotiones, cum maximis concuſſionibus & tremoribus frequenter & in omni paroxyſmo percipiebat: Ob id *multa admota* & interne *exhibita* fuere remedia ſed fruſtra, nam tertio ab adventu & eius Venetias ingreſſu die, hac miſera functus eſt vita.

Secandi data venia, novacula in capite ad os vſque, orbicularem per frontis medium molitus ſum ſectionem, & cute aliquomodo remota, calvariam orbiculatim ſerra diviſi, atque ſectione per calvariam facta, ac ſuperiore calvariæ parte à dura matre liberata, ad piam matrem deveni, cerebrúmque membranulis denudavi ſuis, quibus extractis, illico concidit & quodammodo diffluxit, móxque ex dextro anfractu prorupit atque appatuit caput cuiuſdam lumbrici, qui ſtatim aëre percepto frigidiore, ſeſe in cerebri anfractus recipit, vnde vtrinque magnam cerebri portionem, quo cautiùs potui, abſtuli, ne id quod ſuſpicabamur fore detrimentum pateretur: tandem apertis dextro & ſiniſtro cerebri ventriculis, maxime confuſis, dilatatis & ad capitis baſim conſpicuis, repertus eſt lumbricus totus rubeus, indice digito longior, acutum os, oblongum & nigrum atque piloſum collum habens, multis modis ſeſe in illis anfractibus convolvens, & ad capitis baſin fere pertingens, qui obtuſiori forficula exceptus, & munda papyro appoſitus, paulo poſt obiit, qui noſtro patienti etiam

etiam mortem intulit. *Ex obſervat. Georgij Garnerij Medici Auſtriaci.*

SCHOLIA.

Vertigine affligens] *Hinc* Saxonia Panthei *lib.*1. *cap.*2. *inter ſigna vermium in capite præcipuum ponit vertiginum frequentiam, quod ad eorum motum ſpiritus ſimul agitentur: Addit dolorem ſimul eſſe acutum & pungitivum; accedere ſternutamentum frequens, ſalivæ multitudinem, oris fœtorem; vehementem corroſionem, pruritum & fœtorem narium, & ex quacunque agitatione capitis, odore ingrato &c. dolorem ingraveſcere: de ſignis vide plura inferius.*

Multa admota & exhibita ſed fruſtra] *Feliciori eventu ptarmici uſu excluſus per nares vermis dirum capitis dolorem inferens, Ruſtica,* inquit *Excell.* Th. Bartholinus Epiſt.74.cent.1. *cum per multum tempus diros ſenſiſſet capitis dolores, tandémque ij adeo increviſſent ut inſtar maniacæ hinc inde diſcurreret, venit ad Paſtorem pagi, famoſum inter ruſticos Med. Practicum: Is ſtatim conſuetum ſibi in cephalalgiis ptarmicum mulierculæ adhibuit, quo caput vehementer concuſſum una infauſtum hoſpitem loco movit, éque nare exire compulit, quo facto immanis capitis dolor ſtatim conquievit.*

§. 2. In quodam milite, qui reſimis erat naribus, ex fœdiore quadam eluvie diutius cohibita, vermes duo villoſi inſtar digiti inventi ſunt, qui tandem in furorem illum adegerunt & de medio ſuſtulerunt: *Fernelius* lib.5.pathol.cap.7.

SCHOLIA.

Vermes dolorum capitis architecti fieri queunt, tum in inteſtinis, tum capite contenti: Vitales ſunt ſpina, partim pungunt partim lancinant: multoties autem naſcuntur in anteriore capite ſuper locum qui eſt in ſtrictura narium: Notabilis eſt hiſtoria famuli 24. annorum adoleſcentis, qui canicularibus aſtu ferventibus diebus conquerebatur de dolore frontis, titillatione ſuper cavitate ſtrictura narium: Re penſitata indicabatur ut in ovibus, ita in hoc vermiculos ſubnatos in cavitatibus ſeu ſinubus, qui in infima oſſis frontis parte reperiuntur, utrinque in nares ſummas perviis, non vero ad cerebrũ patentibus: Trincav. *lib.9.c.11. ſe in Nob. Veneto, cephalaa antiqua laborante, naribus eiectum vermem cum pedibus, muco & cruore obſitum vidiſſe, eóque reiecto omnem ceſſaſſe dolorem ſcribit; Signa ſunt pruriginoſus quidam dolor cum inclinatione in vertiginem: Si lateant in cerebro, notantur à doloris gravativi diuturnitate & roſione, cum inclinatione ad ſoporem: In meningibus, à pungitivi vehementia, cum ſtupore mentis: Ex Avicenna cap.*8. Vermium ſigna, *ait*, ſunt illa quæ Indus dixit, Corroſio fortis, & fœtor odoris, & fit Soda fortior cum motu, & eius ſedatio eſt cum quiete: *Apertio fovea oſſis frontis in vermibus contentis, fida ſalutis anchora eſt: In bove feliciter inſtituta fuit & vacca: In homine tamdiu ſuſpendatur quamdiu ſpes eſt vermes æſtate natos adventante autumno morituros: Cum deſperata ſalus, de ea cogitandum*: Rolfinccius Tract. de cap. dolore.

CAPUT

CAPVT LXII.

Capitis dolor à vermibus inter meninges & putredine circa cerebrum ortus.

QVandam fuiſſe matronam memorant, cui poſt capitis vehementiſſimos cruciatus peſtilentis Hemitritæi, diſſecta calvaria magnam putredinis vim oſtenderit circa ſubſtantiam cerebri, Et inter meninges tum vermiculorum tum cimicum copiam incredibilem *C. Gemma in appendice. Oper. Coſmocr. de Hemitr. peſtilenti.*

SCHOLIA.

QVamvis Æginetа l. 4. c. 57. ex vermibus dolores excitari quidem concedat, in cerebro vero generari neget, nihil tamen abſurdi ſequitur ſi localem in eo generationem habere dixeris, cum materia eorum productioni maxime idonea ſit pituita, (cuius cerebrum metropolis) quæ accedente calore loci poteſt putreſcere: Porro, ſi inter cranium & cerebrum abſceſſus generantur, quidni & vermes quorum mitior eſt putredo?

CAPVT LXIII.

Capitis dolor à Verme inter calvariam & Piam matrem deliteſcente.

CVidam dolor capitis implacabilis circa ſuturam coronariam: irrita medicamenta, qua parte do-

lor deſignabatur, eadem facta ſcalpello ſectio, non profuit:

Aperto capite repertus eſt vermis inter calvariam & piam matrem ſitus: Si terebrata calvaria fuiſſet, ſpes vitæ aliqua fuiſſet. *G. Ballonius Paradig.* XIX.

CAPVT LXIV.

Capitis dolor à verme nigra tunica involuto, quæ cerebelli ſubſtantiam à dextro latere ſeiungebat à reliquo corpore.

LVtetianæ puellæ annorum XII. curatis variolis tantus capitis dolor ſupervenit, vt trium menſium curriculo nec dormire quiverit, nec quieſcere, nullas dolore inducias concedente:

Tandem cum Tabida obiiſſet, ſtatim aperto cranio deprehenſa fuit *vniverſa cerebelli ſubſtantia in dextro à reliquo corpore ſeiuncta*, nigráque tunica involuta: Rupta tunica nigra, vermem nigrum piloſum, duobus punctis ſplendidis loco oculorum, prodidit latentem, eiuſdem fere molis qua reliqua cerebelli portio, qui duarum horarum ſpatio ſupervixit. *Thomas Bartholinus centur. 1. hiſtor. 64.*

SCHOLIA.

NEc dormire nec quieſcere &c.] *Vermium in capite ſigna recenſet* Benivenius de Abditis cap. 100. *Solet*, ait, *interdum acutus & peſtifer dolor in capite excitari quem Græci Cephalalgiam vocant, ſcilicet talem quo caligent oculi, alienetur mens, citetur vomitus, ſupprimatur*

tur vox, frigeſcat corpus & ipſa denique deficiat anima, rarum eſt videre : Nam & nos amicum habuimus, qui cùm his omnibus ageretur malis, & adventante die 7. *mors ipſa, nullis conferentibus auxiliis, iam iam adeſſe videretur, vi tandem robuſtioris naturæ vermem è dextra nare palmo longiorem eiecit ; quo propulſo omnis ſtatim cum eo amotus eſt languor: Hæc ſigna adducit* Raſes. *cap.* 10. *l.*1. *contin. Corroſionis ſenſum in capite, odorem fœtidum & augmentum doloris ad motum capitis : De iis agit Avicenna Fen Tract.*2. *c.*3. *l.* 3. *can. Ioubertus cap.*9. *de cap. aff.* Holl.1. *de morb. int. c.*1. Montuus *Anaſc. l.*4. *c.*19. Th. à Vega *comm.ad cap.*5.*l.*4.*de l.aff.& Aliÿ. Aliquando autem vermes non localem habent in cerebro generationem, ſed per aures irrepunt ; de quibus notanda hiſtoria hæ : Puella annorum* 18. *in ditione Bapebergenſi, in prato dormienti vermiculus rotundus, dimidÿ auricularis longitudine, lumbricum craſſitie adæquans, aurem ſubintravit dextram, & paulatim rodendo in frontem aſcendit, inibique per* 4. *ſeptimanas hoſpitatus incommoda puellæ peperit quamplurima : Derelictæ ab omnibus ſuccurrit Iac. Bertach pharmacopæus, in aures puellæ reclinato capite immittens oleum iuniperinum : quo aliquoties facto, duo eiecti vermiculi minores albi, prædicti ſoboles : Poſt vlteriorem illius olei infuſionem tandem & genitor illorum rubei coloris enectus comparuit, ſubſequente intolerabili circa frontem dolore, qui ſuffitu gummi Ammoniaci, vna cum effluxu ſaniei fœtentis, fuit ſopitus.*

Hac æſtate adiit me vetula annorum 68. *hæc ante viginti annos, cum incautius molem graminis capiti impoſitam geſtaſſet, feſſa linteamini iſtius ſarcina, inſectis ſcatenti, capiti ſuppoſito obdormivit, Irrepſerunt dextram eius aurem formicæ, dictæ alias forbicinæ, quarum vna Chirurgi ope fuit extracta relictis aliis, quas elicere vel ſolertiſſimi*

conſulti Medici nequivere : Hactenus immenſa earum copia cerebrum inter & cranium commorata, in diéſque immenſior reddita ærumnoſam mulierculæ vitam reddit, vt hac illac reptantibus inſectis, dolorem tam in manuum quam pedum extremis ſentiat. Quod ſi caput illico hinc inde movet, interiora capitis crepitare adſtantes non obſcure audiunt: Huic vero, vtut auxilio eſſe annitebar, incaſſum tamen omnes noſtri abiere conatus: Balſamum ſulphuris terebinthinatum auribus eius immiſi, præter vnicam, ſed enectam, non potui elicere: Inſectum enim illud meatus iſtos auditorios longo ſatis tempore quaſi obvallaſſe vero admodum eſt ſimile: Fumo gummi Ammoniaci crebro vſu mire delectabatur vetula, dum ad exitum accurrere forbicinas ſemper obſervaſſet : Cùm itaque nullum ſupereſſe videret iſta fœmina auxilium, ad extremum vitæ terminum tolerare hoc malum decrevit, rogitans ſaltem, vt exantlatis tandem huius vitæ ærumnis, calvaria eius aperiretur, vt quæ ex tanto infeſtorum hoſpitum grege tormenta fuerit perpeſſa, omnibus innoteſceret.

Menſe hoc Auguſti paupercula conſilij gratia me convenit, cuius filiola fere triennis ſiniſtra auri vermiculus ante triduum, etiamnum vivens, forma & magnitudinis, quales avellanarum eſſe ſolent, pluréſque ante, calentis beneficio panis erepſere : læta eſt alioquin puellula ; Vtrum vero hoc inſectum extrinſecus ingreſſum, vel intra genitum fuerit, in dubio relinquitur; Adeo vita quoque noſtra vermium ipſorum præda eſt. Ioh. Georgius Volckamer in Miſcell. curioſis anni 1672. obſervat. 266.

Vniverſa cerebelli ſubſtantia in dextro ſeiuncta &c.] *In quibuſvis animalibus cerebri compages in duas partes, per totam fere craſſitiem, ſcil. vſque ad corpus calloſum, quod fundi loco eſt, dividitur, paritérque ac in ſenſoriis omnibus cerebrum quaſi duplex habetur, vt contra*

tra vnius lateris defectum alterius ſupplemento provideatur: Porro in homine, cui cerebrum præ cæteris animalibus capax & amplum eſt, vtrumque hemiſphærium rurſus in duos lobos, anteriorem & poſteriorem ſubſidividitur: Certe hæc cerebri humani ſecunda partitio etiam in maiorem eius tutelam deſignari videtur, vt ſi forſan labes quæpiam alterum, aut vtroſque priores lobos occuparit, tamen poſteriores, ſi quidem diſcontinui ſunt, noxa vicina ac latius graſſantis contagium evadant: Ita cerebrum, velut caſtellum, in plures arces ſeu propugnacula diviſum, eo munitius & expugnatu difficilius exiſtit. Willis pathol. cerebri cap.x.

Caput LXV.

§.1. *Capitis dolor à vermiculis circa nates & anum in cerebro latentibus. &c.*

Doloribus rebellibus regiam mentis arcem infeſtantibus, qui *nullis præſidiis expugnari poterant*, fomitem ſubminiſtraſſe vermiculos *circa nates & anum*, tertii ventriculi cerebri collem & convallem docuit Anatomè. *G. Rolfinccius Diſſertat. Anatom. l.*1. *c.* 13,

§.2. Ancilla quædam in Cimbria diu capitis doloribus enervata, quum forte reclinato capite rhedæ incumberet, alius autem ipſa inſcia baculo fortius rhedam percuteret, ſtatim fractum cranium diſſiliit, innumerabilibus prodeuntibus vermiculis. *Th. Bartholinus cent.6.hiſtor.*3.

SCHOLIA.

NVllis præſidiis &c.) *Interdum natura robuſta eiuſmodi animalcula ſponte propellit cum ægri ſalute: Sic* Benivenius *cap.*100.*narrat cuidam Philippo nomine, dolore capitis acuto laboranti, mentis alienatione, caligine oculorum, aliiſq́ pravis ſymptomatis, cum iam mors eſſet in propinquo, ſeptima die adventante vermem ex dextera nare palmo longiorem excluſum fuiſſe, unde ſtatim omnis languor amotus: Trincavellius lib.*9. *cap.*11. *de aff. partic. ait ſe Patritium quendam vidiſſe, febre & continuo capitis dolore affectum, tandem per naſum vermem, muco & craſſo ſanguine involutum eieciſſe: Refert quoque Duretus, Scholiis in Holler. puellam album vermem, latum, reieciſſe per nares, nulla tuſſi, nullo vomitu antecedente, præcedente acerbiſſimo capitis dolore: Vide & Hildanum cent.*1. *obſ.*8.

Circa nates & anum) *Avicenn. l.*3. *tract.* 2. *c.*3. *ait ex ſententia Medicorum Indorum Vermes naſci multoties in anteriori capite, & ſuper locum qui eſt in ſtrictura narium, & poſſibile eſſe ut naſcantur apud velamina, etſi raro contingat: Naſci vero poſſint ubicunque reperitur materia apta.*

CAPUT LXVI.

§.1. *Capitis dolor à Scorpionibus in cerebro natis.*

CVidam Italo ex frequenti odoratu Baſilicæ herbæ natus Scorpio in cerebro vehementes dolores & longos, mortem denique attulit. *Hollerius l.*1. *de morbis int. cap.*1.

§.2. Puel-

§. 2. Puellam quandam in Gallia aiunt cum ſæpe & multum odorata eſſet Baſilicam herbam (minorem puto Geſneri) incidiſſe tandem in capitis dolorem incurabilem.

Et cùm à morte diſſecaretur eius caput, inventos fuiſſe Scorpios in cerebro eius: *Geſnerus lib. 5. hiſtor. animal. cap. de Scorpione.*

CAPVT LXVII.

§ 1. *Capitis gravitas ab hydrargyro poſt inunctionem in capite relicto.*

IN Xenodochio incurabilium Romæ, in illis qui poſt mercuriales inunctiones obierunt, capitis tibiarúmque oſſium cavitates argento vivo ſcatere deprehendi: Atque in vxore I. C. cuiuſdam (quæ frequenter inunctione ex hydrargyro vſa erat, & in eam capitis gravitatem devenerat, vt eo parùm in latus aliquod inclinato, ſtatim illuc magnum pondus deferri perciperet, nec caput, niſi adhibita manu, attollere poterat) binas eius vncias inveni: *Petrus Caſtellus Diſſert. 1. Dodechap. chalcant. p. 7.*

§. 2. Docet hoc Aurificis Anatomia Romæ facta, qui cùm ſummos capitis dolores paſſus obiiſſet, in aperti capitis cerebro pluſquam libra vna Mercurii reperta fuit, ex vapore eius hauſto ibíque congelato. Ex obſerv. *Ph. Iac. Sachs Medici Vratiſlavienſis.*

§. 3. In fœminæ calvaria quæ fucis ex Mercurio quotidie vſa, & per biennium enormi capitis dolore fatigata, in oſſe calvariæ vnciæ duæ Mercurii inventæ fuerunt. *Zvvingerus Theatri f. 520. Ex Cardano de ſubtil.*

NOTÆ.

Aurifabri, aliiq́ qui nimis crebro Mercurium tractant, aut eius fumum ore aut naribus incautius trahunt, nervorum vitiis afficiuntur: Neque abſimili modo, (notante Kirchero de arte Magn. l.3. p.3. c.2.) Mercurius cerebrum nervoſumq́ genus ſubit, quo vas Mercurium continens, Si enim loco clauſo exponatur vas aureum, & dein Mercurius ſuppoſito igne in auras abire permittatur, quem ſublimem avolaſſe credis, eum ſimulata fuga in aurei vaſis amplexibus hærere deprehendes: Vnde infert, cùm non raro in craniis ſepultis inveniatur, ea eſſe talium artificum, in quorum cerebrum vaporis ſpecie per nares irrepſerit, vbi concreſcat, ac etiam poſt mortem ſuperſtes ſit, non vero generetur, quod credunt qui Mercurium materiam Lapidis Philoſophici falſo experimento iactant. Quin & exterius admotus per poros corpori ſe inſinuat, diviſis particulis iterum ſe vnientibus; hinc notante Excell. Bartholino *cent.1. hiſtor.7. ex mamma cancroſa Mercurius exſtillavit, quod lamina admota vnguento Mercuriali affricta fuiſſet*: S. Iacoz *apud* Riverium *obſ.13. aureum globulum naribus indit, & nummum aureum ori ad eliciendum Mercurium è Capite eorum qui ob luem veneream inunctionem paſſi ſunt, &* Zacutus *Prax. admir. l.2. obſ.* 128. *ex articulis eiuſdem extractionem per applicatum aurum foliatum tentat*: Campanella *Principi, ab eadem inunctione doloribus habitus vexato, admotionem cucurbitularum aurearum conſulit.*

CAPVT

Caput LXVIII.

Hemicrania ſiniſtri lateris ob carotidem dextram intra cranium oſſeam factam.

DEfuncti caput aperui, in quo dum quæ ad ἐγκέφαλον pertinebant luſtramus, carotidem dextram intra cranium emergentem, planè oſſeam, ſeu potius lapideam (cavitate eius ferè in totum occluſa) invenimus, adeo vt ſanguinis influxu hac via denegato, mirum videatur quare æger non interierit apoplecticus: at mens & functiones animales ad finem vſque vitæ integræ fuerunt: Contra illud apoplexiæ periculum natura remedium ſatis aptum ſubſtituerat, nimirum ex eodem latere quo carotis defuerat, arteria vertebralis tubuli mole aucta, pari ſua alterius lateris triplo maior evaſerat: quippe ſanguis carotide excluſus vertebralis ſolito vectigali ſeſe inſuper addens, & duplicato fluvio in eundem alveum influens, arteriæ illius canalem ita ſupra modum dilataverat. Vir egregius circa initium ægritudinis ſuæ atroci capitis *dolore, iuxta latus ſiniſtrum*, torquebatur: cuius cauſa neſcio an probabilior aſſignari poſſit quàm quod ſanguis carotide dextra excluſus, cùm primò in ſiniſtram impetuoſius irrueret, membranam diſtenderat: ideóque idem affectus poſtea ſponte evanuit, nimirum ſanguine ſuperfluo per arteriam vertebralem derivato. *Th. Willis Cerebr. Anat. cap.* 7.

SCHOLIA.

HEmicrania] *Propter quam cauſam dolor magis vnam quàm alteram capitis partem exercet? Reſ-*

P

pondeo 1. *Hemicrania magna ex parte ſit per conſenſum, vt ea tantum pars laboret quæ eſt è directo partis laborantis: Ideo lib.* 2. *de compoſ. medic. ſec. l. cap.* 3. *dicebat* Galenus *in Hemicrania dolores fieri aſcendentibus vaporibus &c. quaſi velit per conſenſum fieri.* 2. *Caput aliquando paſſum eſt aliquid extrinſecum, magis in vna quàm in altera parte: Sic vbi vlcus, aër externus lædens caput magis in vna quam altera parte fuerit, hemicrania fieri ſolet:* 3. *Aliquando per multos annos caput vniverſum doluit & tandem in hemicraniam deſiit: Poteſt poſt diuturnum dolorem fieri abſceſſus qui ſuccedat in vna tantum parte, vnde liberatur vna pars, cauſa doloris remanente in altera: nam illa materia quæ erat quaſi fermentum, vbi colligitur in vnam partem, liberat alteram; quod contigit Epiſcopo Phocenſi Polono, ex angina enim hemicrania facta eſt, cùm dolor antea eſſet totius capitis:* Herc. Saxonia Panthei lib. 1. cap. 2. *Galeni ſententia Hemicraniam fieri per conſenſum &c. intelligenda eſt non ſimpliciter, ſed quod vt plurimum, Nam quid prohibet fieri per eſſentiam, cùm ambæ tunicæ in duas velut partes, ſimul cum cerebro, per mediæ calvariæ longitudinem, ad amuſſim dirempta ſint? Si ergo affectus in vna ſaltem illarum parte vel latere conſiſtat, medium quoque tantum latus capitis dolore afficiatur neceſſe eſt;*

Iuxta latus ſiniſtrum] *Ad ſuperiorem proceſſum, Falcem ab Anatomicis dictum, nonnulli referunt quod hemicrania nonnunquam caput tentat, cohibita ſcilicet vi dolorifica cauſa ab hoc interſepimento, quo minus vtrumque latus occupet, At falluntur hi graviter, cum hemicrania non internas ſubeant capitis partes, ſed foris temporales muſculos obſideant, humoribus bilioſis irruentibus.* Spigelius Anat. lib. 10. c. 3. *Hippocr. tamen lib. de morbo ſacro, rationem ab ea membrana cerebrum diſcriminante, cur*

modo

modo dextra modo ſiniſtra pars doleat, *deducit*, *Cerebrum*, inquit, *homini vt reliquis omnibus animantibus duplex eſt*, *cuius medium tenuis membrana dividit*; *Ideo non ſemper eadem capitis pars dolet*, *ſed ſigillatim vtraque*, *interdum vero totum.*

CAPVT LXIX.

Atrox capitis dolor ab arteriis carotidibus induratis: Aquæ collectione ſub pia matre, & Arenulis in Glandula Pineali.

ELizabetha Ioppen per 25. annos intolerabili capitis dolore cruciabatur, qui dum primo alimenta maſticare inciperet, vel aura tempeſtuoſa adveniret, *ita exacerbabatur*, præſertim in latere dextro, vt lacrymæ fontium ad inſtar ex oculis erumperent, ac ejulatu domeſticos & vicinos defatigaret: Ad inauditi huius capitis doloris ablationem plurium Medicorum auxilia fruſtra imploravit, & tandem 9. Martii, anni 1669. ex hac lacrymarum valle ad ſuperos migravit.

Aperto eius cranio invenimus 1. ſub pia meninge *magnam quantitatem aquæ* limpidæ. 2. Ventriculos cerebri ſimili liquore repletos. 3. In *glandula Pineali* plurimas arenulas aſperas, quarum aliquæ calculi nomen propter magnitudinem merebantur. 4. Arterias carotidas, curioſiſſimo ſpectaculo, ita induratas offendimus, vt externâ facie calculoſas, ſive in lapideam ſubſtantiam mutatas eas iudicaremus: ſed illis apertis obſervavimus earum lateribus materiam callo-lapideam accreviſſe: Per harum arteriarum

medium ſanguini adhuc quodammodo concedebatur via. *Ex obſervat. Regneri de Graaf Med. Delphenſis. in Miſcell.curioſ.anni* 1670.

SCHOLIA.

IN glandula Pineali.] *Carteſius eiusq́3 ſequaces exiſtimant glandulam hanc Animæ ſenſitivæ ſedem eſſe; ſed præter varia argumenta quæ contra nobilem hunc uſum afferri poſſunt, arenularum in ea repertarum copia oſtendit viliori officio deſtinatam eſſe, cum nulla læſio ſenſuum internorum hic contigerit, quæ ſine dubio emerſiſſet ab eiuſmodi extranei hoſpitis præſentia.*

Magnam quantitatem aquæ] *A ſeroſo humore induci cephalalgiam palam eſt: Serum autem non pura puta aqua eſt, ſed vehiculum ſalſi & Tartarei humoris, qui in caſu præſenti ſubſtitit & concrevit in calculos in glandula pineali; lateribusq́3 arteriarum carotidum accrevit, aquea parte per lacrymas effluente.*

Ita exacerbabatur &c.] *Gal.2. de diff. febr. cauſam præcipuam periodorum ſtatuit inuſtam quandam cuique parti diſpoſitionem, quæ nova occaſione, vt novo affluxu humorum, ſeſe manifeſtè prodit: Dico affluxum humorum, qui vel in parte ipſa generantur, vel qui aliunde ſunt; Sic ſi cui hemicrania innata ſit ob pravam partis cerebri diatheſin, non prius ſolet repetere quàm forte ab ipſo cerebro, aut partibus ſubiectis, humor advenerit qui partem laceſſat, hemicrania tamen per protopathiam dicetur: Sic ſi diſpoſitio in cerebro iam iam ſit à parentibus contracta, quæ tamen non prius ſeſe proferat quàm malignus vapor à partibus inferis venerit, qui partibus moleſtus ſit, vnde exſuſcitetur pars ad expulſionem, vnde convulſio ſequatur, annon epilepſia iſta per propriam affectionem dicetur? Itaque ille*

ſibi pugnat qui dixit diſpoſitivam ipſam in cerebro eſſe, ſed cauſam in præcordiis: quanquam excuſari poteſt, nam revera non repeteret paroxyſmus niſi impuritas viſcerum concurreret. Ballonius lib. 1. conſ. 60.

CAPVT LXX.

Hemicrania dextri lateris à corruptione cerebri latere ſiniſtro.

MVlierem vidi quæ continua dextri lateris hemicrania diu & acerbiſſimè affligebatur: Tandem defunctæ cranio detecto inventum fuit cerebrum in ſiniſtro latere corruptum, ichore & ſanie refertum: qua tamen in parte ipſa nullum deprehenderat doloris ſenſum. *H. Saxonia Pral. Pract. p. 1. c. 1.*

SCHOLIA.

Galen. 2. *comp. loc. c. 3. magna ex parte ſcribit fieri Hemicraniam per conſenſum, expurgante ſe cerebro per venas & arterias: Sed hic pulcherrimum occurrit quæſitum, Cur dolor qui fit à cauſis eſſentialibus magis in vna quàm alia parte oriatur? Quando enim caput afficitur per conſenſum, res plana eſt. Nam prout pars, à qua fit conſenſus, fuerit dextra vel ſiniſtra, dolor etiam magis hanc vel illam occupabit partem: Sed vbi eſſentialis materia in capite reperitur, cur vnica ſemper pars patitur, non quandoque vna quandoque alia? Si contingat vnam ex iſtis partem factam eſſe imbecilliorem, cauſa eſt in promptu, ſed nulla præceſſit imbecillitatis cauſa: Puto plerumque hoc fieri expurgante ſeipſum cerebro per conſueta emunctoria, per vnam*

tantùm capitis partem, per aliam minimè: Ita vt illa pars quæ excrementa educit ab hemicrania ſit immunis, altera verò dolorem ſentiat. Idem ibidem.

APPENDIX.

Hemicraniam per conſenſum] Obſervatam à ſe ait in nonnullis calculoſis eiuſdem lateris Hemicraniam, qua parte renum Calculus ſe vrinæ oppoſuit dolorémque fecit, Excell. *Th. Bartholinus* centur.4. Epiſt.6. An ſero in caput reſtagnanti id imputandum, vel ad membranarum eiuſdem lateris conſenſum, dubitat: Convulſionem, *ait*, minatur *Hippocrates* lib.1. Prædict. §.120. ſi veſica ſit intercepta cum capitis dolore: forſan quia nervorum principium ſerum interceptum inundat: Ruborem genarum notavit *Lælius à Fonte*, Conſult.69. in iis quibus phlegmone obſidentur renes parte exteriore. Τὸ κατ' ἴξιν, autem, aut diametralis oppoſitio in ſitu doloris, non ſemper obſervatur: quin potius promiſcue vapores à quacunque corporis parte qui ſubminiſtrantur, nunc hanc nunc illam partem implere poſſunt: Arteriæ enim calvariæ circa baſin foramina intrantes, poſtquam rete mirabile dictum conſtituerunt, ſe per vniverſum meningum & cerebri diſtrictum expandunt, cumque alimentari humore excrementitios multos humores & vapores in caput deponunt promiſcue, nulla habita mandantis partis ratione: vaporibus etiam plus tribuitur quam revera in iis eſt. *Rolfinccius Tractatu de dolore Cap.l.2.ſ.2.art.1.part.1.cap.15.*

CAPUT

CAPVT LXXI.

Capitis dolor à putredine dimidia partis cerebri, Pure & aqua in ventriculis. &c.

QVidam ab equo vehementer calce percuſſus in capite, vulnus accepit ad cranium vix penetrans: Ab initio conqueſtus eſt de capitis & colli intenſo dolore: Aperto mortui capite invenimus putredinem dimidiam partem cerebri occupaſſe; In ventriculo laterali & medio plurimum tum puris tum aquæ ſubrubro colore tinctæ vidimus, Dura membrana fuit integra &c. Vide l.5. Tit. de vulnerib.

CAPVT LXXII.

Capitis dolor ab abſceſſu ſub cranio: Duræ matris, Piæ & ſubditi Cerebri putredine, parvo ſpatio circumſcripta.

ANno 1663. menſe Octobri, per ſeptimanas aliquot in Oppido Fenoullet, duóbus milliaribus Toloſa diſſito, iuxta Garumnam, moram feci, Illuſtrem Priorem Collegii Sancti Martialis Toloſæ, educationi Nobilium egenorum deſtinati, curæ meæ commiſſum habens, cui lapidem ex veſica magno apparatu feliciter eduxeram: Interea oblatus mihi dives agricola, Claudius Bertrandus, dicti oppidi incola, annos 42. natus, de intenſo capitis dolore prima viſitatione conqueſtus, partem anticam & dextram ſub coronaria ſutura fatigante, quem ab inſo-

latione contractum aiebat, Solis radiis diu caput ſimplici pileo contectum verberantibus, & nocte ſequenti ſub dio vigili traducta, vnde poſtridie ægritudo emerſit: Doloris capitis gravativi illico comites fuere febris ardens, nauſea, rigor, vigiliæ, anxietas ſumma; oculi coruſcabant & rubebant: Die v. acceſſit Phrenitis: Advocati in curationem Dom. Iunſeria, Facultatis Toloſanæ Medicus Aggregatus, & Dom. Saporta, Granatæ, Oppido tribus milliaribus Toloſæ proximo, Medicinam faciens, qui remedia omnia ex arte præſcripſerunt: iis tamen irritis nona die mortuus eſt æger circa quintam veſpertinam.

Cum paulo ante obitum per os, narem & aurem dextri lateris, pus fœtidiſſimum effluerer, de capitis apertione cogitatio incidit, quæ vltro conceſſa eſt: Dempto ergo per me cranio, in conſpectum venit Tumor avellanæ magnitudine, qui adapertus pus effudit fœtidiſſimum viridantis doloris: Dura & Pia mater putredine affectæ erant: Vlterius progreſſus ipſam ſubſtratam cerebri ſubſtantiam labem paſſam & fœtidiſſimam deprehendi, quæ ea parte à me reſecta ad vſque ventriculum anteriorem dextrum: Doloris ſedes & circumſcriptio aſſis Gallici magnitudinem vix excedebat: mirantibus D.D. Medicis & Mag. Iohanne Daiguebelle dicti oppidi Chirurgo perito, diſſectionis teſtibus: *Ex communicatione D. Bailly Chirurgi & Operatoris Genevenſis peritiſſimi.*

CAPVT

CAPVT LXXIII.

Intolerabili capitis dolore in quodam affecto, à diuturna lue, Cerebrum pene conſumptum repertum eſt: Cerebri ἀνάλωσις.

IN Xenodochio S. Petri & Pauli, Andreas Lippeneus, ſcortorum amantiſſimus & perditiſſimus, poſt diuturnum morbum Gallicum, variáque ſymptomata, tandem in crudeliſſimum capitis affectum incidit, cui nullæ auxiliatrices manus profuere, diæta quater repetita, bis ſuffumigiis factis, & quinquies inunctionibus adminiſtratis: Nihilominus noctu diuque, ſed tamen magis noctu cruciabatur, vt frequenter manus ſibi violenter inferre tentaret: Demum Empiricus quidam doloribus quaſi enecato ægro & veluti deſperato, nobis neſcientibus, piſces, tenchas vulgò dictas, plantis pedum alligavit, & fere per totum diem ac ſequentem noctem detinuit: At paulatim viribus animalibus & vitalibus in tanto cruciatu deficientibus, hanc miſerrimam in meliorem commutavit vitam.

Quo defuncto, facta eſt diſſecandi poteſtas: factis ergo neceſſariis ſectionibus, cranio ſerra orbiculatim aperto, & à ſuis membranis, dura & pia matre liberato, Nihil cerebri in toto cranio reperi, præter quandam mucoſitatem & phlegma valde indigeſtum, quod vix quartam cranii cavitatis opplebat partem: Interim tantus fœtor ex pedum plantis, quibus admoti fuerant piſces, emanabat, vt nulli aſſiſtentium ibi adeſſe licuerit: Vnde raptim aperto abdomine, feſti-

nanter viſis inteſtinis & naturalibus viſceribus, cadaver ſepulturæ tradendum reliqui. *Ex Obſervationibus D.D.Georgij Garneri.*

SCHOLION.

INterea non parum diſputatum eſt an cerebrum à morbo Venereo & Venere conſumptum? an vero à piſcibus pedum plantis admotis, per ſpinalem medullam & alios nervos attractum, necne? D. D. Nicolaus S. Michael, alias Comaſcus, *aſſerebat credibilius eſſe cerebrum à morbo & Venere conſumptum fuiſſe, potius quam à piſcibus illis attractum, propter infinita obſtacula quæ in oſſibus ipſis, per quæ ferri debebat ipſum cerebrum, reperiuntur: Ex adverſo quidam affirmabant ipſis piſcibus ſummam vim ineſſe attrahendi, nec proinde mirandum, cum experientia doceamur quotidiana multam ineſſe vim rebus, quarum rationem aſſignare aut reddere non valemus: Quare liberum fuit credere quod vnicuique ſecundum experientiam placuit.* Idem.

Nihil cerebri &c.] *Cerebri conſumptionem Hippocr. eleganti verbo* Ἀνάλωσιν *vocat, quæ iis maxime contingere ſolet qui pertinacius res & cogitant & tractant; inde enim ſiccius & defœcatius redditum, areſcit, marceſcit & ἀνάλωσιν patitur, quod ne facile contingat cautum eſt à natura, quæ glutinoſa ſubſtantia id donavit.*

Caput

Capvt LXXIV.

§.1. ***In iis qui occipitis dolori obnoxij vixerunt, cerebellum cerebro mollius repertum: In aliis aridum & friabile.***

IN iis qui continuo dolore capitis in occipitio laborarunt, deprehendi cerebellum mollius ipſo cerebro: In aliis aridum & friabile. *I. Riolanus Anthrop.* lib. 6. cap. 2.

§.2. Quidam per biennium conqueſtus fuerat de dolore in occipite: Huic ipſa cerebelli ſubſtantia flaccida omnino, molliorque multo quam cerebri ſubſtantia. *P. Pavvius obſervat. Anat.* VIII.

Capvt LXXV.

Capitis dolor caſum ſequutus, à ſanguine circa occiput inter cranium & pericranium effuſo: Seri copia ſub coronali ſutura inter cranium & pericranium.

FIlius Generoſs. Domini de Veraſſe, Illuſtris Gulielmi Budæi Nepotis, Septennis, Vivaciſſimi ingenii puer, ſedile cui inſidebat quatiens ſupinus cecidit, occipitium terræ allidens: Illico obortus eſt ingens capitis dolor: nullis læſionis notis apparentibus: decima die acceſſit Iſchuria, ad interitum vſque cum capitis dolore durans, qui fuit xv. à caſu: Eo mortuo profluxit vrina per horæ quadrantem; nullis convulſionibus præcedentibus obiit, nec membri

vllius reſolutione, anno 1654. Ante obitum venter intumuit.

Aperto cadavere, viſcera omnia imi & medii ventris optime conſtituta & abſque labe deprehenſa ſunt; vnicus vermiculus in colo inventus: Vrinæ excretioni deſtinata organa nihil vitii præ ſe tulerunt: Diſſecto vero pericranio, in occipitio, vbi ictus fuerat, pluſquam libra ſanguinis concreti deliteſcebat: Inter duram meningem & cranium, circa ſuturam coronariam, ingens ſeri copia concludebatur. *Ex obſervat. propriis.*

SCHOLIA.

Iſchuriæ cauſam cenſeo ſeri ad ſuperas partes & caput raptum & impetum, præ doloris vehementia tranſmiſſi vel allecti: Parte ſcilicet illius in locum, in quo inventum eſt, decumbente: parte in vaſis reſtagnante, quandoquidem in renibus & veſica nihil vitij animadverſum: Si tum convulſionibus obiiſſet; (quod non contigiſſe mirum eſt affecto cerebro, & in affectu ſpaſmos accerſente,) accuſandæ forſan forent convulſiones vaſorum emulgentium & vreterum, nervorúmque eò propagatorum, ex ventris doloribus manifeſta, qui abfuerunt: Sanguis vero in occipitio, ſub pericranio concluſus, educi forte potuiſſet (ſi tumore ſe prodidiſſet) per inciſionem pericranij, quam Inſignis Veſalius in Carolo, *Vnico* Philippi *Hiſpaniarum Regis Filio, cum ex præcipitio caput mire intumuiſſet, magna cum omnium admiratione, obluctantibus aliis Medicis feliciter adminiſtraſſe fertur, crebris factis inciſionibus, vnde totus humor collectus expurgatus; cuti demum oſſi adhærente: Sic audaces fortuna iuvat.*

CAPVT

Capvt LXXVI.

Capitis dolor à colluvie ſeroſa in cerebro, & corruptione, omnium principum viſcerum.

INter alia ex cadaveribus notata, hanc in Iuriſprudentiæ ſtudioſo obſervationem ante aliquot annos notavi Caſſellis Cattorum,& Excel.D.Wepfero Med. D. & Practico Schaphuſiano Celeberr. Medico ſane In Anatomicis curioſiſſimo, communicavi; quam & Tibi Excell. Vir, tanquam amico integerrimo negare nolui: Hic iuvenis xxx. circiter annorum, ab amico àmice exceptus, & domum redux, poſt exacerbatum *Capitis Dolorem* multa Evomuit,Palpitationes cordis, Tremores artuum,Convulſiones ſubſequuntur,& ſequenti die deſubito moritur.

Iudicis iuſſu apertum cadaver: omnia penitus viſcera principaliora corrupta fuerunt inventa: Ventriculus intus coloris viridis, in quo materia quædam cineritia erat contenta: Inteſtina gangrænoſa, flatibus turgida & vermibus dimidii cubiti ſcatentia: Epar corruptum : Pulmones flaccidi, coloris albi, hinc & inde exulcerati : Cor lividum, contractum & cruore quodam nigro repletum : Cerebrum ſeroſa colluvie vſque ad principium nervorum repletum; Cutis exterior maculis rubris inferius punctata,ſuperius inſtar apoplecticorum coloris nigri & ſubviridis, fœtidiſſimo odore, licet ſtatim poſt mortem cultro anatomico ſubiiceretur corpus,adſtantium nares implebantur.

SCHOLIA.

Ita ut non exigua veneni exhibiti mucia innotuerint, cuius tamen nemo reus inventus, utut etiam curioſe inquiſitum fuerit: Ægrotans ipſe mente adhuc conſtans aliquid extra prandium aſſumpſiſſe negabat, Ita ut Iudicis & Medici iudicium ſuſpenſum, & inſignis cuiuſdam malignitatis venenata, in ipſis corporis penetralibus progenita, ſuſpicio ſaltem relicta fuerit, quæ quomodo tam brevi temporis ſpatio omnia viſcera corruperit, & ad vitæ continuationem inepta reddiderit mirum eſt, cùm antea ſemper ægrotans firmiſſimæ & robuſtiſſimæ fuerit conſtitutionis. Dabam Genevæ die 17. *Martij* 1675. *Ex amica communicatione.* Excellentiſs. & Clariſſimi Dom. D. Ludov. Hermanni Combach. aulæ Haſſiacæ Medici.

Caput LXXVII.

Capitis dolor à Sanguine aortam & cavam replente ibique concreſcente.

Puella cùm per diem capitis gravitatem paſſa eſſet, die ſequenti extincta eſt &c. Poſt mortem immune cerebrum inventum, ſed in arteria magna & cava vena totus ſanguis coaluerat: *Vide lib.* 2. *Tit. de Syncope.*

SCHOLIA.

Mortis cauſa fuit concretio ſanguinis in vaſis: Antecedentis vero capitis doloris gravativi, vaſorum plenitudo & diſtenſio, inducta à copia ſanguinis, frigidiſque ſuccis & craſſioribus admiſtis, liberam circulationem illius impedientibus, ac concretionem accelerantibus: Qui enim

enim noverit, (inquit Salius l. c.) qua ratione ſanguis extra venas concreſcat, poterit eaſdem cauſas ad ſanguinem intra venas exiſtentem adaptando, rem ipſam declarare: Sanguis è vena eiectus concreſcit ſtatim evaneſcentibus ſpiritibus, ad quorum diſſipationem ſequitur ichoroſa partis ſeparatio, quam excipit non pura modo & ſyncera ſanguinis partis coagulatio, ſed & caterorum ei admiſtorum humorum, maxime ſi glutinoſi ſint & viſcidi, quales in ſanguinis emiſſi ſuperficie aliquando cernuntur, vix acie cultri diviſibiles: Medendi rationem inſinuat Hippocr. *4.de rat.vict.in ac. Sanguis copia ſuperfluit, ſucciſq. frigidis & craſſioribus abundat, ideo priuſquam fixa ſint omnia qua contriſtant, (ſcilicet tum ſpiritus tum fluxiones) ſanguis per vena ſectionem è brachio copioſe educendus: Qui ſi ſegniter effluat, quia adſit concretionis initium, pracedant fotus ex laxantibus; ſubſequatur purgatio ſuperabundantium humorum, pramiſſa craſſorum attenuatione, viſcidorum deterſione &c. Fluxilis reddatur ſanguis vſu ſalium volatilium, ex variis praſertim animalium partibus paratorum, quibus inſignis vis ineſt coagulata & conglutinata omnia in corpore humano diſſolvendi, eadémque ad priſtinam fluiditatem reducendi, inter quos eminent ſal volatilis cornu cervi, ſpiritus ſalis Armoniaci, &c.*

CAPUT LXXVIII.

Capitis dolor ab immenſa ſeri copia inter meninges collecta, Intra piam matrem, cerebrum ac cerebellum, In omnibus ventriculis &c.

IAc. Reutinger aliquot ſeptimanis ante obitum de crudeliſſima cephalalgia, totum caput, frontem præcipue & occiput affligente; conqueſtus eſt, à qua

ipſi nec mora nec requies, præ dolore quandoque amens erat: Tribus ſeptimanis ante mortem cæcus omnino evaſit: Tandem apoplexia forti tactus occubuit:

Cranio aperto, ſaucia dura meninge profluxit ſerum pallidum cum impetu,& tanta copia vt cyathi aliquot impleri potuiſſent: hoc ſerum maxima ex parte colligebatur in ſpatio quod inter duram & piam matrem eſt, quod mihi capacius videbatur quam naturaliter exiſtere ſolet: In omnibus etiam ventriculis ſerum redundavit, &c. *I. Iacobus Wepferus Diſſertat. de Apoplexia hiſtor. 4. Vide hiſtoriam integram Titulo ſeq. de Soporoſis affectibus.*

FINIS.

ñ01. 1460893

INDEX
CAPITVM.

CAPVT I. *Capitis dolor pruriginoſus à pediculorum caterva ſub pericranio & intra cranij diploas latitante.* Pagina 1

II. *Ab arctiori Suturarum compage.* 5

III. *A craſſitie cranij, ſuturarum abſentia & Aqua multa in ventriculis.* 7

Appendix *de immunitate à dolore capitis ob cranij tenuitatem & perviam ſubſtantiam* 9

IV. *A ſuturarum diſceſſione.* 10

V. *Ab oſſis ſincipitis dextri carie & ſuturis obliteratis.* 15

VI. *A carie cranij & adhaſione cum membrana.* 17

VII. *Ab adhaſu craſſa mening s cum cranio.* ibid.

VIII. *Ab humore maligno cranium, ſubditas membranas, ipſumq́ cerebrum exedente.* 18

IX. *A cranio ſphacelato, Ichore putrido ſupra meninges corruptas, & corrupto cerebro nerv ſq́ opticis.* 20

X. *Ab interiore cranij tabula carioſa.* 22

XI. *Ab humore virulento inter cranij laminas contento* 24

XII. *Ab interna diploidis particulis meninges pungentibus* 25

R

CAPVT XIII. *A lamina interna ἀθλάσει, & purulentia circa partem cerebri* . Pagina 25
Appendix *de hemicrania ab introceſſione particulæ oſſis frontis, meningem ſubditam prementis.* 26
XIV. *Ab abſceſſu ſub cranio latente* 27
De vomica hypocrania 33
XV. *A materia lapidea dura meningi adnata aculeis tenuem perfodiente* 35
XVI. *Ab humore acri craſſam meningem erodente* 38
XVII. *A vitioſa meningum diſpoſitione inducta ab humoribus atrabilariis* ibid.
XVIII. *A membranarum coalitu, Tuberculis, Tumoribus ſcirrhoſis* ibid.
XIX. *A meningum inflammatione & ſideratione* 39
XX. *A duræ matris inflammatione, Ichore multo inter meningas & cerebrum, Plexu choroide inflammato, ſanguine circa cerebri baſin effuſo &c.* 41
XXI. *Ab inflammatis cerebri membranis, Abſceſſu in parte ſiniſtra cerebri, cum ſuturarum defectu* ibid.
XXII. *A membranarum phlegmone poſt caſum* 44
XXIII. *A ſero flavo repreſſo tineam prius excitante, vnde cerebri & membranarum corruptio* ibid.
XXIV. *Meningum ſideratio ſequuta diuturnos dolores* 46
XXV. *A coalitu meningum ſanguinis liberum excurſum præpediente* 47
XXVI. *A ſero in ventriculis cerebri, vaſis meningum ſanguine fæculento turgidis & vlcerato ventriculi orificio* 48
XXVII. *Capitis dolor à vaſorum meningum repletione, ſeri copia in ventriculis* 49
XXVIII. *Ob vaſa pia duraque meningis ſanguine turgida,*

turgida, vlcus ſub medio oſſis ſincipitis, copiam ſeri in ventriculis &c. Pagina 51

CAPVT XXIX. *A vaſis cerebri ſanguine aduſto repletis, meningibus velut ſideratis* 58

XXX. *A pure inter piam matrem & cerebrum contento, illuc ab inflammatis pleura & pulmonibus delato* 61

XXXI. *A Tumore ſcirrhoſo piæ matris, ichore inter meninges & cerebrum* 63

XXXII. *A vaporibus piam matrem diſtendentibus* ibid.

XXXIII. *A lapide in poſteriore parte capitis inter duram & piam matrem* 65

XXXIV. *A ſero copioſo inter meningas diffuſo & ventriculos replente* 71

XXXV. *A ſero inter duram meningem & cerebellum* ibid.

Hemicrania ab ingenti ſeri copia inter cranium & duram meningem, tum in huius falce & reduplicationibus 72

Appendix *De hemicrania à ſero producta, errhinis & veſicatoriis curata.* ibid.

XXXVI. *A ſero ventriculos replente & ſpatia intra meninges &c.* 73

XXXVII. *A ſero cohibito in cerebri ventriculis & eius anfractus alluente* 74

XXXVIII. *A cerebri venulis nigricantibus: Sanioſa materia pauca in ſuperficie oberrante, copioſa in ſiniſtro ventriculo* 75

XXXIX. *A venis cerebri varicoſis, ſiccitate medullæ eius & membranarum* ibid.

XL. *Ab humore ſeroſo cerebrum vndique ſuffundente* 76

CAPUT XLI. *A phlegmone cerebri partem poſticam obſidente, ſubſequente ſphacelo* Pagina 79
XLII. *A totius cerebri phlegmone quam ſequuta eius necroſis* 84
XLIII. *A pure ſupra membranas & cerebrum effuſo* 88
XLIV. *A Pure ad os ethmoides delato.* *ibid.*
XLV. *Ab aqueo & pituitoſo ſanguine plures cerebri partes occupante* *ibid.*
XLVI. *Ab abſceſſu in cerebri penetralibus, vulnus ſequuto.* 89
XLVII. *Ab abſceſſu purulento & fœtido.* *ibid.*
XLVIII. *A gravi in cerebro abſceſſu, ſuppreſſionem ſaniei ex auribus manantis ſequuto* 90
XLIX. *A Vomica in cerebro ſequuta oſſis frontis fracturam* *ibid.*
L. *Ab abſceſſibus in proceſſibus mammillaribus, Eroſione oſſis frontis* 91
LI. *Ab abſceſſu ſanioſo circa nervum opticum, cum glutinoſa aqua* 92
LII. *Ab abſceſſu in medio cerebro* *ibid.*
LIII. *Capitis dolor à Tumore iuxta proceſſum mammillarem.* 93
LIV. *Ab hydatibus circa temporales arterias* 94
LV. *A Tumore globoſo in cerebro, Aqua plurima &c.* *ibid.*
LVI. *A ſubſtantia quadam calloſa in cerebro* 95
LVII. *Ab abſceſſu ſeroſo natibus & infundibulo hærente* *ibid.*
LVIII. *A turgentibus atro ſanguine cerebri venis & aqua in ventriculis* 98
LIX. *A calculo in cerebro* 99

LX. *Ab*

Cap. LX. *Ab oſſiculis circa falcem adnatis* Pag. 101
LXI. *A verme in anfractibus cerebri latitante* ibid.
LXII. *A vermibus inter meninges & putredine circa cerebrum* 105
LXIII. *A verme inter calvariam & piam matrem* ibid.
LXIV. *A verme nigra tunica involuto, qua cerebelli ſubſtantiam à dextro latere ſejungebat à reliquo corpore* 106
LXV. *A vermiculis circa nates & anum in cerebro latentibus* 109
LXVI. *A Scorpionibus in cerebro natis* 110
LXVII. *Ab hydrargyro poſt inunctionem in capite recto.* 111
LXVIII. *Hemicrania ſiniſtri lateris ob carotidem dextram oſſeam factam* 113
LXIX. *Capitis dolor ab arteriis carotidibus induratis, Aqua collecta ſub pia matre, & Arenulis in glandula Pineali.* 115
LXX. *Hemicrania dextri lateris à corruptione cerebri latere ſiniſtro.* 117
LXXI. *A putredine dimidia partis cerebri, Pure & aqua in ventriculis* 119
LXXII. *Ab abſceſſu ſub cranio; Dura matris, Pia & ſubditi cerebri putredine, parvo ſpatio circumſcripta* ibid.
LXXIII. *Intolerabili capitis dolore affecto, à diuturna lue, cerebrum pene conſumptum repertum* 121
LXXIV. *In iis qui occipitis dolori obnoxij vixerunt, cerebellum cerebro mollius repertum &c.* 123
LXXV. *A ſanguine circa occiput, inter cranium & pericranium effuſo, ſeri copia ſub coronali ſutura.* 123

CAPVT LXXVI. *A colluvie ſeroſa in cerebro, & corruptione omnium viſcerum* Pagina 125
LXXVII. *A ſanguine aortam & cavam replente* 126
LXXVIII. *A ſeri copia inter meninges, Intra piam-matrem, cerebrum ac cerebellum, In omnibus ventriculis &c.* 127

FINIS.

Errata pauca irrepſerunt, atque hæc duo à nobis animadverſa

Pag. 12. lin. 1. pro ratio lege *oratio*
Pag. 26. lin. 2. lege *prementis*.

A01 1460893

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

XX.Y
2.
BI